

**Ministerie van Onderwijs, Wetenschap &
Cultuur
(MINOWC)**

Sectorplan Onderwijs

2017 – 2030

Paramaribo, februari 2017

Inhoudsopgave

<i>Voorwoord</i>	iv
<i>Afkortingen en acroniemen</i>	vi
<i>Samenvatting</i>	viii
<i>Inleiding</i>	ix
1.0 SOCIALE EN MACRO-ECONOMISCHE CONTEXT	13
1.1 De menselijke hulpbron	13
1.2 Nationaal-economische context	16
1.2.1 Sociaal-economische situatie	17
1.3 Afstemming onderwijs en arbeidsmarkt.....	22
1.4 Vooruitzichten voor de nabije toekomst.....	24
2. HUIDIGE SITUATIE EN ANALYSE VAN DE SECTOR ONDERWIJS .	25
2.1 Het primair onderwijs	25
2.1.1 Het primair onderwijs.....	25
2.2 Het secundair onderwijs	37
2.2.2 Het voortgezet onderwijs op senioreniveau (vos).....	42
2.3 Het Tertiair onderwijs (hoger onderwijs)	49
2.3.1 De Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKUS) anno 2016	50
2.3.2 Het hoger beroepsonderwijs (HBO).....	55
2.4 De schoolinfrastructuur (moet vernieuwd worden).....	73
2.4.1 De bestaande situatie.....	73
2.4.2 Knelpunten in de infrastructuur	75
2.5 De onderwijsadministratie.....	76
2.5.1 De huidige situatie: structuur en taken	76
2.5.2 Knelpunten in de onderwijsadministratie	77
2.5.3 Knelpunten in de uitvoering van het Sectorplan 2004-2010	79
3. VISIE, MISSIE EN KERNWAARDEN	82
3.1 Inleiding	82

3.2 Visie MinOWC	82
3.3 Missie MinOWC.....	82
3.4 De lange termijn visie voor het onderwijs.....	82
4. DOELEN EN STRATEGIEËN.....	85
4.1 Algemeen.....	85
4.2 Beleidsgebied Hervorming van het Onderwijssysteem in Suriname	85
4.3 Beleidsgebied Professionalisering van het onderwijs	86
4.3.1 Strategische doelstellingen	86
4.4 Beleidsgebied Administratieve Hervorming onderwijsinstellingen.....	86
4.4.1 Strategische doelstellingen	86
4.5 Beleidsgebied Institutionele versterking onderwijsinstellingen.....	86
4.5.1 Strategische doelstellingen	87
4.6 Beleidsgebied Wetgeving en Kwaliteitszorg	87
4.6.1 Strategische doelstellingen	87
4.7 Dakdoelen en strategieën.....	87
5 PROGRAMMABESCHRIJVINGEN.....	89
<i>Literatuur</i>	90

Voorwoord

In mei 2015 heeft het Ministerie verantwoordelijk voor het Sectorplan Onderwijs een naamsverandering ondergaan en daarbij ook een verandering in structuur. Het ministerie heet thans het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MinOWC). De minister heeft in oktober 2016 de “Commissie Actualisering Sectorplan Onderwijs” geïnstalleerd, die na evaluatie een geactualiseerd plan moet produceren. Omwille van volledigheid treft u onderstaand een resumé van de aanleiding en resultaten van de sectorbrede aanpak binnen het onderwijs.

Een aanzet tot sectorbrede aanpak van ons onderwijs dateert van 1979, toen op verzoek van Suriname door de UNESCO, na een “fact finding mission” in 1978, het rapport “Prospects and Analysis” werd uitgebracht. Op basis van dit rapport is in hetzelfde jaar het plan “Preparing for Change” opgesteld, dat door verschillende omstandigheden niet in zijn geheel is uitgevoerd.

In de Beleidsnota 2000-2005 van het MinOWC werd het streven verwoord om te geraken tot een strategisch plan, een Nationaal Educatief Plan, dat later het Surinaams Educatief Plan (SEP) ging heten. In de beleidsnota stond dat het MinOWC de basis wil leggen voor de realisatie van een korte, middellange en lange termijnonderwijsbeleid voor de komende 15 á 20 jaar, dat duidelijk gestoeld is op een “politiek-neutrale” visie. De samenleving zou middels een participatorisch model betrokken worden bij de formulering van een strategisch plan. Dit plan is in december 2002 tot stand gekomen.

Op basis van talrijke studies over het Surinaams onderwijs, resultaten van belangrijke internationale en regionale conferenties en conventies, en gegevens verkregen uit diverse surveys en seminars, kwam in december 2002 het SEP tot stand. Bij de formulering van het SEP zijn in internationaal perspectief o.a. de volgende ontwikkelingen van belang geweest: de “World Declaration on Education for All” (EFA 1990); het “Dakar Framework for Action” (2000); de “Millennium Development Goals” (MDG, 2000) en de Sustainable Development Goals (SDG, 2015).

De MDG’s, thans de SDG’s zijn geformuleerd voor een wereld van duurzame ontwikkeling en van uitroeiing van armoede, waaraan de hoogste prioriteit zal worden verleend. Eén der 17 SDG doelen (4) is het bereiken van hoogwaardig onderwijs voor iedereen.

Een belangrijke impuls om te geraken tot een sectorbrede aanpak van ons onderwijs, werd gegeven met de “Gemeenschappelijke verklaring beleidsoverleg Nederland-Suriname”, van 7 juni 2001 te Den Haag door de Nederlandse minister van Ontwikkelingssamenwerking en de Surinaamse minister van Planning en Ontwikkelingssamenwerking. In het verlengde hiervan is onderwijs als een van de zes sectoren gekozen voor het maken van een sectoranalyse en een sectorplan.

In juli 2003 werd een aanvang gemaakt met het formuleren van het 5-jaren Sectorplan Onderwijs (SPO I) op basis van de contouren uit het SEP. In tegenstelling echter tot het SEP, waarin ook volksontwikkeling (sport, jeugd en cultuur) is opgenomen, heeft dit plan alleen betrekking op de sector onderwijs. In een tweetal seminars met

stakeholders, respectievelijk op 15 augustus en 31 oktober 2003, werd informatie verstrekt over de sectorbrede aanpak en informatie verzameld omtrent mogelijke prioriteiten c.q. projecten voor de volgende vijf jaren. Vanaf mei 2004 is toen het bureau MOC Consultancy aangetrokken om met het MinOWC het Sectorplan Onderwijs te formuleren. Naast individuele consultaties van sleutelfiguren werden consultatiebijeenkomsten gehouden voor twee groepen, te weten: 12 juni 2004 voor een groep MinOWC functionarissen en 19 juni voor een groep externe stakeholders. Het Sectorplan Onderwijs 2004-2008 werd tenslotte na diverse consultaties en een kritische beschouwing door stakeholders op het Onderwijscongres op 20 augustus 2004 door het MinOWC vastgesteld. In juni 2009 werd op dezelfde wijze, door hetzelfde bureau het Sectorplan Onderwijs 2010-2014 samengesteld. Het concept is op een Onderwijscongres op 11 december 2009 aan een kritische beschouwing onderworpen.

Op- en aanmerkingen uit dit congres, die daarvoor in aanmerking kwamen, zijn verwerkt in dit document.

Met ondersteuning van UNICEF-middelen is de “Commissie Actualisering Sectorplan Onderwijs”, zoals eerder vermeld, aan de slag gegaan in oktober 2016. Al gauw bleek dat wederom grote delen van het vorige plan niet waren gerealiseerd. Behalve eerdergenoemde redenen heeft de commissie ontdekt dat de strategische doelen in het Sectorplan Onderwijs 2010 – 2014 niet SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) waren en dat er een operationeel plan ontbrak. Verder is naar voren gekomen dat het sectorplan qua opzet niet realiseerbaar is in een planperiode van 4-5 jaar. Als resultaat van de brede stakeholders consultaties en met goedkeuring van de minister, is besloten een lange termijn visie voor het onderwijs in Suriname te formuleren en daarbij het termijn van het sectorplan te verlengen naar 2030. Aan dit sectorplan wordt voor de periode van 2017- 2022 een strategisch actieplan verbonden, waarin ook een operationeel plan is opgenomen.

Dit concept Sectorplan Onderwijs 2017-2030, is het resultaat van het bovenvermeld voortraject, waarbij resultaten verkregen uit gehouden workshops met talrijke stakeholders, evenals informatie verkregen uit talrijke consultaties van sleutelfiguren zijn verwerkt.

Het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap & Cultuur bedankt een ieder die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van dit concept Sectorplan Onderwijs 2010-2014. Speciale dank gaat uit naar de “werkgroep actualisering Sectorplan Onderwijs”, het personeel van het MinOWC en UNICEF.

Minister van Onderwijs, Wetenschap & Cultuur

Paramaribo, februari 2017

Afkortingen en acroniemen

ABS	Algemeen Bureau voor de Statistiek
ACI	Albert Cameron Instituut
AO	Administratieve Organisatie
AdeKUS	Anton de Kom Universiteit van Suriname
AHKCO	Academie voor Hoger Kunst- en Cultuuronderwijs
AVF	Algemeenvormende Fase (van pedagogische instituten)
AVO	Algemeen Vormend Onderwijs
BLO	Bureau Lager Onderwijs
BNO	Bureau Nijverheidsonderwijs
BIB	Bureau Internationale Betrekkingen
BSO	Bureau Speciaal Onderwijs
BVF	Beroepsvormende Fase (van pedagogische instituten)
BVO	Bureau Voortgezet Onderwijs
BAMA	Bachelor en Masterstructuur
BEIP	Basic Education Improvement Project (IDB)
CARICOM	Caribbean Common Market
CBB	Centraal Bureau voor Burgerzaken
CDF	Comprehensive Development Framework
CELOS	Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek Suriname
CES	Caribbean Education Strategy
CMO	Centrum voor Milieuonderzoek
COVAB	Centrum van opleidingen voor Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen
DirOND	Directeur Onderwijs
GSE	General Secondary Education
EBGS	Evangelische Broedergemeente Suriname
ECD	Early Childhood Development
EFA	Education For All
EMIS	Education Management Information System
FOLS	Federatie van Organisaties van Leerkrachten in Suriname
glo	gewoon lager onderwijs
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
IALSA	International Adult Literacy Survey
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IDB	Inter-American Development Bank
IDPM	Institute for Development, Planning and Management
IIR	Institute for International Relations
IKR	Instituut voor Kinderrechten
Imeao	Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs
IMWO	Instituut voor Maatschappijwetenschappelijk Onderzoek
INTEC	Instituut voor Toegepaste Technieken
IOL	Instituut voor de Opleiding van Leraren
JTV	Jeugd tandverzorging
JR	Joint Review Sectorplan Onderwijs 2004 - 2008
ko	kleuteronderwijs
lbgo	lager beroepsgericht onderwijs

LOBO	Lerarenopleidingen Beroepsonderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
MinOWC	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap & Cultuur
MWI	Medisch Wetenschappelijk Instituut
Natin	Natuurtechnisch Instituut
ngo's	niet gouvernementele organisaties
NISAB	Nationaal Instituut voor Scholing, Arbeid en Beroep
NOAR	Nationaal Onderwijsadviesraad
OAS	Organisatie van Amerikaanse Staten
OD-Adm.	Onderdirecteur Administratieve Diensten
OD-Ont.	Onderdirecteur Onderwijsontwikkeling
OD-Op	Onderdirecteur Onderwijsoperatie
PAS	Pater Albrinck Stichting
PCU	Project Coordination Unit (BEIP)
PI	Pedologisch Instituut
PIU	Program Implementation Unit
PLOS	Ministerie van Planning en Ontwikkelingssamenwerking
PISA	Program for International Student Achievement
PMU	Program Management Unit
PTC	Polytechnic College
SAO	Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling
SEP	Surinaams Educatief Plan
SGN	Scholengemeenschap Nickerie
SMT	Strategisch Management Team
so	speciaal onderwijs
SOZAVO	Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting
SPI	Surinaams Pedagogisch Instituut
SPO I	Sectorplan Onderwijs 2004-2008
SPO II	Sectorplan Onderwijs 2010-2014
TANA	Stichting Towards A New Alternative
TD	Technische Dienst MinOWC
TVET	Technical and Vocational Education and Training
UCC	Universitair Computer Centrum
UNESCO	United Nations Education, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	United Nations Children's Fund
voj	Voortgezet Onderwijs op Junioreniveau
vos	Voortgezet Onderwijs op Seniorenniveau
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
vwo	Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

Samenvatting

Wordt na voltooiing van het document opgemaakt.

Inleiding

In de het (concept) Strategisch Beleidsplan 2016 – 2021 van het MinOWC- , en de ontwikkelingprogramma's (OP) 2012 – 2016 en 2017-2021, worden onderwijs, wetenschap en cultuur gekenmerkt als belangrijke instrumenten voor het ontwikkelingsproces dat moet leiden tot welvaart en welzijn van ons volk.

Volgens die documentatie zal het onderwijs moeten bijdragen tot de ontwikkeling van een waarin mensen hun leven zelf kunnen vormgeven en in staat zijn samen te leven met anderen. In deze maatschappij willen en kunnen burgers verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en hun omgeving. Er wordt verder gesproken over:

“Een goed opgeleide en ondernemende bevolking die hoogwaardige diensten en producten voortbrengt, is dan ook een voorwaarde voor een vitale Surinaamse samenleving. Een samenleving die internationaal concurrerend en succesvol is in de aanpak van maatschappelijke opgaven”.

Het hoeft daarom geen betoog dat onderwijs en wetenschap meer zijn dan aanjagers van de kenniseconomie in elke samenleving, waar naast financiële factoren ook inzicht in de eigen identiteit, historische achtergronden, natuur en milieu, sociale verhoudingen, cultuur en kunst, de bepalende factoren vormen voor de kwaliteit van leven.

Onderwijs, wetenschap en cultuur moeten daarom bereikbaar en toegankelijk zijn voor ieder burger. Participatie en succes zijn steeds meer afhankelijk van vaardigheden, kennis en technologie. Vooral de groete invloed van ICT op de uitwisseling van cultuur, sorteert effecten op culturen en behoud en ontwikkeling van de eigen cultuur. Vooral bij kinderen spelen taal en cultuur een grote rol in leerprocessen. De opleiding en selectie van onderwijsgeevenden, methoden, curricula en kwaliteitszorg, vormen sleutelaspecten binnen het onderwijs heden tendage.

Het onderwijs moet dus aansluiten bij de aanwezige culturen, talen maar ook de eisen van de samenleving, de arbeidsmarkt en “life-long-learning”.

In de “World Declaration on Education for All” (EFA), die in 1990 te Jomtien in Thailand onder auspiciën van VN-organisaties en de Wereldbank is aangenomen, is door de wereldgemeenschap een uitgebreide visie op het basisonderwijs gepresenteerd. Daarbij werd gevraagd om een leeromgeving, waarbij iedereen een kans zou krijgen om de basiselementen, die dienen als het fundament voor verder leren, te verwerven en die iedereen in staat zou stellen volledig te participeren in de samenleving. Doelen werden gesteld voor universeel basisonderwijs in het jaar 2000.

Een evaluatie op het Education for All World Forum in 2000 in Dakar (World Education Report Unesco, 2000) leerde dat de doelstellingen van Jomtien niet bereikt waren. “Het Dakar Framework for Action” werd aangenomen met als collectieve belofte de committering tot het ondernemen van acties om de EFA-doelen te realiseren. Van elk land dat nog geen EFA-plan had, werd verwacht dat men uiterlijk eind 2002 een plan ter uitvoering gereed zou hebben. Voor Suriname kan het Sectorplan Onderwijs 2004-2008 (SPO I) als zodanig gezien worden.

In 2000 werd in New York tijdens de UN Millenium Summit van staatshoofden de “Millenium Declaration” aangenomen met de acht “Millenium Development Goals”

(MDG's) voor 2015. Twee van de acht doelen hebben betrekking op het onderwijs namelijk:

- doel 2: universeel primair onderwijs bereiken
- doel 3: gendergelijkheid bevorderen en vrouwen “empoweren”.

In het kader van de ondersteuning van de wereldwijde armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling is begin 1999 vanuit de Wereldbank een Comprehensive Development Framework (CDF) als leidraad voorgesteld voor de ontwikkeling in de komende twintig jaren: een 2020 vision. In het verlengde van het CDF werd in 2000 door een speciaal daartoe ingestelde Caribbean Education Taskforce en specialisten van de Wereldbank met bijdragen van de participerende landen het “Caribbean Education Strategy 2020” (CES) geformuleerd. Suriname maakte deel uit van de zeventien landen die eraan hebben meegewerkt. De visie en strategieën van het CES zijn na een geringe aanpassing, in SPO I als uitgangspunten opgenomen.

In het licht van EFA verscheen in 2007 het Unicef-document: *A Human Rights-Based Approach to Education for All; A framework for the realization of children's right to education and rights within education* (UNICEF 2007).

Dit document dat gericht is op het primair onderwijs en de kinderrechten binnen het onderwijs, is gebaseerd op de EFA-doelstellingen binnen de levenscyclus en lifelong-learningbenaderingen. Het richt zich op recht op onderwijs en rechten binnen het onderwijs. Het document moet gezien worden in de context van het World Program for Human Rights Education, dat door middel van een resolutie van de Verenigde Naties is aangenomen in 2004 en dat uitgevoerd wordt door een Plan van Actie. De nadruk werd gelegd op het primair en secundair onderwijs.

Gesteld wordt dat de erkenning van en het respect voor het recht op kwaliteitsonderwijs ten grondslag liggen aan de EFA-doelen. Het volledig realiseren van het recht op onderwijs is niet zonder meer een kwestie van toegang. Een “rights-based”-benadering van onderwijs voor iedereen (EFA) is een holistische, die de volgende zaken omvat: toegang tot onderwijs, kwaliteitsonderwijs (gebaseerd op de mensenrechten, waarden en principes) en de omgeving waarin het onderwijs verzorgd wordt.

In 2009 werd de VIe Inter-American Meeting of Ministers of Education in Quito, Ecuador gehouden, met als centraal thema: “Better opportunities for the youth of the Americas: rethinking secondary education”. De discussie richtte zich op de transformatie van het secundair onderwijs, met name de hervorming van het curriculum, met het oog op het bereiken van betere resultaten voor jongeren in termen van integratie in de samenleving en de wereld van het werken.

In de aangenomen verklaring staat onder andere het volgende: “We will double the efforts to fulfill the commitment of our Heads of State and Governments at the Second Summit of the Americas, held in Santiago, Chile, in 1998, taken up again and reformulated at the Fifth Summit, held in Port of Spain, Trinidad and Tobago, in 2009, to achieve a gross secondary enrolment rate of at least 75% by no later than 2010 and, with the support of the OAS, specialized regional and international institutions responsible for the follow-up of the Development Objectives of the Millennium and the Commitments of Education for All and civil society organizations, to develop strategies to make quality secondary education accessible

for all our youth by no later than 2015, especially for the most vulnerable groups and those with special education needs. These strategies must be rooted in the principles of equity, quality, relevance and efficiency in education, taking into account the gender perspective and ethnic diversity and youth cultures, and also encouraging innovation and creativity”.

In de V^o Summit of the Americas, die van 17-19 september, 2009 in Port of Spain Trinidad and Tobago werd gehouden, is in de “Declaration of Commitment of Port of Spain” onder meer het volgende gesteld:

“36. We affirm that equal access to education is a human right and that quality education is essential, a public good and a priority. Therefore, we will continue promoting access to and the quality education for all. We also recognize that improving access to and the quality of early childhood education is a key factor in achieving universal primary education by 2015. Recognizing that investing in quality care and education from birth through the early years of primary education improves learning, social, health and employment outcomes, we take note of the Hemispheric Commitment to Early Childhood Education adopted by the Ministries of Education in 2007”.

Het Sectorplan Onderwijs 2004-2008 (SPO I) is in november 2004 tot stand gekomen middels een breed participatief proces met stakeholders. De uitvoering van dit nogal zeer ambitieus plan is door diverse redenen, w.o. gebrekkige uitvoeringscapaciteit zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin, aanzienlijk belemmerd. Uit een Joint Review, die de periode tot midden 2008 bestreek, is wel gebleken dat de uitvoering van fysieke projecten succesvol is verlopen. Omdat een aanzienlijk deel van de geëntameerde zaken niet is uitgevoerd, heeft het MinOWC gemeend het SPO I “te valideren en aan te passen en om een basisplan van activiteiten op te stellen met doelstellingen, strategieën, prioriteiten en indicatoren”.

Het Sectorplan 2010-2014(SPO II), is evenals de vorige middels een breed participatief proces met stakeholders tot stand gekomen, in februari 2010. Het proces ving aan juni 2009 met survey gehouden onder stakeholders gevolgd door een workshop met stakeholders op 7 augustus, waarin naast SPO I ook plannen en initiatieven die daarna tot stand kwamen, werden meegenomen. In dit sectorplan zijn de bevindingen uit de survey en de workshop verwerkt evenals informatie verkregen uit de talrijke consultaties van sleutelfunctionarissen van het Minov. Inhoudelijk past dit plan in het perspectief van de hierboven beschreven internationale ontwikkelingen. De structuur (opbouw) van dit plan komt vrijwel overeen met die van de voorgaande.

Met de ontwikkeling van dit nieuwe Sectorplan 2017-2030 (SPO III) is in oktober 2016 een aanvang gemaakt. In november en december zijn er consultaties in de vorm van workshops gehouden met de stakeholders en sleutelfunctionarissen van het MinOWC, waarna de verwerking van het resultaat verwerkt.

Inhoudelijk past dit plan in het perspectief van de hierboven beschreven internationale ontwikkelingen. De structuur (opbouw) van dit plan komt vrijwel overeen met die van de voorgaande, met dien verstande dat aan dit plan een strategisch actieplan inclusief een operationeel plan is gekoppeld. De beleidsgebieden zijn scherper geïdentificeerd en de strategische doelen zijn SMART geformuleerd. Verder worden de hervormingsprogramma’s beschreven aan de hand van de strategische doelstellingen in een strategisch actieplan.

1.0 SOCIALE EN MACRO-ECONOMISCHE CONTEXT

1.1 De menselijke hulpbron

Suriname beslaat een gebied van 164.000 vierkante kilometers, ligt aan de noordoostkust van Zuid-Amerika en wordt begrensd door Guyana westen, Frans Guyana in het oosten, Brazilië in het zuiden en de Atlantische oceaan in het noorden. De bevolking van Suriname is verdeeld over 10 districten bedroeg volgens de laatste volkstelling van het ABS per eind 2012 in totaal **541,638** personen.

District	BEVOLKING		Groi	
	2004	2012	Aantal	%
Paramaribo	242,946	240,924	-2,022	-0.8
Wanica	85,986	118,222	32,236	37.5
Nickerie	36,639	34,233	-2,406	-6.6
Coronie	2,887	3,391	504	17.5
Saramacca	15,980	17,480	1,500	9.4
Commewijne	24,649	31,420	6,771	27.5
Marowijne	16,642	18,294	1,652	9.9
Para	18,749	24,700	5,951	31.7
Brokopondo	14,215	15,909	1,694	11.9
Sipaliwini	34,136	37,065	2,929	8.6
Totaal	492,829	541,638	48,809	9.9

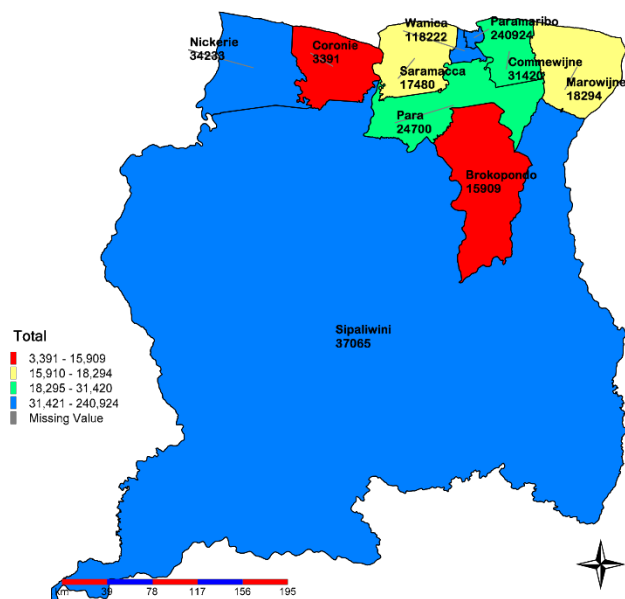

Fig. 1

Bron ABS Statistisch Jaarboek 2013
Statistisch Jaarboek 2013

Tabel 1, 2 en 3 Bron ABS

Uit bovenstaande tabellen is af te lezen dat er in een periode van 2004 t/m 2012 een bevolkingstoename van 9.9% is te constateren, wat ongeveer neerkomt op een bevolkingsgroei van 1.2% per jaar. We zien ook dat Surinaamse bevolking nog steeds een

grote etnische diversiteit kent die voornamelijk bestaat uit creolen, hindostanen, javanen, boslandcreolen, indianen en chinezen. Verder zien we ook een significante toename van andere nationaliteiten in Suriname.

Nederlands is de officiële voertaal tevens schooltaal, terwijl elke bevolkingsgroep nog een eigen moedertaal kent. Het Surinaams of Sranan-tongo, een mix van Engels, Portugees, diverse Afrikaanse talen en Nederlands fungeert als lingua franca. Het bi-linguale karakter van de diverse etnische groepen stelt bijzondere eisen aan het basisonderwijs, waarbij rekening moet worden gehouden met NT2, Nederlands als tweede taal.

Nagenoeg 90% van de bevolking woont in de

Etnische groep	2004		2012		Groei	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Marron	72,553	14.7	117,567	21.7	45,014	62.0
Creool	87,202	17.7	84,933	15.7	-2,269	-2.6
Hindoestaan	135,117	27.4	148,443	27.4	13,326	9.9
Javaan	71,879	14.6	73,975	13.7	2,096	2.9
Gemengd	61,524	12.5	72,340	13.4	10,816	17.6
Andere	31,975	6.5	40,985	7.6	9,010	28.2
Onbekend	32,579	6.6	3,395	0.6	-29,184	-89.6
TOTAAL	492,829	100	541,638	100.0	48,809	9.9

Nationaliteit	Man	Vrouw	Totaal	Totaal-%
Surinaamse	251,156	254,089	505,245	93.3
Nederlandse	5,306	4,942	10,248	1.9
Guyanese	4,250	4,028	8,278	1.5
Franse	2,010	1,565	3,575	0.7
Braziliaanse	2,902	2,125	5,027	0.9
Chinese	2,149	1,609	3,758	0.7
Overige	1,168	999	2,167	0.4
Onbekend	1,688	1,652	3,340	0.6
Totaal	270,629	271,009	541,638	100.0

kuststrook van ongeveer 40 kilometers breed. Bijkans 70% woont in twee van de districten.

Deze twee districten, de hoofdstad Paramaribo met 241.000 inwoners en het district Wanica met ruim 118.000 inwoners, vormen een

bevolkingsconglomeraat.

VOS-scholen, scholen voor hoger onderwijs en andere onderwijskundige

voorzieningen zijn dan ook voornamelijk

geconcentreerd in Paramaribo.

Ruim 10% van de bevolking woont in het binnenland, gevormd door de districten Sipaliwini met 37.000, Marowijne met 18.000 en Brokopondo met 16.000 inwoners. De dorpen in deze districten liggen sterk verspreid over een heel groot gebied, waardoor “schoolmapping” een bijzonder moeilijke exercitie wordt. Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MinOWC) pleegt waar de behoefte het grootst is binnen die gebieden veel inspanning om scholen en andere educatieve faciliteiten te brengen naar de zeer dun bevolkte gebieden. In de bijlage is het bouwprogramma van scholen en leerkrachtenwoningen 2016 – 2017 opgenomen met bijzondere aandacht voor het binnenland. Verder is er ook aandacht besteedt aan internaten en onderwijs

coördinatie centra's (OCC)
in het binnenland.

Vanwege haar klein, open middenkomenseconomie heeft de overheid van Suriname in het herstel- en stabilisatieplan 2016-2018, maar ook in haar Ontwikkelingsplan 2017-2021 het belang van de menselijke hulpbron bevestigd voor de uitvoering van een aantal projecten. Het MinOWC zal hierin een belangrijke rol spelen in de investering van de menselijke hulpbron middels haar (onderwijs)beleid rekening houdend met de geografische spreiding van de Surinaamse bevolking en de behoefte vanuit de verschillende sectoren en gebieden.

1.2 Nationaal-economische context

In deze paragraaf zal kort worden ingegaan op de sociale en macro-economische situatie van Suriname en de plaats van het onderwijs binnen de nationale economie. In deze paragraaf gaan we ervan uit dat het verband tussen de economische ontwikkeling van een land en onderwijs ligt in het feit dat onderwijs een investering is in menselijk kapitaal, die naar verwachting de resultaten van die investering zal vertalen naar de verbetering en groei van de economie van een natie. Dit effect kan worden gezien in gebieden met

een hoog percentage van goed opgeleide mensen. Zulke mensen zijn in staat om hun kennis te kanaliseren in concrete acties die leiden tot de ontwikkeling van de economie in vergelijking tot die gebieden waar er weinig goed opgeleide mensen wonen.

Het bruto binnenlands product (BBP) wordt vaak gebruikt als maatstaf voor de economische situatie van een land. Aangenomen wordt dat investeren in de menselijke hulpbron middels onderwijs effect heeft op de menselijke productiviteit en deze weer effect kan hebben op de bruto binnenlands Output van een natie. De landen met een hoog BBP hebben vaak goed opgeleide en geschoolde arbeidskrachten. Dit illustreert dat menselijk kapitaal en onderwijs niet kunnen worden losgekoppeld van de economische ontwikkeling van een natie.

1.2.1 Sociaal-economische situatie

In onderstaand tabel zien we geselecteerde economische indicatoren waarin een aantal aspecten c.q. componenten zijn opgenomen die de economische ontwikkeling van Suriname weergeven. Er is verder ook nog een prognose is gemaakt van de groei van ons BBP. We zien een afname in de groei van ons BBP vanaf 2013 tot en met 2015. De verwachting is

dat het BBP tot en met 2016 zal afnemen en zich daarna zal herstellen. Naar aanleiding van deze ontwikkeling nemen we aan dat er tot en met 2017 minder zal worden geïnvesteerd in ons onderwijs. Om tot een goede planning van het onderwijsbeleid te geraken is het dan ook van eminent belang om op basis van deze ontwikkeling te weten hoeveel budget er vrij zal worden gemaakt vanuit de overheidsbegroting in de komende jaren. De beschikbare middelen in de komende jaren zullen efficiënt moeten worden ingezet, zodat er gerichte investeringen kunnen worden gepleegd om die menselijke hulpbronnen optimaal in te zetten binnen de verschillende productiesectoren. Hiervoor zal er een goede afstemming plaats moeten vinden tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.

Suriname: Geselecteerde economische indicatoren							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
				Geproj.	Geproj.	Geproj.	
Nationaal inkomen en prijzen (jaarlijkse procent verandering)							
Reële BBP-groei	2.9	0.4	-2.7	-9.0	-0,7	0.9	
Nominale BBP-groei	3.3	1.8	-3,6	43,9	39.6	22.0	
Bbp-deflator.	0.4	1.5	-0,9	58,1	40.6	20.9	
De consumentenprijzen (gemiddelde)	1.9	3.4	6.9	60.3	38.6	23.3	
De consumentenprijzen (einde van periode)	0.6	3.9	25.0	61.0	30.4	16.1	
Geld en krediet (jaarlijkse procent veranderen, tenzij anders aangegeven)							
Brede geld (constante wisselkoers)	14.9	7.8	0.1	4.3	5.4	9.9	
Brede geld in lokale valuta (in procenten van het BBP)	26.1	27.8	28.8	21.5	17.2	16.9	
Reserve geld (constante wisselkoersen)	0.6	-8.8	18.0	4.0	5.2	18.5	

Reserve geld (in procenten van het BBP)	14.1	12.7	15.6	12.1	9.2	8.9
Particuliere sector consumentenkrediet (constante wisselkoers)	17.5	8.1	5.7	-6.7	3.8	5.3
Centrale overheid (percentage van het BBP)						
Inkomsten en subsidies	25.8	24.1	22.1	13.8	16.3	20.3
Totale uitgaven 1/	32.9	32.0	31.4	20.0	20.4	22.5
Primaire uitgaven	31.6	31.1	29.9	18.3	18.0	20.1
Globaal evenwicht (vorderingenoverschot of -tekort)	-7.1	-7.9	-9.3	-6.1	-4.1	-2,1
Primair saldo	-5,8	-7,0	-7.8	-4,5	-1,7	0.3
Netto-aankopen van financiële activa 2/	0.0	0.0	0.0	10.7	2.9	0.0
Nettotoename van passiva	7.1	7.9	9.3	16.8	7.0	2.1
Netto binnenlandse financiering	3.9	6.4	7.6	-3.1	-3.7	1.3
Netto externe financiering	3.3	1.5	1.6	19.9	10.7	0.8
De schuld van de centrale overheid (in procenten van het BBP) 3/	31.6	29.0	45,7	67,8	60,7	54.4
Binnenlandse	16.7	13.1	24.1	16.5	10.6	7.9
Extern	14.9	16.0	21.6	51.2	50.1	46.5
Externe sector (in procenten van het BBP)						
Saldo lopende rekening	-3,8	-7.9	-	-3,6	2.5	1.1
Kapitaal- en financiële rekening	8.3	13.1	15.2	-13.7	-9,7	-3,3
Pro-memorie-post						
Het BBP tegen lopende prijzen (SRD miljarden)	17.0	17.3	16.7	24.0	33.5	40,8
Ruilvoet (percentage)	7-10	-4,0	0.9	8.8	2.7	-0,3
Bruto internationale reserves (US\$ miljoenen)	779	625	330	447	515	417
In de maanden na de invoer	3.4	2.8	2.1	2.6	2.9	2.3
Aangepast internationale reserves (US\$ miljoenen) 3/	...	...	36	150	256	345
In de maanden na de invoer	...	...	0.2	0.9	1.4	1.9
Echte effectieve wisselkoers (procent verandering, + = waardering)	1.4	2.9	13.1	-14.4	1.2	8.5
Wisselkoers (SRD per US\$, gemiddeld)	3.3	3.3	3.4	...	...	...
Wisselkoers (SRD per US\$, het einde van de periode)	3.3	3.3	4.0	...	...	...

Bronnen: Surinaamse autoriteiten; Verenigde Naties ontwikkelingsprogramma, Human Development Index (HDI), Wereldbank, World Development Indicators; Fonds personeel schattingen en prognoses.

1/ inclusief statistische verschillen.

2/ inclusief verwerving van een belang in de goudmijn en leningen aan de staatsbedrijven.

3/ De verhouding schuld/BBP is anders als berekend op basis van de definitie van de schuldquote akte van Suriname.

4/ Officiële reserves waarbij buitenlandse valuta-swaps en reserveverplichtingen op banken' vreemde valuta deposito's.

Percentage BBP en onderwijs

Als we naar de onderstaande tabel kijken dan zien dat de

landen in het Caraïbisch gebied en latijns Amerika tussen de 3% en 7% van hun BBP ten behoeve van het onderwijs vrijmaken.

Dataset: Education

Indicator	Government expenditure on education as % of GDP (%)																	
Time	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Country																		
Argentina	4.52168	4.58031	4.83374	4.01734	3.53505	3.15854	3.47405	3.65499	3.89635	4.33782	4.89	4.60637	4.98632	5.09906	5.3441	5.54727	..	..
Bahamas	..	2.84999	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Barbados	4.25488	4.62167	5.93509	5.76363	6.12156	5.9038	5.55673	..	5.11607	5.06121	5.32773	5.87482	..	5.62441	5.50356	6.71179	..	..
Curaçao	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4.9299	..	..
Dominican Republic	..	1.91261	2.0237	1.97101	1.87636	..	..	..	2.05124	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Guyana	8.56106	8.48415	8.58889	8.40805	6.96654	5.52623	8.13973	5.08927	3.75228	..	3.36104	3.66099	3.59123	3.19404	..	..	..	..
Saint Lucia	7.25485	..	6.86211	..	4.30812	4.1151	5.08469	5.5428	..	5.10542	3.69234	4.113	4.26959	4.00106	4.7254	4.84166	4.83354	..
Suriname	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

Data extracted on 06 May 2017 16:47 UTC (GMT) from UIS.Stat

Legend:

*: National Estimation

‡: UIS Estimation

Suriname besteedt ca. 5-6% van het bbp in de sector onderwijs hetgeen betekent dat er jaarlijks tussen 20% en 25% van de gewone dienst van het staatsbudget aan onderwijs wordt uitgegeven. Hier zijn de kosten van de sector onderwijs gemakshalve gelijkgesteld aan de gemaakte kosten door het MinOWC. In werkelijkheid zijn de totale kosten van het formele en informele onderwijs iets hoger. De overige aan onderwijs gerelateerde kosten die onder andere ministeries vallen en die door particulieren worden bekostigd, zijn hier vanwege gebrek aan data buiten beschouwing gelaten. In onderstaande tabellen kunnen we wel zien dat er een significante toename is m.b.t. de begroting van de overheid in het onderwijs en dat er een onderrealisatie heeft plaatsgevonden m.b.t. de beschikbare middelen.

	BEGROTING MINOWC						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Begroting MinOWC	626,197,000.00	679,932,000.00	774,050,000.00	967,187,000.00	967,187,000.00	936,301,000.00	1,165,551,000.00
Ontvangen van MinFin	511,504,041.77	598,131,378.00	745,238,805.00	891,280,966.00	875,687,357.00	835,116,179.00	926,837,625.76
Realisatie	82%	88%	96%	92%	91%	89%	80%

Bruto Binnenlands Product per Bedrijfstak in Lopende Prijzen⁽¹⁾ (Miljoenen SRD)

Sector	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*
Bedrijven en Huishoudens⁽²⁾	5.958	6.611	8.130	8.620	9.832	11.670	13.375	13.667	13.952	13.073	20.894
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	434	529	632	799	842	887	1.004	938	968	927	1.143
Visserij	286	289	234	248	294	375	374	503	620	799	942
Mijnbouw	546	583	724	759	865	970	1.151	955	776	505	1.129
Industrie/Fabricage	1.672	1.893	2.455	2.156	2.517	3.008	3.499	3.190	2.828	1.619	4.629
Electriciteit, Gas en Water	97	132	180	210	256	263	306	338	345	501	571
Constructie	350	380	527	523	580	833	839	994	1.255	1.515	2.055
Handel	1.161	1.294	1.760	2.095	2.330	2.679	3.082	3.177	3.244	2.989	4.413
Hotels en Restaurants	204	197	195	276	316	408	493	535	584	659	852
Transport, Opslag en Communicatie	485	476	588	622	712	844	1.130	1.260	1.745	1.870	2.250
Financiële Instellingen	392	420	444	487	596	739	773	994	747	745	1.482
Zakelijke diensten	240	317	274	315	375	476	512	532	582	676	972
Onderwijs	5	8	5	5	8	10	11	13	13	13	25
Gezondheidszorg	45	49	55	62	72	82	92	111	116	122	203
Overige Gemeenschaps-, Sociale en Persoonlijke diensten	42	44	55	63	71	96	110	125	129	134	229
Overheid	698	802	906	1.150	1.306	1.458	1.629	1.876	1.940	2.011	2.058
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	14	17	20	22	27	29	30	34	35	38	37
Electriciteit, Gas en Water	6	6	8	9	10	11	13	15	16	17	17
Constructie	6	7	8	9	11	13	10	11	11	10	12
Transport, Opslag en Communicatie	18	18	18	22	26	25	27	29	30	39	32
Administratieve Overheid	259	310	368	462	520	568	654	721	739	785	784
Onderwijs	224	254	278	377	406	464	502	592	607	598	644
Gezondheidszorg	171	190	207	248	306	347	391	474	503	523	534
BBP tegen basisprijzen	6.656	7.413	9.036	9.769	11.138	13.128	15.003	15.542	15.891	15.084	22.952
Indirecte belastingen minus subsidies op productie	551	648	662	869	855	1.324	1.430	1.438	1.403	1.585	1.275
BBP tegen marktprijzen	7.206	8.061	9.698	10.638	11.993	14.452	16.434	16.981	17.294	16.669	24.227

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek

27 oktober 2016.

* Voorlopige cijfers en 2016 Planbureau schatting.

⁽¹⁾ Geëxtrapolerde series (Basisjaar 2007, volgens richtlijnen van SNA 1993).

⁽²⁾ Niet Financiële Instellingen, Financiële Instellingen, Huishoudens en Bedrijven zonder winsttoegroet.

Uitgaande van de beschikbare cijfers zien we een stijgende trend als het gaat om investering binnen het onderwijs. De conclusie zou kunnen worden getrokken dat de bewustwording van investering in de menselijke hulpbronnen steeds meer toeneemt en het MinOWC in de gelegenheid stelt om goed onderwijsbeleid uit te stippelen en die uit te voeren.

Obstakels in de economische ontwikkeling

Suriname	2010	2011	2012	2013	2014
Populatie	531.170	539.910	541.638	550.222	558.773
Werkloos	10.413	11.084	11.973	9.960	10.745
Werkloosheid in % (strikte zin)	7.2	7.5	8.1	6.6	6.9
BBP (*mln. SRD, in markt prijzen)(1)(2)	11.993	14.452	16.434	16.981	17.294

1= zonder informele sector; 2= wisselkoers: US\$1= variërend tussen

Bron: ABS

Ook Suriname heeft als land te kampen met een aantal obstakels in de economische ontwikkeling. Deze obstakels kunnen een indicator zijn voor het onderwijsbeleid dat wordt uitgevoerd, maar ook kunnen ook als katalysator dienen om het onderwijsbeleid

om te gooien. Werkloosheid en armoede kunnen stagnerend werken voor de ontwikkeling van een land en een directe impact hebben op het onderwijs. Maar het omgekeerde kan ook, namelijk dat een slecht onderwijsbeleid zou kunnen leiden tot werkloosheid en armoede.

In bovenstaand tabel zien we dat Suriname te kampen heeft met een mate van werkloosheid. We zien dat de werkloosheid varieert tussen de 6% en 8% van de totale bevolking . Vanwege de grote informele sector geven de werkloosheidscijfers echter geen betrouwbaar beeld. De verborgen werkloosheid daarentegen is een stuk groter aangezien het ambtenarenapparaat wordt gebruikt als buffer om werkloosheidsdruk op te vangen.

Het ABS heeft in 2008 voor een gemiddeld huishouden van 2 volwassenen en 2 minderjarige kinderen berekend dat de armoedegrens bij de SRD 1537, - per maand lag (ca. US\$ 550). Naar aanleiding hiervan nemen we gevoegelijk aan dat de armoedegrens aan de hand van de gehanteerde wisselkoers (US1 = SRD 7.70) kan worden gesteld op SRD 4235,-

Tabel 2: Gemiddelde armoedegrenzen naar huishoudens 2^ekw. 2008 (in SRD)

Volwassene/Kind	0	1	2	3	4
1	549	857	1142	1417	1680
2	988	1268	1537	1806	2054
3	1389	1658	1916	2136	2410
4	1773	2026	2279	2520	2762

Bron: ABS

Vooralsnog zijn er geen recente cijfers voor de armoedegrens vrijgegeven, vanwege het feit dat de commissie die deze grens moet vaststellen nog geen uitspraken hierover heeft gedaan (concept Ontwikkelingsplan 2017 – 2021).

De Surinaamse overheid heeft m.b.t. het armoedevraagstuk een aantal urgente armoedebestrijdingsprogramma's en maatregelen in de planning. Deze zijn onder meer in het SHP zijn opgenomen. Om deze programma's op verantwoorde wijze voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren zal de Regering na advies van de Nationale Commissie Vaststelling Armoedegrenzen (NCVA) en de Sociaal Economische Raad (SER), de armoedegrenzen en een bestaansminimum vaststellen. Dit werk legt tevens de grondslag voor het lange termijnbeleid dat gestoeld zal zijn op de nationale armoedebestrijdingsstrategie en de voorgenomen hervormingen van de sociale dienstverlening van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting.

1.3 Afstemming onderwijs en arbeidsmarkt

Om de economische ontwikkeling van een land te stimuleren, is het van belang te investeren in onderwijs. Uit onderzoek is gebleken dat investeren in onderwijs, de economische groei van een land kan stimuleren (bronvermelding). Vanwege het feit dat het land meer zal moeten steunen op de productie in de verschillende sectoren zal er meer moeten worden geïnvesteerd in het onderwijs. Dit houdt in dat de inrichting van het onderwijs afgestemd moet worden op de vraag vanuit de arbeidsmarkt, zodat

de economische concurrentiekracht van onze bedrijven en producten wordt vergroot op zowel de nationale als de internationale markt.

Met betrekking tot de formele sector zal het land moeten steunen op een toename in de productie van de:

- a. mijnbouwsector zoals aardolie en goud
- b. bosbouwsector zoals hout en houtproducten
- c. de agrarische productie rijst, bacoven, vis en garnalen.
- d. particuliere sector duurzame sierteelt, ecotoerisme, kennisindustrie en cultuurproductie

Op middellange termijn zullen evenwel nieuwe inspanningen van de particuliere sector m.b.t. duurzame sierteelt, ecotoerisme, kennisindustrie en cultuurproductie worden ondersteund. Maar ook vanuit de overheid zal in de komende jaren veel meer geïnvesteerd moeten worden in alle niveaus van het onderwijs en met name het hoger onderwijs om de kenniseconomie van Suriname een boost te geven.

De investering binnen het onderwijs zal zich manifesteren in de innovatie van de verschillende productiesectoren, doordat de productie op een efficiëntere en innovatieve manier zal geschieden. Hierdoor zal de productie toenemen en zullen Surinamers in staat zijn om o.a. grondstoffen te verwerken halffabricaat of eindproducten.

In onderstaand tabel zien we een significante groei in de export van mijnbouw en landbouw producten. Om de productie hierin te stimuleren zal moeten worden nagegaan hoe het onderwijs daarin een bijdrage zal leveren met betrekking tot de verhoging van de productie tot halffabricaat en eindproducten.

Bijlage 4:
DE TOTALE EXPORTEN OP PRODUCTBASIS in US-dollars 2004-2013

Jaar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*)	2013
Mijnbouw/ aandeel	82.12%	79.25%	82.85%	83.74%	78.47%	86.34%	89.35%	87.43%	87.24%	88.73%
Aluinaarde	321,713,442	465,228,332	563,348,115	673,231,995	701,896,965	314,601,416	426,968,599	438,654,264	279,956,166	296,944,236
Goud	230,570,757	299,306,501	412,867,418	462,527,636	658,019,793	832,834,432	1,166,433,454	1,540,566,422	1,386,031,209	1,486,775,889
Ruwe aardolie	35,142,144	48,251,117	96,454,273	104,776,822	273,091,560	105,592,537	335,944,111	291,139,141	167,475,302	213,607,419
Totaal HI	587,426,343	812,785,951	1,072,669,806	1,240,536,454	1,633,008,317	1,253,028,385	1,929,346,164	2,270,359,827	1,833,462,677	1,997,327,545
Totaal (ABS)	663,210,444	790,445,506	973,183,095	1,138,120,158	1,368,082,585	1,207,436,461	1,862,022,203	2,156,795,478	2,076,814,569	1,956,082,653
Overige/ aandeel	17.88%	20.75%	17.15%	16.26%	21.53%	13.66%	10.65%	12.57%	12.76%	11.27%
Rijst	12,178,682	8,853,035	11,433,495	15,352,437	32,315,176	21,174,422	37,846,270	30,871,565	63,675,067	39,746,695
Overige landb.pr.	6,527,077	11,749,228	13,935,907	18,175,595	24,429,059	28,174,507	27,092,273	36,461,255	38,307,347	32,682,226
Garnalen en vis	35,685,854	34,129,854	32,411,664	33,939,289	26,084,244	36,608,950	31,078,354	33,432,827	36,199,977	31,409,610
Onbew en gezaagd hout	2,543,309	3,059,245	4,742,872	5,332,132	5,655,669	6,013,575	8,628,974	14,941,782	19,291,287	20,089,120
Levende dieren	926,593	958,819	706,252	507,048	696,593	584,848	493,500	778,850	2,010,914	665,123
Overige	86,525,643	148,232,513	138,179,238	147,630,192	286,138,205	98,411,951	116,899,066	193,542,715	144,169,846	123,765,901
Totaal	144,387,158	206,982,694	201,409,428	220,936,693	375,318,946	190,968,253	222,038,437	310,028,994	303,654,438	248,358,675
Totale exporten	807,597,602	997,428,200	1,174,592,523	1,359,056,851	1,743,401,531	1,398,404,714	2,084,060,640	2,466,824,472	2,380,469,007	2,204,441,328

*) voor goud, aluinaarde en olie zijn de cijfers voor de maanden aug en sept 2012 niet meegenomen

Kijken we naar de exportcijfers dan zien wij kansen en mogelijkheden om de productiesectoren te stimuleren door ons onderwijs hierop goed af te stemmen. Bij de mijnbouw-, bosbouw- en vooral de landbouwsector zal moeten worden nagegaan als land hoe de productie verder te stimuleren en te ontwikkelen, waarbij het MinOWC samen met het ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij en het ministerie van Handel, Industrie en Toerisme zal moeten optrekken.

Ook in de informele sector is een groei te bespeuren, waarbij niet alleen het MinOWC, maar ook de ministeries van Volksgezondheid, Handel, Industrie & Toerisme een belangrijke rol moeten spelen. Dit vanwege de aard van de ontwikkeling m.b.t de informele sector, waar vooral de voedingssector een rol speelt in de inkomsten van huishoudens. Dit gezien er een groeiend aantal o.a. BBQ stands, worst stands en andere producten die voedselgerelateerd zijn (zgn. Huisvlijtjes: chips, catering etc) is op te merken. Dezen die onder de categorie het middel en klein bedrijf (MKB) vallen moeten m.b.t. de voedselveiligheid, de fysieke veiligheid als ook de milieuaspecten (v.b. Carwashes) over gedegen kennis beschikken. Het MinOWC kan hierin een educatieve rol spelen.

1.4 Vooruitzichten voor de nabije toekomst

In afgelopen jaren is er, mede vanwege de internationale lage prijs van olie en goud ook in Suriname een fors verminderde groei van de economie verwachtbaar. De vooruitzichten voor de komende jaren zijn volgens de prognoses niet gunstig. De effecten van de huidige economische crisis zullen naar verwachting de komende jaren sterker doorwerken op de Surinaamse economie. De grootste uitdagingen zijn het herstructureren van de economie en een herverdeling van rol en taken van de Overheid, huishoudens en bedrijven. Met name de productie moet omhoog en de structurele aard van de importen moet veranderen: minder geld naar importen voor consumptie en relatief meer geld voor de stimulering van productie en export. Een grote uitdaging is om te voorkomen dat in het proces van aanpassing en herstructurering en het nationaal bezuinigen op onze uitgaven, de inkomensverdeling helemaal verstoord raakt. Dus dat een (kleine) groep gebruikmakend van de crisis, veel rijker wordt en de meerderheid veel armer wordt. De regering wil dit zoveel als mogelijk voorkomen en heeft zich gecommitteerd aan het principe dat de sterkere schouders de zwaardere lasten van de maatregelen moeten dragen om de crisis te bezweren (herstel- en stabilisatieplan). Het MinOWC zal in de komende periode een trekkersrol moeten vervullen in de heropvoeding van de samenleving zodat zij, bewust van de waarde van eigen productie, meer ondernemend zal zijn. De kinderen zullen, binnen de schoolbanken, al vroeg de kennis moeten worden bijgebracht die zij gaan nodig hebben om te functioneren binnen de nieuwe economie zodat zij op hun manier kunnen bijdragen aan de herstructurering de oude.

De grootste uitdagingen voor de regering vormen het consolideren en uitbouwen van de macro-economische stabiliteit, het terugbrengen van de economische groei, en de economische integratie van ons land in regionale en continentale markten. Ter bevordering van de economische groei zal er een goed investeringsklimaat voor de particuliere sector moeten worden gecreëerd.

2. Huidige situatie en analyse van de sector onderwijs

Het onderwijs in Suriname wordt onderverdeeld in primair onderwijs, secundair onderwijs en tertiair onderwijs.

Binnen het onderwijs onderscheiden wij drie soorten scholen te weten: de openbare, de bijzondere en de particuliere scholen. De openbare scholen staan onder het beheer van de Minister van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur en worden door de Staat bekostigd. De bijzondere scholen worden gedeeltelijk uit de Staatskas bekostigd en staan onder beheer van een rechtspersoon naar Surinaams recht, een religieuze denominatie. Het particulier onderwijs wordt niet uit de Staatskas bekostigd, maar staat krachtens de Grondwet onder het toezicht van de overheid voor zover het de kwaliteit van het onderwijs betreft. Voor het primair onderwijs geldt dat ongeveer de helft van het aantal scholen openbaar zijn. Het ander deel wordt vooral beheerd door religieuze gemeenten en een klein deel door particulieren.

2.1 Het primair onderwijs

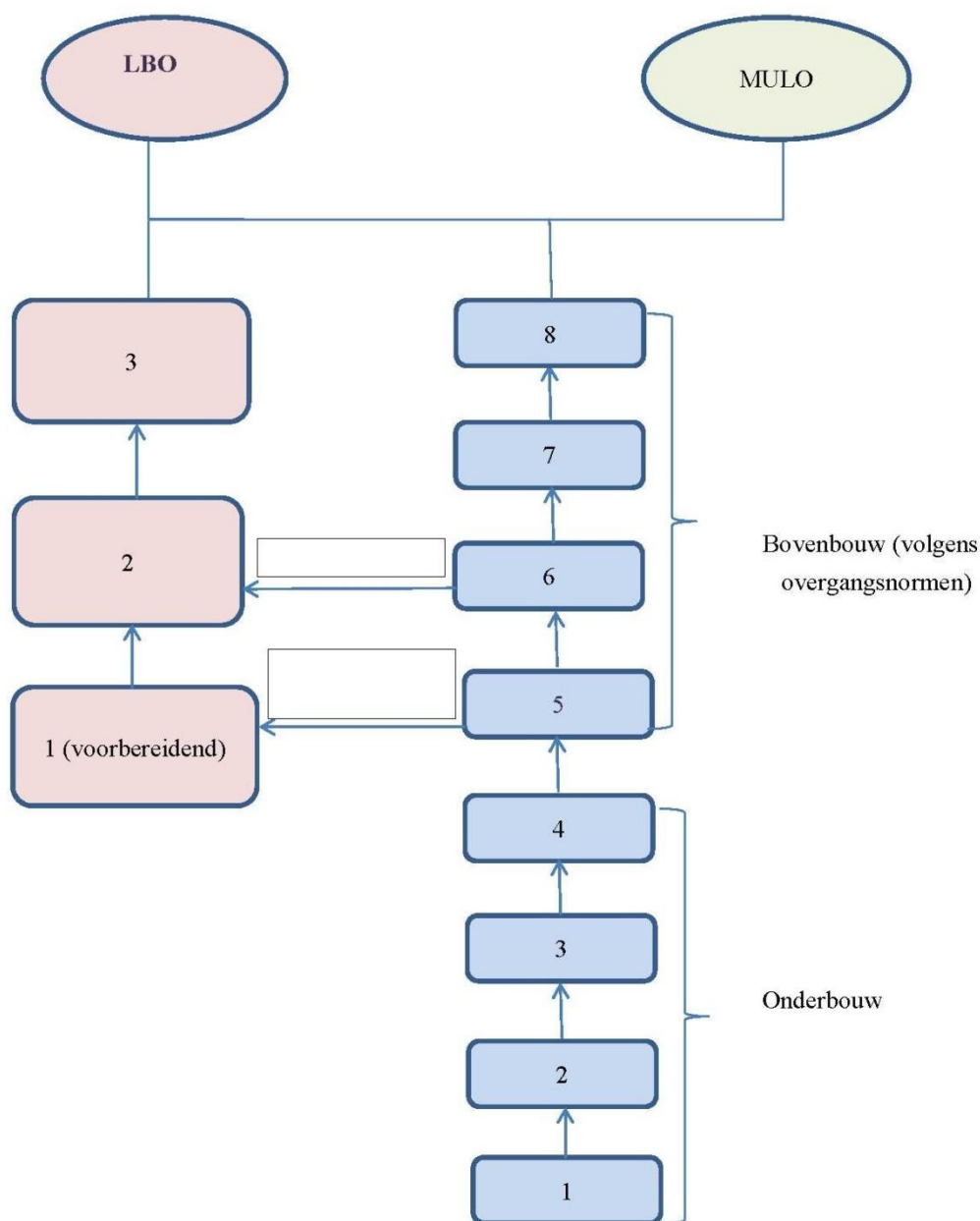
2.1.1 Het primair onderwijs

Het primair onderwijs bestaat uit het Basisonderwijs en het Speciaal Onderwijs.

Het doel van het primair onderwijs is om:

- Het maximale uit het potentieel van het kind te ontwikkelen en het kind gereed te maken voor de maatschappelijke dienstbaarheid;
- De ontwikkeling en vorming van het kind te bevorderen door het aanbieden van intellectuele, algemene- en basisvaardigheden, lichamelijke, culturele en nationale vorming, en wel op zodanige wijze dat het kind in staat is in de samenleving te functioneren en elke vorm van onderwijs te kunnen volgen;
- Zich nadrukkelijk te richten op de creatieve, talentgerichte, sociale, maatschappelijke vorming en de lichamelijke opvoeding van het kind, en ook op het bevorderen en stimuleren van de financiële educatie en ondernemerschap bij de leerlingen;
- Het belang van het kind om te leren en zich te ontwikkelen centraal te stellen, terwijl voor alle onderwijsdeelnemers er een uitdagende en aantrekkelijke leeromgeving moet bestaan.

De structuur van het primair onderwijs

Het basisonderwijs:

De term 8-jarig basisonderwijs is de nieuwe opzet in voorbereiding, waarbij het bestaande 2-jarige kleuteronderwijs (KO) en het 6-jarige Gewoon Lager Onderwijs (GLO) samen worden gebracht in een schooltype zonder de bestaande breuklijnen. Het betreft in deze een structuur- en een onderwijsinhoudelijke vernieuwing. De belangrijkste onderwijsvernieuwing, namelijk de integratie van de twee bestaande schooltypen (Kleuter en GLO) in 8-jarig basisonderwijs, zal resulteren in kwaliteitsverbetering en interne efficiëntie van de basisvorming (4 -12 jaar). Dit zal

resulteren in meer gelijke kansen voor leerlingen en reductie van het zittenblijven en vroegtijdige schooluitval (OP, 2012: 91)

Onder ECD verstaan wij een brede, integrale benadering van de ontwikkeling van alle kinderen, vanaf de conceptie tot de leeftijd van 9 jaar¹, op lichamelijk, verstandelijk, sociaal, emotioneel, cultureel en spiritueel gebied met een samenhangend pakket aan zorg- en dienstverlening dat daarvoor nodig is, zodanig dat het kind zich geaccepteerd en gerespecteerd voelt en zijn of haar potenties in een veilige, beschermde, stimulerende omgeving optimaal kan ontwikkelen.

Het is van belang te beseffen dat tussen 0 en 3 jaar zich onontkoombare processen voltrekken als gevolg van de hersengroei en – ontwikkeling.

Het doel van het ECD beleid, zoals geformuleerd in de integrale beleidsnota Kind- en Jeugd beleid (2012-2016): de ontwikkeling van kinderen in de leeftijdsfase van 0-9 jaar te waarborgen, zodat elk kind in die vroege levensjaren de kans heeft om alle vaardigheden te ontplooiën om met succes het basisonderwijs af te ronden en zich in de periode erna te ontwikkelen tot een volwassene, die productief kan participeren in de maatschappij en in de wereld. De vaardigheden hebben betrekking op de lichamelijke gezondheid, mentale alertheid, intellectuele vaardigheden, emotionele stabiliteit, creativiteit, flexibiliteit, verantwoordelijkheid en veerkracht.²

Basisonderwijs

Het achtjarig Basis Onderwijs (voorheen het Kleuteronderwijs en het Gewoon Lager Onderwijs) is onderverdeeld in een onderbouw en een bovenbouw. De onderbouw bestaat uit leerjaar 1 t/m 4, waarbij de eerste twee jaren het vroegere kleuteronderwijs omvatten voor de leeftijdsgroep 4 tot 5 jarigen. Onder de bovenbouw verstaan we de leerjaren 5 t/m 8. Dit onderwijs bestaat uit openbare scholen (OS), bijzondere scholen en particuliere scholen. De OS vallen onder het beheer en gezag van de overheid, terwijl voor het bijzonder of particulier onderwijs het bestuur van een rechtspersoon, dat krachtens statuten of reglementen, daartoe de bevoegdheid heeft.

Het basisonderwijs wordt afgesloten, nadat de leerling het achtste leerjaar met goed gevolg heeft doorlopen. Aan het eind van het achtste leerjaar maken de leerlingen de zogeheten GLO toets (landelijk). Op grond van de resultaten van deze toets en de gemiddelde schoolcijfers van het achtste leerjaar wordt aan de leerling een schoolrapport, het getuigschrift en een verklaring van het Examenbureau voorzien van het resultaat van de selectieve toets en eventuele adviezen uitgereikt. Hiermee worden de leerlingen toegelaten tot een van de typen van VOJ. Er vinden geen diagnostische toetsen of formatieve toetsen plaats in de daaraan voorafgaande leerjaren.

Onderstaande tabel geeft informatie over het aantal leerlingen die deelgenomen hebben aan de GLO-toets in de afgelopen drie jaren en welk aantal daarvan is door gestroomd naar het VOJ.

Tabel 1

Doorstroom van leerlingen van het Basisonderwijs naar VOJ*)

Jaar	Aantal Leerlingen in klas 6	Doorgestroomd naar			
		MUL O	LBO	TOTAA L	PROCEN T
2014	11201	5948	447	6395	57,1%
2015	11608	6501	536	7037	60,6%
2016	11139	5806	470	6276	56,3%

*) Bron: Examenbureau

In de tabellen 2 en 3 ziet u een overzicht per district van het aantal kleuter- en basisscholen, over de periode van 2010 t/m 2016

Tabel 2^{o)}

Het aantal basisscholen, dat kleuterklassen bevat per district van 2010 t/m 2016

District	Kleuterscholen						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Brokopondo	15	15	15	15	15	16	16
Commewijne	23	23	23	23	22	22	23
Coronie	2	4	4	4	4	4	4
Marowijne	16	18	19	18	19	19	18
Nickerie	24	26	25	25	25	24	25
Para	17	19	20	20	20	19	20
Paramaribo	105	103	102	103	103	107	102
Saramacca	13	13	13	13	13	14	13
Sipaliwini	39	33	37	37	39	39	38
Wanica	54	53	49	50	54	54	56
TOTAAL	308	307	307	308	314	318	315

Tabel 3 ^{o)}

Het aantal basisscholen, die de leerjaren 3 - 8 bevatten per distrikt van 2010 t/m 2016

Distrikt	<i>Aantal Basisscholen</i>						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Brokopondo	15	15	15	16	16	16	16
Commewijne	23	23	23	23	23	23	23
Coronie	4	4	4	4	4	4	4
Marowijne	20	20	20	20	22	22	22
Nickerie	26	26	26	25	25	25	25
Para	20	20	21	20	20	20	20
Paramaribo	109	111	109	110	112	113	111
Saramacca	13	13	13	13	13	14	14
Sipaliwini	46	45	45	46	48	47	47
Wanica	55	54	55	54	55	56	58
TOTAAL	331	331	331	331	338	340	340

Op enkele particuliere scholen na zijn alle kleuterscholen ondergebracht in basisscholen. Hoewel de meeste kleuters in de leeftijdsgroep van 4-5 jaar naar school gaan, geldt de leerplicht niet voor deze groep en is er nog geen wet op het kleuteronderwijs. In het binnenland ontbreken de kleuterklassen vaak, waardoor de aansluiting met leerjaar drie van de onderbouw vaak problematisch verloopt.

In de tabellen 4 en 5 ziet u een overzicht van het aantal leerlingen in de kleuter- en basisscholen per district en per geslacht van de periode 2010 t/m 2016

Tabel 4 ^{o)}

Het aantal leerlingen in de kleuterscholen per district per geslacht van 2010 t/m 2016

Distrikt	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	J	M	J	M	J	M	J	M	J	M	J	M	J	M
Brokopondo	346	315	315	376	321	366	367	336	332	320	307	323	362	351
Commewijne	462	413	471	394	487	449	485	463	493	477	508	476	471	450
Coronie	40	36	55	46	43	55	44	50	34	33	43	46	42	43
Marowijne	338	310	357	333	344	348	285	284	337	320	385	368	354	319
Nickerie	476	438	466	443	433	427	490	476	460	474	427	455	459	446
Para	437	370	462	482	457	523	496	539	501	516	484	490	461	503
Paramaribo	3470	3337	3438	3268	3743	3687	4015	3917	4071	3847	3975	3831	3743	3617
Saramacca	234	231	227	206	249	257	288	275	250	259	252	249	203	184
Sipaliwini	471	473	493	426	665	640	629	656	583	554	551	571	591	528
Wanica	1735	1725	1815	1769	2012	1956	2205	2170	2240	2182	2215	2206	2189	2111
TOTAAL	8009	7648	8099	7743	8754	8708	9304	9166	9301	8982	9147	9015	8875	8552

Distrikt	2010		2011		2012		2013		2014		2015		
	J	M	J	M	J	M	J	M	J	M	J	M	J
Brokopondo	1336	1262	1399	1323	1475	1365	1454	1378	1409	1321	1504	1345	143
Commewijn e	1865	1787	1835	1713	1842	1692	1806	1729	1834	1704	1871	1702	180
Coronie	250	207	216	187	221	185	221	183	218	177	209	177	20
Marowijne	1730	1495	1780	1497	1786	1507	1710	1416	1660	1462	1743	1471	162
Nickerie	2210	1928	2070	1810	1993	1771	1867	1676	1825	1647	1805	1676	168
Para	1991	1771	2062	1887	2096	1873	2092	1911	2034	1906	2134	1989	203
Paramaribo	1497 0	1401 1	1453 8	1363 3	1452 2	1351 0	1438 3	1335 0	1419 5	1344 8	1449 5	1348 8	139
Saramacca	1087	1023	1037	978	1014	930	956	888	944	875	989	928	91
Sipaliwini	3186	2898	3032	2861	3225	2959	3256	3006	3313	3151	3471	3203	315
Wanica	7690	7120	7676	7048	7870	7333	7912	7291	8027	7464	8508	7848	833
TOTAAL	3631 5	3350 2	3564 5	3293 7	3604 4	3312 5	3565 7	3282 8	3545 9	3315 5	3672 9	3382 7	351

Tabel 5^{o)}

Het aantal leerlingen in de basisscholen per distrikt per geslacht van 2010 t/m 2016

In tabel 6 ziet u een overzicht van het aantal leerkrachten in de basisscholen per district per geslacht van de periode 2010 t/m 2016

Tabel 6 ^{o)}**Het aantal leerkrachten in de basisscholen per distrikt per geslacht van 2010 t/m 2016**

Distrikt	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
Brokopondo	24	172	23	168	14	168	12	172	11	168	14	199	15	197
Commewijne	21	331	20	339	16	375	15	382	16	408	17	396	16	390
Coronie	2	45	1	38	1	42	1	38	2	45	1	46	1	44
Marowijne	8	196	10	202	9	202	10	194	11	202	10	251	10	237
Nickerie	32	351	32	351	36	358	34	352	33	359	32	385	31	391
Para	18	252	19	278	16	283	16	312	17	314	19	318	19	306
Paramaribo	72	2007	84	2075	78	2153	81	2227	86	2301	87	2317	87	2330
Saramacca	20	185	18	178	19	196	16	196	13	201	11	207	10	198
Sipaliwini	61	234	62	275	64	287	61	274	62	272	63	339	54	310
Wanica	50	1064	39	1103	41	1140	34	1167	33	1238	34	1232	37	1262
TOTAAL	308	4837	308	5007	294	5204	280	5314	284	5508	288	5690	280	5665

^{o)} Bron tabellen 2 t/m 6: Onderzoek en Planning

De ontwikkeling van het onderwijs in het binnenland is steeds bemoeilijkt door de enorme geografische spreiding van de dorpsgemeenschappen, die bovendien veelal moeilijk, slechts per korjaal of vliegtuig, bereikbaar zijn. Mede vanwege de geïsoleerde positie heeft dit onderwijs te kampen met enkele specifieke problemen te weten: tekort aan bevoegde leerkrachten, kostbaar vervoer van leerkrachten, gebrekkige fysieke infrastructuur, tekort aan leermiddelen en aangepaste curricula, onvoldoende begeleiding en inspectie vanuit de stad en de taalproblematiek. Vele bevoegde leerkrachten willen niet in het binnenland werken, vanwege de geografische isolatie, gebrek aan verdere studiemogelijkheden en het voorkomen van malaria.

Het onderwijs in het binnenland vraagt bijzondere aandacht. Albina en Moengo worden in dezen ook tot het binnenland gerekend. In Albina is onlangs in het Nucleuscentrum gestart met een opleiding voor de onderwijzersakte.

Rehabilitatie en bouw van scholen en onderwijzerswoningen zijn de laatste jaren zowel door het MinOWC als door het bijzonder onderwijs sterk ter hand genomen. De Stichting Protestants-Christelijk Onderwijs Suriname heeft in deze, met steun van donoren een belangrijke rol vervuld.

Speciaal Onderwijs

Het speciaal onderwijs is onderwijs aan kinderen die vanwege leer- of gedragsproblemen, vanwege lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke handicaps of

door gedragsstoornissen extra zorg op school nodig hebben. Speciaal onderwijs is dus onderwijs voor kinderen met beperkingen. Er is speciaal onderwijs voor zowel de basisschool als het voortgezet onderwijs.

Het doel van het Speciaal Onderwijs op Basis niveau is het aanbieden van onderwijs dat past bij de mogelijkheden van het kind.

Dit onderwijs is sterk gedifferentieerd naar het type beperking en is bestemd voor kinderen met:

- een visuele handicap;
- een auditieve handicap;
- een communicatieve handicap (gezicht-, gehoor-, spraak- of taalproblemen);
- een lichamelijke en/of verstandelijke handicap;
- een ernstige gedragsstoornis of een psychiatrisch probleem;
- leer- en opvoedingsmoeilijkheden.

Op de basisscholen wordt dit onderwijs afhankelijk van de aard en intensiteit van de beperking verzorgd in:

- speciale klassen op basisscholen;
- scholen voor (zeer) moeilijk lerende kinderen (zmlk);
- een school voor leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (lom);
- een school voor meervoudig gehandicapte kinderen;
- een school voor kinderen met motorische beperkingen;
- een school voor kinderen met een visuele handicap (Louis Brailleschool);
- een school voor kinderen met een auditieve handicap (Kennedyschool).

Vrijwel alle scholen en instituten voor speciaal onderwijs vallen onder het beheer van particuliere stichtingen en instellingen, maar de leerkrachten worden betaald door de overheid.

In onderstaande tabellen is een overzicht van het aantal aanmeldingen voor plaatsing en begeleiding in het SO en het aantal teruggeplaatste leerlingen over het schooljaar 2014 - 2015

Tabel 7

Het totaal aangemelde leerlingen

Leerlingen	Jongens	Meisjes	Totaal
Geplaatst	94	38	132
Handhaving G.L.O.	4	1	5
Niet opgekomen	2	2	4
Totaal	100	41	141

Volgens bovenstaande tabel zijn er in het schooljaar 2014 - 2015 in totaal 141 leerlingen aangemeld voor plaatsing Speciaal Onderwijs, 132 leerlingen zijn geplaatst in het Speciaal Onderwijs, vijf leerlingen zijn om onduidelijke redenen nog gehandhaafd in het G.L.O. en vier ouders zijn niet komen opdagen voor de Intake en plaatsing van hun kind in het Speciaal Onderwijs.

Tabel 8

Het aantal terug geplaatste leerlingen SO schooljaar 2014 - 2015 naar het Regulier Onderwijs

Naam school	Jongens	Meisjes	Totaal
SO Lelydorp	1	-	1
Totaal	1	-	1

Uit bovenstaande tabel zien we dat in het schooljaar **2014 - 2015** slechts één leerling uit de verschillende S.O. scholen is teruggeplaatst in het regulieronderwijs.

Leerplicht

De leerplicht in Suriname is geldig voor de leeftijd van 7 tot 12 jaar, wat inhoudt dat voor 6-jarigen de leerplicht niet geldt. In het concept van de wet op het basisonderwijs is de leerplicht verruimd van 4 – 16 jaar. De ouder is verplicht overeenkomstig de bepalingen van deze wet ervoor te zorgen dat het kind onderwijs geniet. In beginsel vindt het volgen van onderwijs plaats op een school. Bij de keuze voor thuis onderwijs dient de ouder dit door te geven aan de inspectie. Verder worden in de leerplichtwet nadere regels vastgesteld betreffende de leerplicht, de controle op de naleving daarvan en eventuele sancties.

Basic Life Skills (BLS)

Tot op heden zijn in het kader van BLSE veel activiteiten ontplooid die hebben geleid tot een bepaalde mate van institutionalisering (zoals opname op de MinOWC begroting en een eigen ruimte), maar nog niet tot daadwerkelijke invoering van BLSE

over de volle breedte van het onderwijs, met name het implementeren van het BLSE programma in het school curriculum.

Basic Life Skills onderwijs richt zich op het vormen van individuen met gevoel van eigenwaarde, personen die vertrouwen hebben in hun eigen identiteit en die beschikken over vaardigheden om een gezond, constructief en productief leven te leiden. Het BLS programma moet ervoor zorgen dat jongeren levensvaardigheden ontwikkelen en zodanig versterkt worden dat ze de uitdagingen van het leven succesvol aankunnen.

Drop-outs en zittenblijvers

In de twee onderstaande tabellen zien we dat de percentages zittenblijvers schommelen tussen 12-27% terwijl de drop-out percentages tussen 4 – 11% liggen. De percentages variëren in de verschillende leerjaren en ook in de verschillende districten. Het district Sipaliwini heeft gemiddeld het hoogste zittenblijverspercentage (ca. 27%), gevolgd door het district Brokopondo (25%).

Zittenblijven en drop-out (schooluitval) zijn hardnekkige en zorgwekkende problemen, dat alom wordt erkend. Daarom is het van belang te onderzoeken wat de aard van dit verschijnsel is en wat de oorzaken zijn die hiermee samenhangen.

Investerings in het onderwijs worden vaak benaderd als de opbouw van human capital. Zitten-blijven en drop-out breken deze opbouw van human capital af en zijn een verlies voor de samenleving, zowel materieel als immaterieel. Op grond daarvan kan gesteld worden dat het basisonderwijs gekenmerkt wordt door een mate van inefficiëntie.

2012 -2013

niveau	GLO				
Count of zitterv2	Column Labels				
Row Labels	Mut	Over	Zitter	Drop	Grand Total
BROKOPONDO	7.74%	55.68%	25.44%	11.14%	100.00%
COMMEWIJNE	12.45%	69.48%	12.90%	5.18%	100.00%
CORONIE	9.41%	69.80%	15.35%	5.45%	100.00%
MAROWIJNE	10.33%	56.84%	23.51%	9.31%	100.00%
NICKERIE	12.77%	71.04%	11.96%	4.23%	100.00%
PARA	8.68%	64.60%	19.70%	7.01%	100.00%
PARAMARIBO	11.12%	65.15%	15.33%	8.40%	100.00%
SARAMACCA	12.26%	66.97%	14.75%	6.02%	100.00%
SIPALIWINI	4.50%	56.90%	27.18%	11.42%	100.00%
WANICA	10.62%	66.42%	16.36%	6.60%	100.00%
Grand Total	10.27%	64.48%	17.35%	7.89%	100.00%

Bron: Onderzoek en Planning (MinOWC)

2013 -2014

niveau	GLO				
Count of zitterv2	Column Labels				
Row Labels	Mut	Over	Zitter	Drop	Grand Total
BROKOPONDO	7.26%	56.79%	25.33%	10.63%	100.00%
COMMEWIJNE	12.72%	69.53%	12.15%	5.60%	100.00%
CORONIE	13.92%	62.28%	16.96%	6.84%	100.00%
MAROWIJNE	9.75%	55.16%	27.01%	8.07%	100.00%
NICKERIE	12.72%	69.86%	11.54%	5.88%	100.00%
PARA	8.49%	60.47%	23.83%	7.20%	100.00%
PARAMARIBO	10.92%	63.68%	16.03%	9.38%	100.00%
SARAMACCA	9.57%	67.07%	14.35%	9.02%	100.00%
SIPALIWINI	5.02%	54.37%	30.14%	10.46%	100.00%
WANICA	10.42%	63.93%	17.38%	8.27%	100.00%
Grand Total	10.09%	62.72%	18.49%	8.71%	100.00%

Bron: Onderzoek en Planning (MinOWC)

Gender

Gendergelijkheid voor het basisonderwijs is 1:1. Dit betekent dat landelijk bekeken in het basisonderwijs bijna geen genderongelijkheid bestaat. Wel zijn er meer meisjes in het laatste leerjaar van het basisonderwijs dan jongens. Dit is een indicatie dat drop-out onder jongens in het laatste leerjaar van het basisonderwijs groter is dan dat van de meisjes.

De verhoudingen liggen anders in het binnenland. In Sipaliwini worden meer jongens in het basisonderwijs aangetroffen dan meisjes, wat indiceert dat drop-out onder de meisjes groter is dan onder de jongens.

Aandachtspunten/knelpunten

Leesmethode leunend aan Taal: inspectie/BBO/Curr. Ontw vragen

Rekenen

Nagaan in sectorplan welke knelpunten nog steeds gelden!

Welke nieuwe knelpunten komen we tegen

Het speciaal onderwijs wordt gekenmerkt door tal van problemen. Enkele daarvan zijn:

- beleid dat niet aangepast is aan de internationale ontwikkelingen (de Verklaring van Salamanca, 1994);
- geen of nauwelijks samenwerking tussen de verschillende instituten die belast zijn met de opvang van deze leerlingen;
- geen gebruik van moderne diagnostische systemen, testmiddelen en onderzoekscentra;
- onvoldoende geschoolde leerkrachten en medewerkers;
- onvoldoend streven naar terugstroom naar het reguliere onderwijs;
- onvoldoende doorstroommogelijkheden en aanpassingen binnen het vervolgonderwijs (m.n. voor kinderen met visuele, auditieve, motorische beperkingen);
- te snelle verwijzing van leerlingen naar het speciaal onderwijs;
- geen ontwikkeling van “speciale” curricula en werkmaterialen;
- geen opleiding voor leerkrachten voor het speciaal Onderwijs;
- geen financiële middelen.

2.2 Het secundair onderwijs

Het secundair onderwijs is vervolgonderwijs voor leerlingen die uitstromen uit het primair onderwijs. Het secundair onderwijs wordt opgedeeld in twee niveaus t.w.: het voortgezet onderwijs op juniorenniveau (VOJ) en het voortgezet onderwijs op seniorenniveau (VOS). Het doel van het secundair onderwijs is: aanbod van een ononderbroken ontwikkelingsproces zodat leerling voorbereid worden op uitoefenen van arbeid op lager en middelbaar niveau of voor doorstroming naar het tertiair onderwijs.

2.2.1 Het voortgezet onderwijs op juniorenniveau (VOJ)

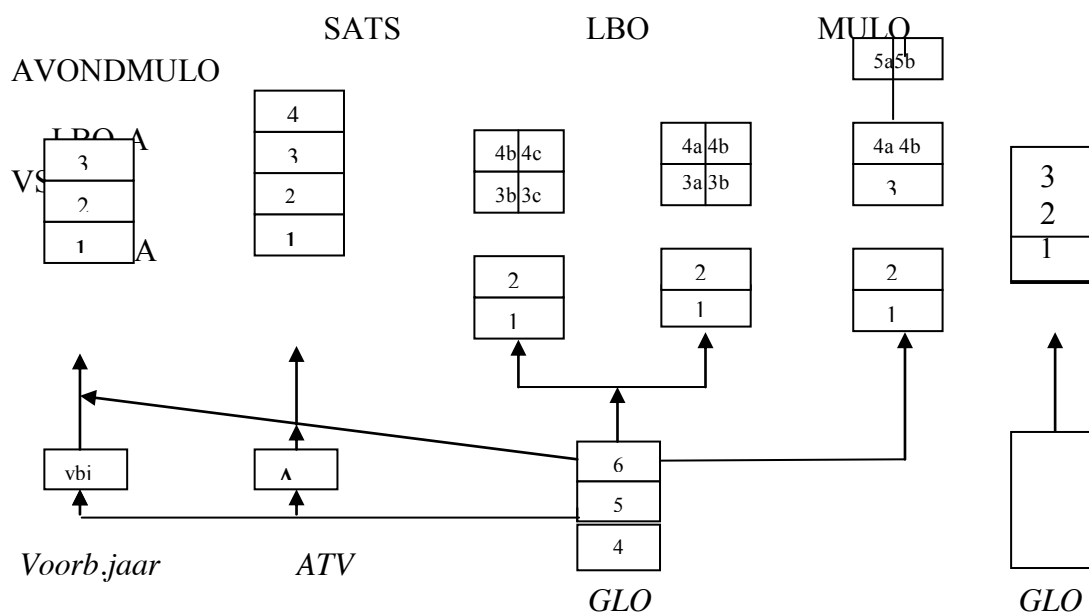
Dit niveau omvat de volgende opleidingen:

1. het meer uitgebreid lager onderwijs (MULO: 4 jaar);
2. het avond meer uitgebreid lager onderwijs (avond MULO: 5 jaar)
3. het lager beroeps onderwijs (LBO-A :3 jaar en LBO-B en C : 4 jaar);
4. het Avond Lager Beroepsonderwijs B-niveau (Avd LBO-B voorheen SATS: 4 jaar);
5. de Avondschool voor Technische Vakopleidingen (ATV duurt zes maanden);
6. het voortgezet speciaal onderwijs (VSO: variabele duur)

Het LBO (Lager Beroeps Onderwijs) is het onderwijstype waarin na de herstructurering de verschillende voormalige opleidingen binnen het lager technisch onderwijs zijn opgenomen (LTS, LBGO, ENO, ETO, LHNO en ETS).

Structuur van de VOJ opleidingen.

STRUCTUUR VOJ

Betekenis van de afkortingen:

GLO	= Gewoon Lager Onderwijs
ATV	= Avond Technische Vakopleidingen
Vbj	= Voorbereidingsjaar LBO-A
LBO-A	= Lager Beroeps Onderwijs(A-niveau)
SATS	= Surinaamse Avond Technische School (Avond LBO)
LBO	= Lager Beroeps Onderwijs (B- en C-niveau)
MULO	= Meer Uitgebreid Lager Onderwijs
AVONDMULO	= Avondschool voor Meer Uitgebreid Lager Onderwijs
VSO	= Voortgezet Speciaal Onderwijs

Toelating tot de opleidingen voor VOJ:

- Mulo: leerlingen met een getuigschrift en het advies mulo bij de GLO-toets.
- LBO: leerlingen met advies mulo/lbo bij de GLO-toets.
- LBO-A: leerlingen die de GLO-toets tweemaal niet gehaald hebben en de leeftijd van 14 jaar hebben bereikt of leerlingen die het voorbereidingsjaar LBO-A succesvol hebben afgerond.
- Voorbereidingsjaar LBO-A: leerlingen die zijn blijven zitten in klasse 5 van het basisonderwijs en op 31 december van dat schooljaar de leeftijd van 15 jaar hebben bereikt.
- VSO: leerlingen verwezen via BSO.

De toelatingseisen voor de avondscholen kunnen afwijken van die voor de dagscholen.

Onderstaande tabel geeft informatie over het aantal leerlingen die deelgenomen hebben aan de GLO-toets in de afgelopen drie jaren en welk aantal daarvan is doorgestroomd naar het VOJ. Ook is af te lezen hoe groot het aantal is voor MULO en voor LBO.

In het schooljaar 2015/2016 hebben 11139 leerlingen deelgenomen aan de GLO-toets en zijn daarvan totaal 6276 doorgestroomd. Dit is dus 56,34 %. Bovendien is er een kleine groep verwezen naar het LBO-A.

Tabel 1
Doorstroom van leerlingen van GLO naar VOJ.

Jaar	Aantal Leerlingen in klas 6	Doorgestroomd naar			
		MULO	LBO	TOTAAL	PROCEN T
2014	11201	5948	447	6395	57,1%
2015	11608	6501	536	7037	60,6%
2016	11139	5806	470	6276	56,3%

* Bron: Examenbureau

In de achter ons liggende jaren is er steeds een toename geconstateerd van het aantal leerlingen voor het secundair onderwijs op VOJ niveau. Zie tabel 2.

Tabel 2**Overzicht van het aantal leerlingen op de VOJ-scholen per distrikt van 2012 tot 2016**

Distrikt	Aantal leerlingen					
	MULO		LBO		VSO	
	2012	2016	2012	2016	2012	2016
Brokopondo	366	510	268	362	0	0
Commewijne	1507	1721	310	378	0	0
Coronie	115	125	79	95	0	6
Marowijne	790	1029	601	737	0	0
Nickerie	2137	1769	555	601	0	55
Para	958	1217	638	452	26	0
Paramaribo	12971	13406	7876	8378	21	198
Saramacca	914	845	133	227	0	0
Sipaliwini	118	296	63	224	0	0
Wanica	4574	5335	1456	1663	38	148
TOTAAL	24450	26253	11979	13117	85	407

*Bron : Onderzoek en Planning (MinOWC)

In de tabel hierboven zijn in de aantallen de leerlingen van particuliere scholen niet meegenomen.

Bij het bekijken van tabel 3 hieronder valt het op dat terwijl het aantal leerlingen steeds is toegenomen(tabel 2) dit niet het geval is met het aantal scholen. Het is wel bekend dat op enkele scholen er lokalen zijn bijgebouwd.

Tabel 3
Overzicht van het aantal VOJ-scholen per distrikt van 2012 tot 2016

Distrikt	Aantal scholen					
	MULO		LBO		VSO	
	2012	2016	2012	2016	2012	2016
Brokopondo	2	2	1	2	0	0
Commewijne	5	5	4	4	0	0
Coronie	1	1	1	1	0	1
Marowijne	3	3	2	2	0	0
Nickerie	6	7	4	3	0	1
Para	5	5	5	3	1	0
Paramaribo	41	40	27	26	2	5
Saramacca	3	3	1	2	0	0
Sipaliwini	2	3	2	3	0	0
Wanica	12	13	8	9	1	2
TOTAAL	80	82	55	55	4	9

*Bron : Onderzoek en Planning (MinOWC)
 In deze tabel zijn de particuliere scholen niet meegeteld.

Tabel 4. VOJ leerlingen en leerkr.naar geslacht.(info nog niet beschikbaar)-----

De VOJ opeidingen

Het MULO.

Het MULO is vierjarig en heeft twee richtingen namelijk de A- en de B richting. Het verschil in de richtingen ligt in het vakkenpakket en daardoor de mogelijkheden voor vervolgstudie. In de A-richting is de concentratie op de Handelsvakken (Boekhouden, Bedrijfsrekenen, en Handelskennis) terwijl de B- richting in de plaats daarvan Wiskunde en Natuurkunde heeft.

In het laatste jaar wordt samen met het eindexamen een toelatingstoets gemaakt voor HAVO, VWO en NATIN. De leerlingen van de derde klasse krijgen eveneens de gelegenheid deel te nemen aan deze toelatingstoets. De toelatingstoets is allen bestemd voor de B4 leerlingen.

Een werkcommissie is in opdracht van de minister bezig voorstellen te doen ter herstructurering van het MULO.

Het LBO.

De herstructurering van het technisch lager onderwijs waarvan een aanvang is gemaakt in het schooljaar 2013/2014 is nog gaande en heeft erin geresulteerd dat de vroegere LTS, LBGO, LHNO, ETO, ENO en ETS nu zijn geïncorporeerd in de nieuwe opleiding met de naam LBO. Het LBO is onderverdeeld in drie niveaus nl.: A, B en C .Elk niveau wordt afgerond met een eindexamen.

Het A-niveau is het laagste en leidt op tot assistent beroepsbeoefenaar A-niveau (onder begeleiding routinematige werkzaamheden uitvoeren).

Het B-niveau leidt op tot assistent beroepsbeoefenaar B-niveau(zelfstandig routinematige werkzaamheden uitvoeren) of vanwege voldoende algemeen vormende vakken doorstromen naar het C-niveau.

Het C-niveau leidt vooral theoretisch op om door te stromen naar het Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO), maar ook algemeen beroepsvormend.

De horizontale doorstroom van LBO-A naar LBO-B en dan naar LBO-C is ook mogelijk op basis van vastgestelde normen.

Het LBO biedt thans zeven technische studierichtingen en vier dienstverlenende studierichtingen aan. Niet alle scholen bieden alle studierichtingen aan.

Het VSO.

Het VSO is de vervolgopleiding van het speciaal onderwijs en vangt leerlingen op die reeds 15 jaar oud zijn. Deze leerlingen krijgen aangepast onderwijs en worden zoveel mogelijk klaargemaakt om deel te kunnen nemen aan het arbeidsproces.

De Avondopleidingen

De structuur van de avondopleidingen kan enigszins verschillen met die van de dagopleidingen. Thans hebben afgestudeerden van de avondopleidingen dezelfde studiekansen als die van de dagopleidingen.

Tabel 5. Resultaten MULO en LBO (info nog niet beschikbaar)-----

Aandachtspunten betreffende het VOJ

- Aanpassing overgangs- en slagingsnormen MULO.
- Herstructurering MULO.
- Klassen kleiner maken op scholen die vanwege specifieke omstandigheden moeten inboeten aan kwaliteit (MULO en LBO).
- Werken aan betere voorziening in bevoegde leerkrachten met name in distrikten en binnenland (MULO en LBO).
- Verlagen van zittenblijvers en drop-out cijfers (MULO en LBO).
- Verhoging van overgangs- en slagingspercentages op alle schooltypen.
- Optimalisering van praktijkfaciliteiten voor het LBO. Op 7 februari 2017 is er een contract getekend voor de aanbouw van 13 nieuwe praktijklokalen en het renoveren van 83 bestaande praktijklokalen.
- Training en upgrading van praktijkleerkrachten (LBO).
- Aanbod van competentiegericht onderwijs op het LBO, met aangepast curriculum naar Caricom Standaarden, te vergelijken met de Caricom Vocational Qualification (CVQ).
- Het CBET-model (Competency Based Education and Training model) is door Suriname als lid van de Caricom geaccepteerd, en zal zorgdragen voor uniforme beoordeling van competenties met als gevolg een verruiming van kansen binnen Caricom voor afgestudeerden.
- SNTA(Surinam National Technical Authority) is opgericht en zal zich bezig houden met onder andere het formuleren van beleid met betrekking tot TVET(Technical Vocational Education and Training) met het doel het beroepsonderwijs te standaardiseren.

- Vernieuwing wetgeving. Momenteel is het concept van de wet op Secundair Onderwijs gereed en aangeboden aan de minister.
- Het algemeen schoolreglement voor het VOJ-onderwijs is reeds samengesteld en bevindt zich in de fase van verwerking in een ministeriële beschikking.
- Het nieuw benoemde diensthoofd van Inspectie VOJ heeft enige aanpassingen kunnen doervoeren in de fysieke staat van het kantoor en toiletten. Eveneens is een deel van het oude meubilair vervangen.
- Er zijn enkele nieuwe inspecteurs bij het VOJ aangetrokken.
- Vanwege het niet tijdig verkrijgen van kredietopeningen, ondervindt de afdeling Inspectie VOJ stagnatie in het uitvoeren van inspecties in de districten en het binnenland alsmede bij de administratieve afwerking van stukken (tekort aan computers, printers, inkt, airco's en andere kantoorartikelen).

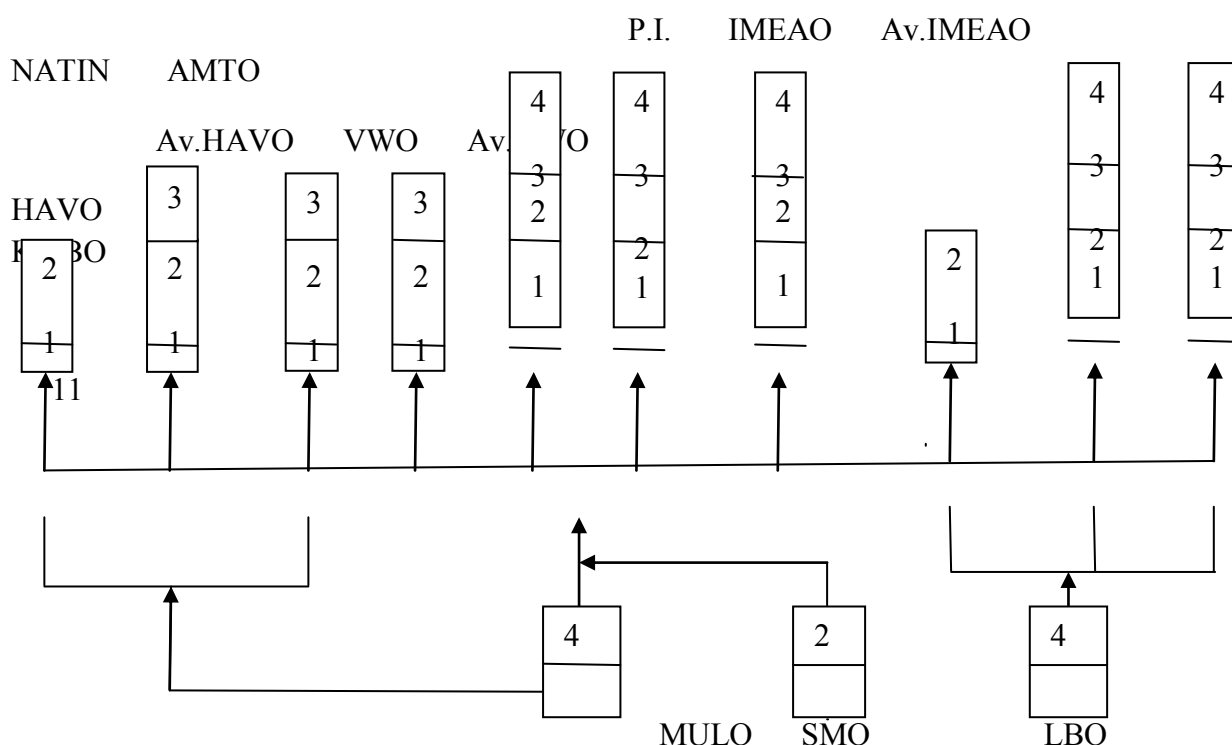
2.2.2 Het voortgezet onderwijs op senioreniveau (vos)

Op dit niveau bestaan de volgende schooltypen:

1. het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO: 3 jaar);
2. het hoger algemeen voortgezet onderwijs (HAVO: 2 jaar);
3. het Natuurtechnisch Instituut (NATIN: 4 jaar);
4. het avond middelbaar technisch onderwijs (AMTO : 4 jaar)
5. het Instituut voor middelbaar economisch en administratief onderwijs (IMEAO: 3 en 4 jaar);
6. de pedagogische instituten (4 jaar);
7. Schakelinstituut Middelbaar Onderwijs (SMO: 2 jaar)
8. het avond IMEAO (3 jaar + 1 jaar schakel voor lbgo-ers);
9. het avond VWO
10. het avond HAVO
11. Kort middelbaar beroepsonderwijs (KMBO: 2 jaar) bestaande uit twee voortgezette lagere technische beroepsopleidingen(VLTBO). Namelijk een Technische en een Dienstverlenende studie.

Structuur van de VOS opleidingen :

STRUCTUUR VOS

Betekenis der afkortingen :

MULO = Meer Uitgebreid Lager Onderwijs

SMO = Schakel Instituut Middelbaar Onderwijs

LBO = Lager Beroeps Onderwijs

HAVO = Hoger Algemeen Vormend Onderwijs

Av HAVO = Avondschool voor Hoger Algemeen Vormend Onderwijs

VWO = Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

Av VWO = Avondschool voor Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs

P.I. = Pedagogisch Instituut

IMEAO = Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs

Av IMEAO = Avond IMEAO

KMBO = Kort Middelbaar Beroeps Onderwijs

AMTO = Avond Middelbaar Technisch Onderwijs

Natin = Natuur Technisch Instituut

Toelating tot de opleidingen voor VOS :

- VWO: MULO leerlingen die bij het toelatingsexamen VHN de VWO norm gehaald hebben. Voor leerlingen van de derde klasse MULO is bovendien bevordering naar klasse vier vereist. Leerlingen met het SMO diploma die voldoen aan de toelatingseisen.

- HAVO: MULO leerlingen die bij het toelatingsexamen VHN de HAVO norm gehaald hebben. Voor leerlingen van de derde klasse MULO is bovendien bevordering naar klasse vier vereist. Leerlingen met het SMO diploma die voldoen aan de toelatingseisen.
- NATIN: 1. MULO leerlingen die bij het toelatingsexamen VHN de NATIN norm gehaald hebben en in het bezit zijn van een mulo-B diploma.
2. leerlingen van de C-richting van het LBO met een diploma van de Technische Studierichtingen of met een certificaat AVO.
- IMEAO: leerlingen die in het bezit zijn van een Mulo diploma of het SMO met succes hebben afgerond.
- PI: leerlingen die in het bezit zijn van een Mulo diploma of het SMO met succes hebben afgerond en voldoen aan de toelatingsnorm.
- SMO: leerlingen die in het bezit zijn van een LBGO-diploma AE-richting (standaard) of leerlingen die zijn afgewezen voor het eindexamen MULO.
- KMBO: voor het VLTBO-DS een LBO-C diploma of een Mulo-A diploma en voor het VLTBO-TS een LBO-B diploma of een Mulo-B diploma.

De toelatingseisen voor de avondschole kunnen enigszins afwijken van die voor de dagschole.

Tabel 1.

Overzicht van het aantal geslaagden bij de toelatingstoets voor VWO , HAVO en NATIN in de afgelopen vijf jaren

JAAR	VWO en HAVO					NATIN	
	AANTAL KANDIDATEN	GESLAAGD VWO	PROCENT	GESLAAGD HAVO	PROCENT	AANTAL KANDIDATEN	GESLAAGD NATIN
2012	9754	2350	24,1%	1396	14,3%	2218	786
2013	10444	2702	25,9%	1129	10,8%	2130	718
2014	11128	2751	24,7%	1345	12,1%	2398	943
2015	11395	2687	23,6%	1009	8,9%	2451	746
2016	11336	1956	17,3%	1035	9,1%	2432	666

Bron : Examenbureau

Tabel 2. Overzicht van het aantal leerlingen op de VOS-scholen per distrikt in 2016 to.v. 2012

distrikt	aantal leerlingen													
	HAVO		VWO		IMEAO		Ped.Inst.		NATIN		AMTO		Schakelinst.	
	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016
Paramaribo	2178	2307	2789	3455	na	3330	3584	2823		2212	1171	1529	-	1079
Wanica	384	492	364	405	na	245	-	-		340	-	-	-	-
Commewijne	80	167	44	181	na	283	-	-		-	-	-	-	-
Marowijne	-	-	-	-	na	-	-	-		-	-	-	-	-
Saramacca	-	-	-	84	na	-	-	-		-	-	-	-	-
Coronie	-	-	-	-	na	-	-	-		-	-	-	-	-
Nickerie	210	249	306	318	na	280	431	161		96	-	-	-	-
Para	-	-	-	-	na	-	-	-		-	-	-	-	-
Brokopondo	-	-	-	-	na	-	-	-		-	-	-	-	-
Sipaliwini	-	-	-	-	na	-	-	-		-	-	-	-	-
TOTAAL	2852	3287	3503	4443	na	4138	4015	2984		2648	1171	1529	-	1079

Bron : Inspectie VOS/BMNO

Noot : na = niet aanwezig

- = 0

De aantallen van AMTO zijn inclusief de dependances.

Bij de aantallen in bovenstaande tabel zijn de leerlingen van de particuliere opleidingen niet meegenomen.

Tabel 3 Overzicht van het aantal VOS-scholen in 2016 t.o.v.2012.

distrikt	aantal scholen													
	HAVO		VWO		IMEAO		Ped.Inst.		NATIN		AMTO		Schakelinst.	
	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016	2012	2016
Paramaribo	5	6	5	8	4	5	6	6	1	1	2	2	-	-
Wanica	1	1	1	1	-	1	-	-	1	1	1	1	-	-
Commewijne	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Marowijne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saramacca	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Coronie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nickerie	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-
Para	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brokopondo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sipaliwini	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	9	11	8	11	5	8	7	7	3	3	5	5	-	-

Bron : Inspectie VOS/BMNO

Noot : - = 0

Met betrekking tot het aantal scholen van de Ped.Inst., NATIN , AMTO en het Schakelinstituut wordt vermeld dat er sprake is van één hoofdschool per type in Paramaribo, terwijl de dag- en avondscholen op de andere lokaties dependances zijn. In deze tabel zijn de scholen van het particulier onderwijs niet meegeteld.

Tabel 4. Aantal leraren binnen het BVOS naar bevoegdheid en geslacht in 2015/2016

Bevoegdheid	Geslacht		Totaal	Procent
	Man	Vrouw		
Onbevoegd	8	21	29	3,3%
Beperkt bevoegd	155	480	635	72,5%
Volledig bevoegd	50	162	212	24,2%
<i>Totaal</i>	213	663	876	100%

De VOS opleidingen:

VWO :

Het VWO(Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs) leidt studenten op met het doel om voorbereid te zijn voor tertiair onderwijs. De duur is drie jaar. Afhankelijk van de resultaten van toelatingstoets op het MULO worden de studenten toegelaten tot één van de pakketten op het VWO. Elk pakket biedt aansluiting op specifieke faculteiten van de universiteit of op hoger beroepsonderwijs.

HAVO:

Het HAVO (Hoger Algemeen Vormend Onderwijs) is een tweejarige opleiding met doorstromingsmogelijkheid naar HBO opleidingen. Tevens bestaat de mogelijkheid om toegelaten te worden tot het schakeljaar van de universiteit.

NATIN:

Het NATIN(Natuur Technisch Instituut) is een technische beroepsopleiding op middelbaar niveau. De duur is vier jaar. In het eerste leerjaar wordt een keuze gemaakt uit de volgende drie gebieden namelijk technisch, natuurtechnisch en laboratoriumgebied. Binnen deze gebieden zijn er 17 studierichtingen. In het tweede leerjaar kiest de student voor een bepaalde studierichting. Niet alle scholen bieden alle studierichtingen aan.

Na deze opleiding hebben de afgestudeerden toegang tot de arbeidsmarkt of kunnen zij verder studeren op de Leraren Opleiding Beroepsonderwijs (LOBO), het Polytechnisch College (PTC), het schakeljaar van de universiteit voor de faculteit voor technologische wetenschappen of de faculteit voor medische wetenschappen.

IMEAO:

Het IMEAO(Instituut voor Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs) is een vierjarige beroepsopleiding. Dit type onderwijs heeft een herstructurering ondergaan die in het afgelopen jaar is voltooid. Deze staat bekend als het “Imeao nieuw stijl”en biedt thans vooral modulair onderwijs aan. Deze opleiding biedt studiemogelijkheden in 5 studierichtingen. Niet alle scholen bieden alle studierichtingen aan. Na het IMEAO kunnen de geslaagden doorstromen naar het schakeljaar van de universiteit voor onder andere een economische studie.

P.I.:

Het Pedagogisch instituut heeft als kweekschool (opleiding voor leerkrachten) een herstructurering ondergaan, bekend als “de nieuwe leerkracht”. In het schooljaar 2015/2016 zijn de eerste geslaagden afgeleverd. Deze opleiding duurt vier jaren waarvan de eerste twee van algemene aard zijn en de laatste twee gericht zijn op leerkracht onderbouw of leerkracht bovenbouw van het basisonderwijs. De onderbouw beslaat de leerjaren 1 t/m 4 van het basisonderwijs. De leerjaren 5 t/m 8 vormen de bovenbouw.

SMO:

Het Schakelinstituut voor het Middelbaar Onderwijs is als instituut opgezet om de geslaagde leerlingen van het vroegere LBGO en afgewezen leerlingen van het Mulo de gelegenheid te bieden aansluiting te vinden met het VOS(middelbaar onderwijs).

KMBO :

Het Kort Middelbaar Beroepsonderwijs(KMBO) is een tweejarige opleiding bestaande uit de Voortgezette Lagere Technische Beroepsopleidingen(VLTBO) dag-en avondopleiding.

De VLTBO-TS(technische studierichtingen) is een tweejarige avondopleiding. De VLTBO-DS(dienstverlenende studierichtingen) is een tweejarige dagopleiding.

Beide studierichtingen bieden de aansluiting op hoger onderwijs.

De structuur van de avondopleidingen kan enigszins verschillen met die van de dagopleidingen. Thans hebben afgestudeerden van de avondopleidingen dezelfde studiekansen als die van de dagopleidingen.

Tabel 5. Overzicht van het landelijk aantal en percentage VOS-geslaagden in 2015/2016

<i>SCHOOL</i>	<i>Deelgenomen</i>	<i>Geslaagd</i>	<i>Procent</i>
HAVO	1017	613	60%
VWO	1207	759	62,9%
IMEAO	466	265	56,9%
Ped.Instituut	1252	893	71,3%
NATIN	475	399	84%
AMTO*	174	105	60,3%
Schakelinstituut			
<i>TOTAAL</i>	<i>4591</i>	<i>3034</i>	<i>66,1%</i>

Bron : Inspectie VOS/Directie AMTO

* = Aantallen zijn inclusief KMBO

Aandachtspunten betreffende het VOS.

- De meeste scholen hebben te kampen met met onvoldoende bevoegde leraren. Er zijn nog veel onbevoegde en beperkt bevoegde leraren.

- Training en bijscholing van leraren. Begeleiden van leraren die slecht performen met verplichte training en coaching eventueel in de vakantie.
- Opzetten van een opleiding voor schoolleiders.
- Gebruik van een aangepast Algemeen Schoolreglement voor alle VOS scholen per 1 - 10 – 2016.
- Vernieuwing wetgeving. Momenteel is het concept van de wet op Secundair Onderwijs gereed en aangeboden aan de minister.
- Beperkte inspectie van het onderwijsproces. Versterken van het inspectie apparaat.
- Betere waardering voor onderwijs ondersteunend personeel en diensthoofden om daardoor hoger kader makkelijker aan te trekken.
- Gebrek aan practicum voorzieningen. Ontbreken van simulatielokalen op Imeao scholen.
- Op de Havo en Vwo scholen blijken Economie en Natuurkunde de struikelvakken te zijn.
- Invulling van decaanuren door professionele krachten zoals (school)maatschappelijke werkers.
- Bevordering van ouderbetrokkenheid.
- Verhoging van overgangs- en slagingspercentages op alle opleidingen.
- Opzetten van een volgsysteem voor studenten met het oog op schoolcarriere, zittenblijvers en dropouts.
- Evaluatie van de vernieuwing van het Imeao en “de Nieuwe Leerkracht”(P.I.)
- Aanbod van competentiegericht onderwijs op het MBO, met aangepast curriculum naar Caricom Standaarden, te vergelijken met de Caricom Vocational Qualification (CVQ).
- Het CBET-model (Competency Based Education and Training model) is door Suriname als lid van de Caricom geaccepteerd, en zal zorgdragen voor uniforme beoordeling van competenties met als gevolg een verruiming van kansen binnen Caricom voor afgestudeerden.
- SNTA(Surinam National Technical Authority) is opgericht en zal zich bezig houden met onder andere het formuleren van beleid met betrekking tot TVET(Technical Vocational Education and Training) met het doel het beroepsonderwijs te standaardiseren.
- Gestructureerde registratie van particuliere opleidingen.
- Overschot aan afgestudeerden van de P.I.'s.

2.3 Het Tertiair onderwijs (hoger onderwijs)

Het hoger onderwijs omvat alle typen van opleidingen op post-secundair niveau. Deze opleidingen worden verzorgd door de Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKUS) op wetenschappelijk niveau en diverse hoger beroepsonderwijsinstellingen (HBO) op toegepast niveau.

De opleidingen van de HBO- instellingen zijn onder te verdelen in: Opleidingen die worden verzorgd door het MinOWC op het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL), het Polytechnic College (PTC), de Lerarenopleiding Beroepsonderwijs (LOBO), en de Academie voor Hogere Kunst- en Cultuuronderwijs (AHKCO) en

- (a) Opleidingen die worden verzorgd door het Ministerie van Volksgezondheid; de Stichting Jeugd tandverzorging (JTV), en de Centrale Opleiding voor Verpleegkundigen en Aanverwante Beroepen (COVAB).

Aan AdeKUS en de genoemde HBO-opleidingen wordt nog afzonderlijke aandacht besteed. Evenals de meeste particuliere HBO – opleidingen, die een bijdrage hebben geleverd aan dit sectorplan.

Gedurende de periode van het vorige sectorplan zijn er enkele particuliere opleidingen bijgekomen dan wel hebben zich wijzigingen voorgedaan op post-secundair niveau, t.w.:

- de FHR Lim A Po Institute for Social Studies, biedt via haar School of Law, School of Management en School of Governance, diverse Masters opleidingen aan in Management, HRM, Public Administration en Rechten. Via de School of Business worden Masters en Bachelors opleidingen in Business Administration verzorgd. De voormalige Hogeschool Inholland in Suriname, met 4-jarige deeltijd bacheloropleidingen is thans onderdeel van dit instituut.
- de Hogeschool voor Bedrijfswetenschappen (IBW) thans IBW university of Applied studies met de HBO - en Masteropleidingen: Accountancy, HRM, Financial Management, Marketing Management, Toeristisch Management en Business and Law
- UNASAT university of applied studies and technology met opleidingen in ICT, Communicatie, Accountancy en Bedrijfskunde.

Deze opleidingen opereren op een commercieel niveau en bieden cursussen aan tegen marktconforme tarieven.

2.3.1 De Anton de Kom Universiteit van Suriname (AdeKUS) anno 2016

De AdeKUS verzorgt thans Bachelor- en Masteropleidingen via zes faculteiten, voorheen waren het er drie.

De bacheloropleidingen van de Anton de Kom Universiteit van Suriname zijn brede academische bacheloropleidingen gericht op algemene vorming en op de verwerving van academische kennis en competenties die horen bij het functioneren in een bepaald wetenschapsgebied.

Dit betekent dat de opleiding wetenschappelijk georiënteerd is en meestal niet direct opleidt voor een bepaald beroep. De studieduur van een academische bacheloropleiding is drie jaar (180 studiepunten), met uitzondering van de opleiding geneeskunde, waar de bacheloropleiding vier jaar (240 studiepunten) duurt. Na afronding van de wetenschappelijke bacheloropleiding mag de afgestudeerde, de bij zijn richting horende wetenschappelijke titel voeren (BSc of LLB).

Toelating tot de bacheloropleidingen is mogelijk voor:

- bezitters van minimaal een vwo-diploma of daaraan gelijkgesteld,
- personen die het Colloquium Doctum gehaald hebben of
- personen die het Schakeljaar succesvol hebben afgerond.

Met uitzondering van de Medische Faculteit, de Faculteit der Wiskundige en Natuurkundige Wetenschappen en de studierichtingen Bedrijfskunde en Psychologie waar een Numerus Fixus geldt, is de toelating momenteel nog onbeperkt.

Na afronding van de bacheloropleiding is het in principe mogelijk om bij de Anton de Kom Universiteit of bij een andere universiteit een (academische) masteropleiding te volgen.

De reguliere masteropleidingen van de Anton de Kom Universiteit van Suriname zijn academische opleidingen die voortbouwen op de kennis die bij de bacheloropleiding is opgedaan.

De toelatingseis voor een masteropleiding is het succesvol afgerond hebben van een voor de master relevante wetenschappelijke bacheloropleiding. De masteropleiding is een tweejarige opleiding (120 studiepunten). Soms is het nodig om voor toelating tot een bepaalde masteropleiding nog aanvullende (extra) vakken te volgen.

Na afronding van de wetenschappelijke masteropleiding mag de afgestudeerde, de bij zijn richting horende wetenschappelijke titel voeren (MSc of LLM).

DE ZES FACULTEITEN:

De Faculteit der Maatschappijwetenschappen per 2016-2017

Deze faculteit omvat 6 Bachelorstudierichtingen nl. Economie, Public Administration, Sociologie, Psychologie, Bedrijfskunde, Agologie en Onderwijskunde 13 afstudeerrichtingen en 1197 studenten (2016/2017) waarvan 889 vrouwen (74%).

De volgende Masteropleidingen kunnen er worden gevolgd :

- Accounting, Auditing and Control (AAC)

- Master in Education and Research for Sustainable Development (MERSD)
- Master of science in Bedrijfskunde (Start okt. 2017) 4 afstudeerrichtingen, 123 studenten, waarvan 90 vrouwen (73%).

2. De Faculteit der Medische Wetenschappen per 2016-2017

Aan deze faculteit zijn de volgende bachelorstudierichtingen aanwezig nl.:

1. Geneeskunde met een doorstroommaster en 415 studenten waarvan 246 vrouwen (59%).

2. Fysiotherapie ook met een doorstroommaster en 74 studenten waarvan 58 vrouwen (73%).

Bij deze opleidingen komt de BaMa (Bachelor- Master) structuur volledig tot zijn recht.

De FmeW heeft één Masteropleiding: Public Health 12 studenten, waaronder 9 vrouwen (75%).

3. De Faculteit der Technologische Wetenschappen per 2016-2017 :

Deze faculteit omvat 6 Bachelor studierichtingen nl., Agrarische Productie, Delfstofproductie, Electrotechniek, Infrastructuur, Milieuwetenschappen, Werktuigbouwkunde. 9 afstudeerrichtingen en 863 studenten waarvan 488 vrouwen (56%). Er kunnen drie Masteropleidingen worden gevolgd nl.

1. Mineral Geosciences

2. Petroleum Geologie

3. Sustainable Management of Natural Resources (SMNR) (Annual report MSc in SMNR 2014-2015) 123 studenten waarvan 73 vrouwen (59%)

4. De Faculteit der Juridische Wetenschappen is per 1 januari 2017 wederom ingesteld.

Deze faculteit omvat: Eén Bacheloropleiding Rechten met 612 studenten waarvan 424 vrouwen (69%) en één Masteropleiding Surinaams Recht met 136 studenten waarvan 108 vrouwen (79%).

Beide opleidingen hebben thans elk 3 afstudeervarianten te weten: Internationaal, Publiek- of Privaatrecht.

5. De Faculteit der Wis- en Natuurkundige wetenschappen(FWNW) per 2016-2017

Deze faculteit is op 23 juli 2010 geproclameerd en vanaf 8 mei 2015 operationeel.

Momenteel omvat zij:

Twee Bachelor studierichtingen nl. Wiskunde en Scheikunde met 4 afstudeer oriëntaties

en 27 studenten waarvan 19 vrouwen (70%).

6. De Faculteit der Humaniora per 2016-2017

Deze faculteit is op 23 juli 2010 geproclameerd en sinds 1 oktober 2013 operationeel :

Momenteel omvat zij:

Eén Bachelor studierichting Geschiedenis met 2 afstudeerrichtingen en 38 studenten waarvan 26 vrouwen (68%). Eén Masteropleiding Nederlands met 6

afstudeerrichtingen en 12 studenten waarvan 11 vrouwen (92%) .

Het Institute for Graduate Studies and Research (IGSR) verzorgt incidentele Masteropleidingen en Postgraduate studies die geen vervolgopleidingen zijn van de bestaande Bacheloropleidingen op AdeKUS. In totaal heeft het IGSR 19 opleidingen geïnitieerd waarvan 5 reeds afgerond zijn.

Aan de Universiteit is tevens verbonden het Schakelinstituut, waar studenten, die niet voldoen aan de vooropleidingseis van VWO, worden klaargemaakt voor toelating tot universitaire studies. In het collegejaar 2016/2017 zijn er 445 studenten ingeschreven op dit instituut, waaronder 315 vrouwen.

De instelling heeft ook nog een aantal onderzoeksinstituten o.a.:

- INTEC het Instituut voor Toegepaste Technologie (Intec) is het instituut voor toegepast technologisch onderzoek en dienstverlening en is verbonden aan de Faculteit der Technologische wetenschappen.
- IMWO het Instituut voor Maatschappijwetenschappelijk Onderzoek, IMWO, is een autonoom onderzoeksinstituut van de Universiteit. Het werd in 1987 bij staatsbesluit opgericht,
- CELOS, Centre for Agricultural Research in Suriname with focus on Sustainable Management and Utilization of Renewable Natural Resources through Applied Scientific Research and Services.
- De Nationale Zoölogische Collectie,
- Het Centrum voor Milieu Onderzoek (CMO) houdt zich bezig met onderzoek en dienstverlening op het gebied van milieu.
- National Zoological Collection of Suriname/ Environmental Research Center (CMO)
- Het Universiteitsinstituut Kinderrechten (UK) heeft zich tot taak gesteld 'een samenleving te ontwikkelen waarin de rechten van het kind als individu, als lid van de samenleving en als wereldburger worden versterkt'.
- Het Institute of International Relations (IIR) met als doel het bijhouden van ontwikkelingsprocessen op het gebied van internationale betrekkingen.

Totaal Studentenbestand 2016-2017 per 10 september 2016

	Bachelor opleidingen	Nieuwe inschrijvingen				Herinschrijvingen			Grand
	Studierichting	M	V	Totaal		M	V	Totaal	Totaal
FMeW	Geneeskunde	25	35	60		128	175	303	363
	Fysiotherapie	6	9	15		10	45	55	65
	FMeW totaal	31	44	75		138	220	358	433
FTeW	Agrarische Productie	7	27	34		13	56	69	103
	Delfstofproducti e	1	11	12		41	55	96	108
	Electrotechniek	28	21	49		63	24	87	136
	Infrastructuur	18	24	42		51	75	126	168
	Milieuwetensch appen	6	14	20		15	62	77	97
	Werktuigbouwk unde	24	4	28		44	21	65	93
	FTeW totaal	84	101	185		227	293	520	705
FMijW	Agogische We. & Onderw	7	34	41		8	101	109	150
	Bedrijfskunde	6	31	37		12	52	64	101
	Economie	41	100	141		101	218	319	460
	Psychologie	3	22	25		15	43	58	83
	Public Administration	8	48	56		43	115	158	214
	Rechten*	38	137	175		110	236	346	521
	Sociologie	4	12	16		10	30	40	56
	FMijW totaal	107	384	491		299	795	1094	1585

	Bachelor opleidingen	Nieuwe inschrijvingen			Herinschrijvingen			Grand
FWNW	Scheikunde**	0	0	0	3	9	12	12
	Wiskunde**	0	0	0	4	10	14	14
	FWNW totaal	0	0	0	7	19	26	26
FdHum	Geschiedenis**	0	0	0	10	23	33	33
	FdHUM totaal	0	0	0	10	23	33	33
	Totaal Faculteiten	222	529	751	681	1350	2031	2782
	Schakeljaar	112	266	378				
	AdeKUS totaal	334	795	1129	681	1350	2031	3160

	Master opleidingen	Nieuwe inschrijvingen			Herinschrijvingen			Grand
	Studierichting	M	V	Totaal	M	V	Totaal	Totaal
FMeW	Public Health	0	0	0	1	0	1	1
	FMeW totaal	0	0	0	1	0	1	1
FTeW	Subst.Manag. For Nat. Resour.	6	12	18	18	26	44	62
	Petr. Geology	6	14	20	5	1	6	26
	Min. Geosciences	0	0	0	9	15	24	24
	FTeW totaal	12	26	38	32	42	74	112
FMijW	Surinaams Recht	8	21	29	15	79	94	123
	A.A.C.	0	0	0	0	0	0	0
	Educ. and Research for Sust. Dev.	10	17	27	21	68	89	116
	FMijW totaal	18	38	56	36	147	183	239
	Totaal Masteropleidingen	30	64	94	69	189	352	352

UPDATE

*De studierichting Rechten met een * is in januari 2017 verheven tot Faculteit en behoort daarom niet meer in de tabel

**Studierichtingen Wiskunde, Scheikunde en Geschiedenis met een ** aangegeven, hebben geen nieuwe inschrijvingen geaccepteerd in het studiejaar 2016-2017.

2.3.2 Het hoger beroepsonderwijs (HBO)

1. Het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL)

(info nog niet beschikbaar)

2. Het Polytechnic College (PTC)

Het PTC is een bedrijfsgerichte 4 tot 5-jarige opleiding die modulair is opgebouwd, projectgestuurd en competentiegericht. Het instituut biedt (11) bachelor- en (1) masterprogramma aan. De afgestudeerde van de bachelor ontvangt de graad Bachelor in Applied Technology (B.Tech) en van de master de graad MBA in Innovation & Technology.

De Instroom

Toelating tot het PTC is mogelijk voor:

- studenten met een middelbaar diploma met de vereiste vakken voor het gekozen programma;- zij-instromers; studenten van AdeKUS, Lobo of een gelijk gesteld niveau;
- degenen die voldoen aan PLAR; Prior Learning Assessment (PLA), ‘Erkennen van Verworven Competenties’, is het proces dat de identificatie, documentatie en evaluatie van leren erkent dat is verworven via ‘formeel en niet-formeel’ leren. Dit informele leren is de kennis en ervaring die door een individu in de praktijk is opgedaan. Competenties kunnen verworven worden tijdens het werk, maar ook door het doen van vrijwilligerswerk of het beoefenen van hobby’s. Tijdens het EVC-traject worden de competenties van een kandidaat geïnventariseerd en beoordeeld. De programma’s zijn opgesplitst in colleges.

Toelating voor B.tech

De toelating voor bachelorprogramma’s is minimaal Havo, Natin of AMTO.

Het instituut heeft 4 “colleges”:

- College of Agriculture and Health: Biologie, Scheikunde, Natuurkunde, Wiskunde
- College of Technology: Wiskunde en Natuurkunde
- College of Logistics: Wiskunde, Natuurkunde en Engels
- College of Technical Education

Aan elk van deze colleges worden bachelor programma’s aangeboden te weten:

Ad 1. College of Agriculture and Health

Deze “college” bestaat uit onderstaande programma’s

1. Agronomy
2. Food Technology
3. Hoger Laboratorium Onderwijs met als specialisaties: Medisch en -Chemisch
4. International Agribusiness

Ad 2. College of Technology

Deze “college” bestaat uit onderstaande programma’s

5. Elektrotechniek; met als specialisaties: Energietechniek en Informatietechniek
6. Informatie-en Communicatietechnologie; met als specialisaties: “Netwerk en Applicatie beheer” en Technische Informatie

7. Infrastructuur; met als specialisaties: Bouwkunde en Civiele techniek
8. Werktuigbouwkunde; vanaf 2016 met als specialisaties: “Applied Mechanics and Production Technology” en Process and Energy Technology

Ad 3. College of Logistics

Deze “college” bestaat uit onderstaande programma’s

9. Air traffic Services
10. Instituut voor de opleiding van Technische leraren (IOT)
11. Meteorology & Hydrology

Ad 4. College of Technical Education

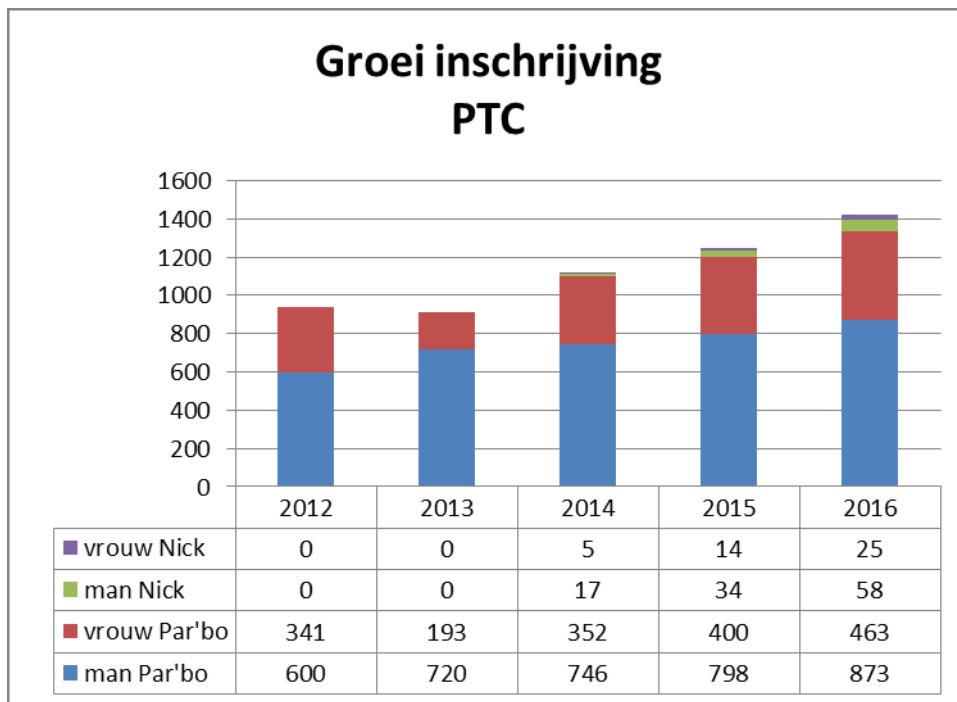
Deze “college” bestaat uit onderstaande programma’s

Programma’s m.b.t. Fishery

MASTERPROGRAMMA

Het instituut biedt één masterprogramma aan nl. MBA in Innovation & Technology: dit is een twee-jarige opleiding. De Instroom is mogelijk met een relevante bachelor.

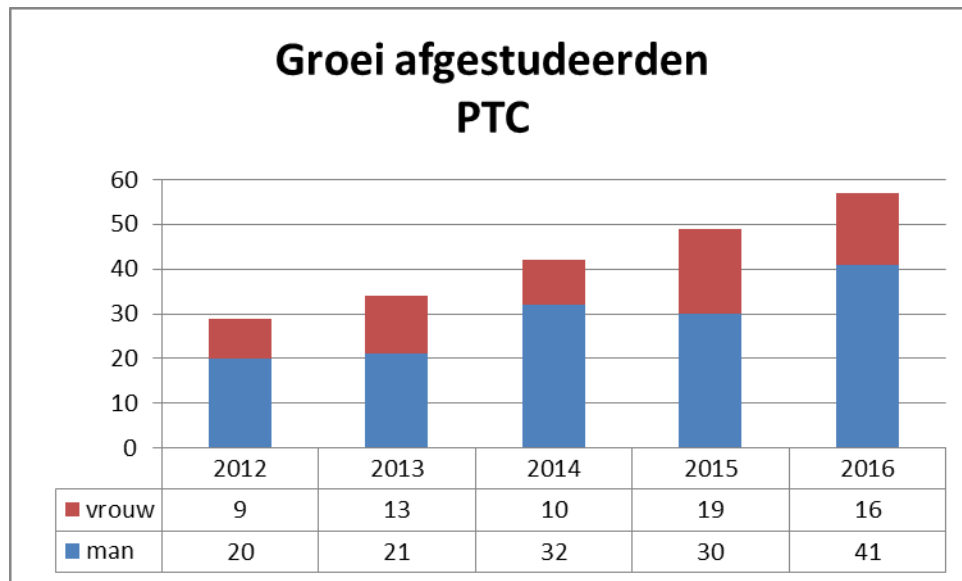
De groei van het studentenaantal is zoals hieronder aangegeven.

Afgestudeerden

Het aantal afgestudeerden in het jaar 2012 was 29 studenten, waarvan 34.48% vrouwen.

Het aantal afgestudeerden in het jaar 2016 was 57 studenten, waarvan 22.81% aan vrouwen.

Zaken die in de afgelopen twee jaren met succes zijn geïmplementeerd:

1. De internationale kwaliteitsnorm ISO 9001:2015
2. Geautomatiseerde inschrijvingen en tentamen registratie
3. Accreditatie van de MBA

Curriculumontwikkeling

Er worden nieuwe programma's d.m.v. DACUM competency based ontwikkeld zoals:

- Meteorology & Hydrology voor het ministerie van Openbare werken
- Air Traffic Services voor het ministerie van TCT (nu Openbare Werken Transport en Communicatie)
- Food Technology

Tevens worden bestaande programma's d.m.v. DACUM geëvalueerd en aangepast conform competency based standaarden. Het betreft dan de programma's.

- International Agribusiness
- Werktuigbouw
- ICT

Zaken die in maart 2017 in uitvoering zijn ter verbetering van het onderwijs betreffen de

Curricula en Accreditatie

Ad 1. Curricula:

- Verdere verbetering van de curricula's op basis van CBET
- Invoering van Master in Technology
- Verdere invoering van afstandsonderwijs
- Inrichting van PTC onderwijs faciliteiten

Ad 2. Accreditatie

Momenteel is het instituut bezig met accreditatie van de programma's HLO, Food Technology en LVD.

Ondertussen is WTB positief bevonden door NOVA in maart 2017.

3. Lerarenopleiding Beroepsonderwijs (LOBO)

Het LOBO is een driejarige HBO-avondopleiding en heeft tot doel leerkrachten op LBO-niveau op te leiden tot volledig bevoegde leerkrachten, daarnaast het her- en bijscholen van leerkrachten in het technisch beroepsonderwijs. De toelating is minimaal Natin, AMTO of gelijkwaardig. De volgende studierichtingen worden aangeboden:

- Bouwkunde;
- Elektrotechniek;
- Werktuigbouwkunde;
- Wiskunde, Mechanica en Natuurkunde

De in het eerdere Sectorplan aangekondigde uitbreiding van studierichtingen heeft inmiddels plaatsgevonden. Er zijn drie nieuwe studierichtingen toegevoegd aan het LOBO nl.

- Hotel, Restaurant en Café
- Mode en Creatie
- Facilitaire Dienstverlening

Het studentenaantal in 2016 t.o.v 2012 was respectievelijk 410 t.o.v. 124 waaronder respectievelijk 276 t.o.v. 66 vrouwen. Hetgeen neerkomt op de volgende percentages vrouwelijke studenten 67% om 53%.

Hierdoor valt te concluderen dat de groei van het aantal studenten met meer dan 310 % is toegenomen en dat de ook het aantal vrouwelijke studenten is toegenomen. Dit komt mede doordat het aantal aangeboden studierichtingen in vergelijking met het eerdere sectorplan ook in aantal is toegenomen sinds de herstart van het LOBO in 2008.

Het is duidelijk dat op het VOJ-niveau een groter aantal leerkrachten bevoegd zijn. Verder blijft het van eminent belang dat de leerkrachten in het beroepsonderwijs op regelmatige basis worden getraind in de nieuwe technologische ontwikkelingen, die in het curriculum moeten worden doorgevoerd, waarbij LOBO een grotere rol hierin zal moeten spelen als opleidingsinstituut. Op dit onderdeel behoeft deze instelling wel wat versterking.

Groei van het aantal studenten in het studiejaar 2016 t.o.v. 2012 per studierichting

Studierichting	LOBO	
	2012	2016
Bouwkunde	11	59
Elektrotechniek	21	49
Werktuigbouwkunde	29	50
Wiskunde, Mechanica en Natuurkunde	17	35
Hotel, Restaurant en Café	11	94

Mode en Creatie	18	70
Facilitaire Dienstverlening	17	53
TOTAAL	124	410

Groei van het aantal studenten van 2016
t.o.v. 2012 per geslacht

Geslacht	LOBO	
	2012	2016
Man	58	134
Vrouw	66	276
TOTAAL	124	410

4. Het instituut “Suriname College of Applied Dentistry”(SCAD) de voormalige Stichting Jeugd tandverzorging (JTV)

Dit instituut is een semi-overheidsinstelling voor HBO en dienstverlening met rechtspersoonlijkheid. Het doel is het opleiden van jeugd tandverzorgers voor het tandheelkundig behandelen (preventief en curatief) van de jeugd van 0-18 jaar en het geven van tandheelkundige voorlichting aan alle groepen in de samenleving. De toelatingseis is minimaal havo met biologie en scheikunde in het vakkenpakket. De studie duurt 3 jaar. Elk jaar kunnen 12 studenten worden ingeschreven.

Aangezien de Opleiding JTV de enige opleiding in Suriname in de tandheelkunde en mondzorgkunde is, kan zij alleen vergeleken worden met opleidingen van buitenlandse hoge scholen en (in enkele gevallen) universiteiten en zal dus eerder een referentiekader opstellen met een sterkere internationale oriëntatie (ZER rapport maart 2015).

Om mee te gaan met de hedendaagse ontwikkelingen op nationaal en internationaal gebied is de opzet en de kwaliteit van de huidige Opleiding voor Jeugd tandverzorging(JTV) aangepast en opgevoerd aan de standaarden van het BAMA systeem waarin de Dublin Discriptoren zijn vervat.

De opleiding JTV heeft, zoals reeds eerder aangegeven, een **naamsverandering** ondergaan van “de Opleiding voor Jeugd tandverzorging” tot het instituut “Suriname College of Applied Dentistry”(SCAD) met als studierichting Opleiding tot Oral Health Therapists. De nieuwe beroepsnaam wordt: “Oral Health Therapist (OHT)”. De degree “Bachelor in Oral Health” (BOH).

In het kader van deze nieuwe ontwikkelingen is het huidig JTV Onderwijs uitgebreid van een driejarige HBO Opleiding naar een vierjarige bachelor HBO opleiding.

Gesproken kan worden van een hernieuwde JTV plus Opleiding. Dit brengt met zich mee dat er ook aanpassingen gepleegd zijn geworden aan de huidige onderwijsdocumenten zoals het curriculum, het examen reglement enz.

De gepleegde aanpassingen zijn zoveel als mogelijk volgens de standaarden van de bij wet erkende instelling, NOVA (Nationaal Orgaan voor Accreditatie), zullen gefaseerd geschieden op het traject naar de eindfase. Er zullen investeringen gepleegd moeten worden op velerlei gebied, waarbij de resultaten van het Zelfevaluatie Rapport (ZER maart 2015) meegenomen worden. De eerste aanzet is gegeven in het eerste studiejaar 2016-2017.

Tot en met 2013 zijn 25 JTV groepen opgeleid en tot en met 2016 reeds 180 JTV-ers afgeleverd aan de stichting JTV en de maatschappij. Van de 25 groepen zal de één voor de laatste student in april 2017 afstuderen en de laatste in augustus 2017.

De eerste Cohort bestaande uit 12 studenten van de Opleiding tot Oral Health Therapists zal als alles goed verloopt in het jaar 2020 de eerste 12 Oral Health therapisten afleveren met een bachelor degree. Weliswaar ligt de goedkeuringsbrief van het stichtingsbestuur nog bij het Ministerie van Volksgezondheid

Wenselijkheid: De opleiding, in nieuwe zin, wenst goedgekeurd en geformaliseerd te worden door de Minister van Volksgezondheid zodat het bestaansrecht gedocumenteerd kan worden bij het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling.

5. De Academie voor Hogere Kunst- en Cultuuronderwijs (AHKCO)

De AHKCO is een avond hogere beroepsopleiding en ressorteert onder het directoraat Cultuur van het MinOWC. Het doel is om mensen op te leiden die in staat zijn op verantwoorde wijze het proces van kunst, communicatie en cultuuruitingen te analyseren en te begeleiden. De opleidingen zijn:

- Beeldende kunsten;
- Sociaal-cultureel vormingswerk;
- Journalistiek.

Toelating tot de opleiding hebben personen die minimaal een havo-diploma bezitten of daaraan gelijkgesteld. De studie duurt 4 jaren en het diploma is Bachelor of Arts. In het jaar 2012 t.o.v. 2016 waren 348. t.o.v.313 studenten 77% vs 84 % vrouwen ingeschreven.

Aantal studenten in 2012 en 2016 per studierichting

Studierichting	AHKCO totaal	
	2012	2016
Beeldende Kunst	51	46
Journalistiek	119	99
Sociaalcultureel Vormingswerk	178	168
TOTAAL	348	313

Aantal studenten in 2012 en 2016 per studierichting/gender

Geslacht	AHKCO totaal/gender	
	2012	2016
Man	81	49
Vrouw	267	264
TOTAAL	348	313

Studierichting	Beeldende Kunst	
	2012	2016
Autonome Kunst	26	17
Grafische Vormgeving	16	16
TOTAAL	42	33

Geslacht	Beeldende Kunst/gender	
	2012	2016
Man	22	11
Vrouw	29	35
TOTAAL	51	46

Geslacht	Journalistiek /gender	
	2012	2016
Man	42	17
Vrouw	77	82
TOTAAL	119	99

Geslacht	Sociaalcultureel Vormingswerk/gender	
	2012	2016
Man	17	21
Vrouw	161	147
TOTAAL	178	168

Uit het voorgaande blijkt dat er een afname is van het aantal ingeschreven studenten in 2016 t.o.v 2012. Weliswaar is in 2016 het percentage vrouwen gestegen.

Slagingspercentage van AHKCO studenten naar geslacht in 2015 t.o.v. 2012

	Percentage van AHKCO studenten naar geslacht					
	2012			2015		
	aant.studente n	geslaagd	%	aant.studente n	geslaagd	%
Man	81	2		44	1	
Vrouw	267	24		221	14	
Totaal	348	26	7.00 %	265	15	6.00 %

6. De Centrale Opleiding voor Verpleegkundige en Aanverwante Beroepen (COVAB)

COVAB ook wel Elsje Finck is een semi-overheidsinstelling voor verpleegkundig beroepsonderwijs. De opleidingen worden met toestemming van het Ministerie van Volksgezondheid verzorgd. Het doel is het opleiden van medewerkers in de gezondheidszorg op zodanige wijze, dat het zelfstandig functioneren als beroepspersoon mogelijk wordt gemaakt. In vergelijking tot het vorige Sectorplan biedt COVAB momenteel een 5-tal opleidingen aan, waarvan de volgende drie (was voorheen vier) kunnen worden gerekend tot hogere opleidingen te weten:

- Health Management
- Leraar Verpleegkunde
- HBO-Verpleegkunde

Instroomvereisten.

Toegelaten worden bezitters van het diploma verpleegkundige A/B. De studie duurt 2 jaar.

Het aantal ingeschreven studenten in 2013 t.o.v. 2016 bedroeg respectievelijk 99 vs. 88 studenten waaronder 92% vrouwen.

Verhouding van het aantal studenten van 2016 t.o.v. 2013 per studierichting.

Studierichting	COVAB		
	2012	2013	2016
Health Management		58	52
Leraar Verpleegkunde		16	15
HBO-Verpleegkunde		25	21
TOTAAL		99	88

Geslacht	Health Management		
	2012	2013	2016
Man		4	3
Vrouw		54	49
TOTAAL		58	52

Geslacht	HBO-Verpleegkunde		
	2012	2013	2016
Man		3	3
Vrouw		22	18
TOTAAL		25	21

Leraar Verpleegkunde			
Geslacht	2012	2013	2016
Man		1	1
Vrouw		15	14
TOTAAL		16	15

Uit de tabellen is duidelijk te merken dat het totaal aantal studenten is afgenomen evenals de aangeboden HBO opleidingen.

Zaken die in de afgelopen twee jaren met succes zijn geïmplementeerd:

1. Alle HBO opleidingen zijn volgens het principe van competentiegericht onderwijs ontwikkeld
2. Aangeboden HBO – opleidingen: HBO – Health Management/ HBO – Verpleegkunde/ HBO – Leraar Verpleegkunde
3. Installatie Opleidingscommissie

Zaken in uitvoering ter verbetering van het onderwijs

1. TNO – aanvraag ingediend bij de NOVA voor de HBO – Health Management;
2. Installeren kernteam van voltijdse docenten voor de HBO – opleidingen;
3. Stagebeleid hogere opleidingen
4. Revisie curriculum HBO – opleidingen
5. Implementatie HBO – Faciliteitenplan
6. Installatie Examencommissie
7. Installatie Toetscommissie
8. Implementatie EVC – beleid (Eerder Verworven Competenties)

Zaken die in de planning zijn om uitgevoerd te worden

1. Toets Nieuwe Opleiding (TNO) – aanvraag HBO – Verpleegkunde
2. Opzet Masteropleidingen

Knelpunt: Het is een uitdaging om docenten te vinden met de skills van mix verpleegkunde en onderwijskunde (onderwijsbevoegdheid)

7. **UNASAT** University of Applied Sciences and Technology Suriname (info niet volledig beschikbaar)

Stichting University of Applied Sciences and Technology Suriname afgekort UNASAT Suriname is in september 2010 opgericht door de AdeKUS. Samenwerkende partner van de AdeKUS was het domein “Economie en Management” van de “Hogeschool van Amsterdam”. Momenteel is UNASAT Suriname uitgegroeid tot een zelfstandige organisatie met samenwerkende partners waaronder de “Hogeschool van Amsterdam”.

De University of Applied Sciences and Technology Suriname, heeft tot doel het opleiden en vormen van kader op hoger beroepsniveau, dat de ontwikkeling van Suriname kan ondersteunen. UNASAT tracht haar doelen te bereiken middels:

- a. Het ontwerpen en doen ontwerpen van curricula en programma's voor beroepsopleidingen en het uitvoeren hiervan op hoger beroepsniveau;
- b. Het verzorgen van certificaat- en diplomaopleidingen op de wetenschappelijke gebieden van de Stichting;
- c. Het verlenen van diensten aan derden, binnen het kader van de opleidingen;
- d. Het ondersteunen van organisaties en individuen bij het verwerven van de nodige kennis en competenties;
- e. Het onderhouden van nationale en internationale contacten en het aangaan van samenwerkingsrelaties;
- f. Het samenwerken met de Anton de Kom universiteit van Suriname en andere opleidingsinstituten in Suriname.

UNASAT bestaat uit de "School of Management & Economics" afgekort SOME, de "School of ICT" afgekort SOI, de "School of Geology and Mining Technology" afgekort UNASAT SGMT, het "Institute for Research & Development" afgekort UNASAT IRD, het "Institute for Certified Studies" afgekort "UNASAT ICS, het "Centrum voor Agrarische en Rurale ontwikkeling, opleiding en onderzoek" afgekort UNASAT AROOO, en de "Education and Communication Network" afgekort UNASAT Educon.

De studierichtingen "Bedrijfskunde" afgekort BK, "Communicatiemanagement" afgekort CoMan, en "Bedrijfseconomie" afgekort BE worden door de SOME verzorgd. Studenten kunnen de minor "Accountancy" kiezen en studeren af als Bachelor Bedrijfseconomie met uitstroom Accountancy.

Studenten die zich hebben aangemeld voor "Accountancy" hebben geen minor keuze in semester 6, maar volgen het semester "Accountancy". Voorwaarde hiervoor is evenwel dat de student reeds werkzaam is in het beroep b.v. op een accountantskantoor. Het stage- en afstudeertraject hebben eveneens betrekking op de beroepstak "Accountancy". Deze uitstroomrichting wordt vanaf collegejaar 2016 – 2017 afgebouwd en zal slechts worden aangeboden bij voldoende belangstelling. De studierichtingen "Software Engineering" afgekort SE, "System Network Engineering" afgekort SNE, en "Bedrijfskundige Informatica" afgekort BI worden door de SOI verzorgd.

Toelating tot de UNASAT opleidingen

De volgende vooropleidingseisen zijn van toepassing:

1. A. De volgende diploma's van middelbaar beroepsonderwijs (mbo), hoger algemeen voort-gezet onderwijs (havo) en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) geven rechtstreeks toegang tot de SOME (School of Management and Economics) opleiding:
 - a. Diploma IMEAO (oud systeem en van het nieuwe systeem diploma niveau 4, gestart op 1 oktober 2012) met Bedrijfseconomie of Commerciële Economie of Bedrijfsadministratie;
 - b. Diploma HAVO met Wiskunde en/of Economie (1 of 2);
 - c. Diploma VWO met Wiskunde en/of Economie (1 of 2).

B. De volgende diploma's van middelbaar beroepsonderwijs (mbo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo) geven rechtstreeks toegang tot de SOI (School of ICT)

a. Voor de Bedrijfskundige Informatica:

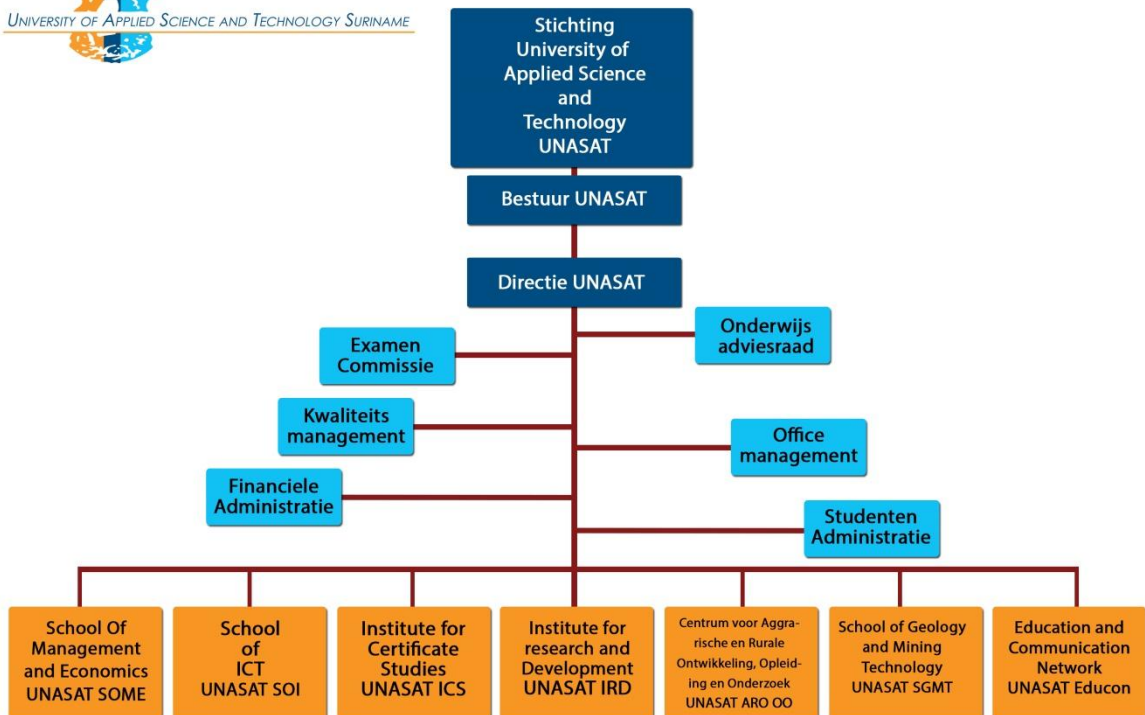
- Diploma IMEAO (oud systeem en van het nieuw systeem diploma niveau 4, gestart op 1 oktober 2012) met Bedrijfseconomie of Commerciële Economie of Bedrijfsadministratie;
 - Diploma HAVO met Wiskunde en/of Economie (1 of 2);
- Diploma VWO met Wiskunde en/of Economie (1 of 2).

b. Voor de opleidingen Software Engineering en System Network Engineering:

- Diploma VWO, inclusief Wiskunde 1 (Algebra en Goniometrie)
- Diploma HAVO, inclusief Wiskunde 1
- Diploma NATIN, inclusief Wiskunde 1
- Diploma IMEAO Statistiek, inclusief Wiskunde 1

Voorts zijn er **uitzonderingen** voor:

- Degene die een diploma bezit dat niet voldoet aan de vooropleidingseis met betrekking tot het vak of de vakken als bedoeld in het eerste lid, is toelaatbaar tot de opleiding indien betrokkene blijkens een onderzoek voldoet aan inhoudelijk gelijkwaardige eisen. Aan deze eisen moet zijn voldaan vóór aanvang van het eerste jaar van inschrijving. De opleiding is verplicht het in dit lid bedoelde onderzoek en het resultaat daarvan te archiveren.
- Degene die beschikt over een al dan niet in Suriname afgegeven diploma dat op grond van het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling is aangemerkt als tenminste gelijkwaardig aan een diploma als bedoeld in het eerste lid, is toelaatbaar, mits - indien van toepassing - tevens voldaan wordt aan de eisen met betrekking tot het vakkenpakket en het bepaalde in het tweede lid en - ingeval van een buitenlands diploma - ten genoegen van de examencommissie het bewijs is geleverd van voldoende beheersing van de Nederlandse taal voor het met vrucht kunnen volgen van het onderwijs.
- Degene aan wie de graad Bachelor of Master is verleend, dan wel de bezitter van een getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd propedeutisch examen aan een instelling voor hoger onderwijs, is vrijgesteld van de vooropleidingseisen als bedoeld in het eerste lid, waarbij betrokkene - indien van toepassing - ten genoegen van de examencommissie door middel van een aanvullend onderzoek moet aantonen te beschikken over de kennis en vaardigheden die besloten liggen in de eisen ten aanzien van de vakkenpakketten als bedoeld in het eerste lid en/of aan de eis als bedoeld in het derde lid. De opleiding is verplicht het in dit lid bedoelde aanvullend onderzoek en het resultaat daarvan te archiveren.

Groei?? Data hierover niet beschikbaar.

8. De IBW University of Applied Sciences

De voormalige Hogeschool voor Bedrijfswetenschappen (IBW) thans voluit genaamd IBW University of Applied Sciences verzorgt anno 2016 tien Bachelor-opleidingen.

Hiervan zijn 8 hoger beroeps opleidingen die recht geven op het dragen van de titel (Bachelor of Arts, BA) en 2 volwaardige academische opleidingen die recht geven op het dragen van de titel (Bachelor of Science, BSc.).

De HBO opleidingen betreffen:

1. Accountancy,
2. Financial Management,
3. Marketing Management
4. International Tourism Management (voorheen: Tourism & Leisure Management)
5. Human Resource Management
6. Bedrijfskunde
7. Bedrijfskundige Informatica
8. Informatica (Computer Science)

Voor bovengenoemde opleidingen kan i.p.v. een HBO graad (BA) een Bachelor of Science graad door het IBW worden verstrekt, indien een abiturient naast de hoofdvakken van de richting waarvoor is gekozen, de volgende verplichte wetenschappelijke vakken met een voldoende (5.5 of hoger) heeft afgesloten:

- Wiskunde I en II
- Beschrijvende Statistiek en Stochastiek (Wiskundige Statistiek)
- Methodes en Technieken van Onderzoek (kwantitatief en kwalitatief) inclusief SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)
- Wetenschapsfilosofie.

De twee academische opleidingen betreffen:

9. Law (Rechtsgeleerdheid, graad LL.B) [voorheen: Business & Law
10. Mining & Resource Engineering (graad: BSc.)

Studierichting	IBW	
	2012	2016
Accountancy	6	6
Financieel Management	58	57
Marketing Management	62	48
Tourism and Leisure Management	57	53
Business and Law (thans Law)	39	30
Human Resource Management	28	35
Bedrijfskunde	7	12
Bedrijfskundige Informatica	15	15
Informatica	0	0
Mining and Resource Engineering	0	17
TOTAAL	272	273

Groei van het aantal studenten van 2016 t.o.v. 2012 per geslacht

Geslacht	IBW	
	2012	2016
Man	86	85
Vrouw	171	173
TOTAAL	257	258

De masteropleidingen ter completering van de Ba-Ma structuur van onderwijs

Het IBW is gericht op het aanbieden van opleidingen die voldoen aan de Ba-Ma structuur en heeft zich derhalve gericht op het aanbieden van twee Master-opleidingen. De eerste is de Master in Business Administration (MBA), met als Specialisatie: Strategic Management & Organization. Dit is reeds gerealiseerd en met de eerste groep is gestart op 1 oktober 2014.

De tweede Master is Bedrijfsrecht, welke nog niet is gestart.

Het aantal afgestudeerden in 2016 t.o.v. 2012 tabel invoegen

Studierichting	Percentage van IBW studenten naar geslacht											
	2012						2015					
	M	geslaagd	%	V	geslaagd	%	M	geslaagd	%	V	geslaagd	%
Accountancy	2	0	0	4	2	5	0	0	0	3	2	6
Financieel Management	2	0	1	3	2	5	1	2	1	2	2	7
Marketing Management	2	4	2	0	3	8	1	8	1	6	3	1
Tourism and Leisure Management	1	4	0	0	4	3	1	0	0	3	2	3
Business and Law	6	2	3	3	12	3	5	1	2	2	5	1
Human Resource Management	7	3	3	4	2	2	5	2	4	1	6	1
Bedrijfskunde	3	0	0	4	0	0	2	0	0	3	0	0
Bedrijfskundige Informatica	1	0	2	0	5	0	8	2	2	5	4	0
Informatica	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mining and Resource Engineering	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Totaal	8	6	12	4	1	8	7	32	1	8	0	1

9. FHR school of management

Successen

De FHR heeft in de afgelopen twee jaren met succes de Bachelor opleiding omgezet in een brede BBA en deze nationaal en internationaal geaccrediteerd bij IACBE en NOVA.

Verder heeft het instituut 2 nieuwe Master opleidingen op de markt gebracht en werd in 2016 voor beide opleidingen met een tweede cohort gestart. Het betreft dan de Masteropleidingen: Management Accounting en de Master Human Resource Management.

Intussen zijn de volgende opleidingen allen ook lokaal door NOVA geaccrediteerd:

- de Bachelor school (BBA);
- de Master in Public Administration (MPA);
- Master in International and Comparative Law (MIDL) ;
- Master in Human Resource Management (MHRM) en
- Executive Master in Management Accounting (EMMA)

Thans is de FHR bezig met de integratie van de Bachelor en de Master opleidingen en beogen zij hiermee een naadloze doorstroom binnen het instituut.

Knelpunt

Als grootste “probleem” ervaart de FHR een gebrek aan lokale faculty voor de Masteropleidingen. Omdat het internationaal geaccrediteerde opleidingen zijn en zij onderwijs van het hoogste niveau belooft, is het vereist dat hun faculty van Phd niveau is. Helaas is de beschikbaarheid van Phd-ers in Suriname minimaal en zijn de enkelen die er zijn niet bereid hun medewerking te verlenen. De FHR moet jaarlijks tussen 80 en 100 internationals invliegen om colleges te verzorgen op de master opleidingen. Dit brengt met zich mee dat de kosten voor de opleiding niet aantrekkelijker kunnen worden gemaakt voor de studenten.

Studierichting	FHR	
	2012	2016
Management Accounting/ACCOUNTANCY	98	90
Financial Service Management/BedrijfsEconomie	128	82
General Management/BMER	279	187
Human Resource Management	100	87
Marketing Management/Commerciële Economie	20	79
International Business & Management	13	79
TOTAAL	638	604
BBA (nieuw curriculum vanaf 2015)**	0	343
TOTAAL	638	947

Geslacht	FHR		BB	TO
	2012	2016	A	T
Man	184	179	124	303
Vrouw	454	425	219	644
TOTAAL	638	604	343	947

Geslacht	International Business & Management	
	2012	2016
Man	7	28
Vrouw	6	51
TOTAAL	12	79

	Management Accounting/AC C	
Geslacht	2012	2016
Man	26	27
Vrouw	72	63
TOTAAL	98	90

	Financial Service Management/BE	
Geslacht	2012	2016
Man	31	21
Vrouw	97	61
TOTAAL	128	82

	General Management/BMER	
Geslacht	2012	2016
Man	95	55
Vrouw	184	132
TOTAAL	279	187

	Human Resource Management	
Geslacht	2012	2016
Man	19	22
Vrouw	81	65
TOTAAL	100	87

	Marketing Management/CE	
Geslacht	2012	2016
Man	6	26
Vrouw	14	53
TOTAAL	20	79

Slagingspercentage van FHR studenten in 2015 t.o.v. 2012

	2012			2015		
Studierichting	146 studenten > 4 jaar	Afgestudeerd	In %	153 studenten > 4 jaar	Afgestudeerd	In %
ACCountancy	29	4	14%	19	6	32%
Bedrijfseconomie	31	15	48%	42	22	52%
BMER	65	19	29%	66	49	74%
Human Resource Management	21	2	10%	26	14	54%
Totaal	146	40	27%	153	91	59%

1. Knelpunten in het hoger onderwijs

Het hoger onderwijs is van grote betekenis voor de ontwikkeling van het land en staat constant onder interne en externe druk. Intern door de sterke vraag naar hoger opgeleid kader (manpower requirement) en het grote aanbod aan studenten (social demand) gepaard met de hoge kosten van de opleidingen. Extern door de noodzaak om gegeven de kleine schaal en beperkte middelen, aan internationale en regionale niveau-eisen te voldoen.

De volgende zaken verdienen nog steeds bijzondere aandacht:

- wetgeving op het gebied van het hoger onderwijs waarin de minimale voorwaarden zijn vastgelegd om gerekend te worden tot een instelling van het hoger onderwijs;
- discrepantie in studieduur tussen opleidingen van het HBO-niveau;
- de rechtspositieregeling van de afzonderlijke opleidingen;
- alternatieve financieringsmodellen i.p.v. volledige subsidie van de overheid;
- groei van de aantallen studenten die toelating vragen tot het hoger onderwijs;
- gebrek aan bekwame docerende staf o.a. in: pedagogische competentie, het doceren aan grote groepen studenten, het gebruik van nieuwe didactische werkvormen, het gebruik van ITC, het verzorgen van practica; maar zeker ook op Masterniveau. Daar zijn er PhD-ers voor nodig en als die lokaal niet te verkrijgen zijn dan worden ze bij zeker 1 particuliere opleiding ingevlogen.
- gebrek aan studiemateriaal;
- de inhoud en de kwaliteit van de programma's;
- vraagstukken met betrekking tot de interne efficiëntie (verspilling) en externe efficiëntie (afstemming op de arbeidsmarkt).
-

2. Verbeteringen in het hoger onderwijs

De volgende zaken zijn in vergelijking met het vorige sectorplan verbeterd.

- Studieleningen voor alle opleidingen behorende tot het HO inclusief de particuliere sector (was slechts mogelijk voor studenten van de ADEKUS en

het IOL om een studielening aan te vragen). Thans ook mogelijk voor Master en zelfs PhD.

- faciliteiten zoals internetmogelijkheden vooral op de AdeKUS verbeterd door aanbieder van gratis WiFi
- toename accreditatie aanvragen en –verkrijgingen
- onduidelijkheid in titulatuur bij sommige opleidingen is vrijwel verleden tijd. Vrijwel alle hogere onderwijsopleidingen die een bijdrage hebben geleverd aan het huidige sectorplan, hebben duidelijke titulatuur die vooraf bekend is voor de studenten.

2.4 De schoolinfrastructuur (moet vernieuwd worden)

2.4.1 De bestaande situatie

De fysieke schoolinfrastructuur omvat o.a. de schoolgebouwen, schoolterreinen, omrastering, de MinOWC-kantoorruimtes, het meubilair, de leermiddelen. De schoolgebouwen in Suriname variëren sterk in leeftijd van meer dan 100 jaar tot nieuw. De meeste scholen zijn echter tussen de 25 en 45 jaar oud.

De hoofdafdeling Technische Diensten (TD) die verantwoordelijk is voor de onderwijsinfrastructuur is naast de zorg voor schoolgebouwen, kantoren en woningen in bouwkundig opzicht, belast met de bewaking c.q. beveiliging en de schoonmaak van kantoren en schoolgebouwen. De afdeling Schoonmaak en Bewaking dient er zorg voor te dragen dat de scholen en kantoorgebouwen zo goed mogelijk worden onderhouden en beveiligd.

De afdeling Gebouwen en Terreinen heeft o.a. als doel het bevorderen en consolideren van een adequate fysieke staat van de 235 school- en 38 kantoorgebouwen alsmede de 347 dienstwoningen, en de terreinen behorende bij deze school- en de kantoorgebouwen. De werkzaamheden worden grotendeels in eigen beheer uitgevoerd en deels uitbesteed.

De afdeling Gebouwen en Terreinen is belast met het bouwkundig onderhoud van de scholen, kantoorgebouwen en dienstwoningen. De reguliere werkzaamheden van de afdeling met betrekking tot het z.g. klein onderhoud concentreren zich op:

- het in orde maken van de sanitaire faciliteiten;
- het vervaardigen, opschilderen c.q. vervangen van schoolborden;
- het opheffen van lekkages en verstoppingen;
- het ledigen van septic tanks;
- het verrichten van reparaties aan hang- en sluitwerk;
- het opheffen van daklekkages;
- het verrichten van plafondreparaties, vervangen van tussenwanden, etc.;
- opheffen van elektrische storingsen, vervangen van armaturen, lampen etc.

Door de gepleegde inspanningen en investeringen in de afgelopen jaren verkeren de meeste openbare scholen thans in een A1-conditie. Er waren voldoende financiële middelen beschikbaar voor de uitvoering van het renovatie- en rehabilitatieprogramma. De inhaalslag is voor een deel uitgevoerd met middelen uit het Sectorfonds (vooral in 2007) en in het bijzonder met middelen uit de IDB-lening in de periode 2004 -2007.

Door MinOWC worden de begrippen A1 tot A5¹ gehanteerd om de staat waarin de gebouwen verkeren aan te geven, variërend van heel goed (A1) tot heel slecht (A5).

¹ A1: In goede tot heel goede conditie, nieuw gebouwd of recentelijk (< 5jaar) gerenoveerd; geen tekortkomingen.

A2: In redelijk goede conditie; moet worden geschilderd en behoeft kleine reparaties.

A3: In matige tot minder goede conditie; moet worden gerenoveerd.

A4: In slechte conditie; behoeft behoorlijke renovatie en urgente rehabilitatie. Mogelijk gevaar voor de gezondheid van gebruikers.

A5: Volstrekt onacceptabele conditie; schaal van de rehabilitatiebehoefte zou in de buurt van complete nieuwbouw komen. Onveilige situatie voor de gebruikers of groot risico voor instorting van (delen van) het gebouw.

Thans is het streven erop gericht om aan het eind van 2011 alle openbare scholen in A1 conditie te hebben.

Het bovenstaande betreft de fysieke infrastructuur voor MinOWC en Openbaar Onderwijs. Onlangs (maart 2008) is op voorstel van PLOS aan het EBGS en het RKBO elk € 1.0 mln. toegekend ten behoeve van schoolinfrastructuur.

In de Joint Review wordt gesteld dat de financieringsruimte voor infrastructuur zowel in het Sectorfonds als in het BEIP-programma volledig blijkt te zijn benut, terwijl in de voorbije 3 jaren ook aanzienlijke middelen uit de staatsbegroting zijn aangewend voor het verbeteren van de infrastructuur. “Er is dus recentelijk veel gebeurd om de staat van de schoolgebouwen en MinOWC-kantoorgebouwen te verbeteren maar nog steeds is er een tekort aan scholen en klaslokalen, en nog steeds verkeren vele scholen niet in goede staat”. De aanbeveling luidt dan ook: nog meer investeren in infrastructuur (JR: 45).

In de periode 2004-2008 is door MinOWC bijzonder veel werk verzet op het gebied van bouw en onderhoudswerkzaamheden. Zo zijn in het kader van BEIP 73 scholen gerenoveerd en gerehabiliteerd. Voorts zijn enkele grote goedgekeurde infrastructurele projecten uit het Startfonds in deze periode uitgevoerd zoals: het noodprogramma scholenbouw (totaal 4.5 mln. euro), projecten van institutionele versterking, w.o. adequate huisvesting van het Onderdirectoraat Ontwikkelingsdiensten met zijn afdelingen in het gereconditioneerde oude Kweek-A-gebouw (200.000 euro), introductie nucleussysteem (417.000 euro), Toerismetrainingscentrum (210.000 euro).

Ook is in samenwerking met het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme uitvoering gegeven aan de bouw en inrichting van het Hotel en Toerisme Trainingcentrum aan de Gravenberchstraat (210.000 euro).

Een scheikundelaboratorium ten behoeve van het IOL is inmiddels ook afgebouwd, waarvan echter de inrichting volgens plan in januari 2009 wordt afgerond.

Opgemerkt moet worden dat een efficiëntere benutting van schoollokalen mogelijk blijkt bij een optimale samenwerking tussen MinOWC en de bijzondere schoolbesturen die in sommige gebieden een surplus aan lokalen blijken te hebben.

Volgens de Technische Dienst van het Directoraat Onderwijs wordt de bouw van nieuwe scholen en bijbehorende faciliteiten in bepaalde regio's ernstig belemmerd door het tekort aan terreinen en de zeer trage procedures voor het verkrijgen van beschikbare terreinen.

In de voorziening van schoolmeubilair, leer- en andere middelen is in de periode 2004-2008 eveneens veel werk verzet in het inlopen van de achterstand, zonder dat thans van een optimale situatie kan worden gesproken. Talrijke scholen ontberen nog steeds goed en geschikt meubilair. De verstrekte boeken betreffen nog altijd gekopieerde exemplaren van veelal inmiddels sterk verouderde tekstboeken. Het is nu hoog tijd dat het MinOWC op dit punt uit de illegaliteit stapt door acties te ondernemen om gefaseerd het kopiëren te vervangen door aankoop van daarvoor in aanmerking komende actuele tekstboeken.

2.4.2 Knelpunten in de infrastructuur

Het verantwoordelijkheidsgevoel van de zijde van de gebruiker van de schoolinfrastructuur is nog niet overal wat het wezen moet. Het terreinonderhoud vanwege het MinOWC is aanzienlijk verbeterd, doch het aandeel vanuit de schoolleiding laat veelal te wensen over. De schoolleiders dienen samen met het personeel erop toe te zien dat er omzichtig met de schooleigendommen wordt omgesprongen. Het komt vaak voor dat daags na uitvoering van een reparatie de TD wederom gebeld wordt voor dezelfde klacht. Vaak genoeg blijkt dat de leerlingen zich schuldig maken aan vandalisme tijdens schooluren. Met deze vernielingen gaat er veel geld en tijd verloren. Verbruiksartikelen zoals cups, petflessen, papier e.d. worden door leerlingen en studenten op het schoolerf gegooid, hetgeen de schoonmaak ook bemoeilijkt. Op een 115-tal scholen wordt er tweemaal per week vuil opgehaald door bedrijven ingehuurd door MinOWC. Om het tekort aan vuilcontainers op te heffen zijn er nieuwe containers aangeschaft om te plaatsen op diverse scholen. Aan het milieubewustzijn van leerlingen en studenten zal ook gewerkt moeten worden.

Incidentele acties van dynamische en gemotiveerde schoolleiders hebben de voordelen van gezamenlijke activiteiten van leerkrachten en ouders aangetoond. Het gecentraliseerde onderwijssysteem in Suriname moedigt echter niet aan tot medeverantwoordelijkheid dragen en een brede ouder- en gemeenschapsbetrokkenheid.

Een situatie waarvoor ook op korte termijn een regeling moet worden getroffen is de kwestie van het gebruik van scholen en/of lokalen in de middag- en avonden. Tientallen faciliteiten van het ministerie worden “verhuurd” aan kerkelijke organisaties, verenigingen enz., waarbij er vaak sprake is van ondeugdelijk beheer van de faciliteiten van de Staat. Meubilair wordt vernietigd, op het schoolterrein wordt af en aan gereden waardoor kuilen ontstaan, geluidsinstallaties veroorzaken kortsluitingen, er wordt troep in de toiletten gegooid en er ontstaan verstoppingen, etc. De overheid moet voor de kosten opdraaien. Deze situatie is ook frustrerend voor bewakers en schoonmaaksters, terwijl het onderwijsproces in de ochtend ook wordt verstoord.

De wijze waarop sommige leerkrachten omgaan met de dienstwoning is ook een bron van zorg. Er dient een herziene overeenkomst opgemaakt te worden, waarin de aansprakelijkheid voor de woning door de bewoners duidelijk tot uiting komt. Het is gebleken dat vele bewoners nalatig zijn en in sommige gevallen zelfs moedwillig de woningen (doen) vernietigen (bv. de was wordt boven in de woning gedaan waardoor de houten vloer en balken verrotten, kleren worden op het balkon of in de woning te drogen gehangen, kippenhokken worden tegen de woning aangetimmerd, waardoor ongedierte zoals houtluizen vrij de woning in kan, shutters worden niet vervangen waardoor het inregent en de vloer wordt aangetast). Ten slotte zijn er tal van woningen waarin mensen verblijven die niet in dienst van het ministerie zijn.

2.5 De onderwijsadministratie

2.5.1 De huidige situatie: structuur en taken

De administratieve structuur van het MinOWC is sinds de jaren 70 sterk toegenomen in omvang en complexiteit. Daartoe hebben o.m. de volgende factoren bijgedragen:

- toename van het aantal schooltypen en de organisatorische niveaus boven de school;
- toename van ondersteunende processen en diensten gericht op de school;
- uitbreiding van het ministerie met de sectoren Cultuur, Sportzaken en Jeugdzaken. Het aantal directoraten op MinOWC is in 2010 teruggebracht naar twee, namelijk onderwijs en cultuur.

De groei van de organisatie impliceerde verdergaande specialisatie van taken en diensten. De taakspecialisatie creëerde nieuwe problemen op het gebied van communicatie, coördinatie en supervisie.

De taken van het MinOWC zijn vastgesteld bij Staatsbesluit no. 58: “Besluit Taakomschrijving Departementen 1991”. Voor de sector onderwijs zijn daarbij als taken genoemd, de zorg voor:

- de aangelegenheden betreffende alle vormen van onderwijs en opvoeding en van alle opleidingen;
- de beoefening en bevordering van wetenschappen en technologie;
- het openbaar onderwijs en het toezicht op het bijzonder onderwijs en op instituten van onderwijskundige aard;
- de regeling van subsidies aan lichamen, die op basis van erkenning van de overheid onderwijs verzorgen;
- studiefaciliteiten, waaronder het toekennen van studiebeurzen;
- het bibliotheekwezen.

Met de uitvoering van de taken van het Directoraat Onderwijs zijn zes onderdirectoraten ofwel hoofdafdelingen belast. De onderdirectoraten zijn: Onderwijs, Beroepsgericht Onderwijs, Administratieve Diensten, Ontwikkelingsdienst, Technische Diensten en Leermiddelen Productie en Distributie (zie organigram als bijlage). Op 1 september 2009 bedroeg het totaal aantal personen werkzaam op het directoraat 4248, waarvan vast 1862, op arbeidsovereenkomst 2294 en tijdelijk 92. Deze zijn verdeeld over de 6 hoofdafdelingen, die samen 31 afdelingen tellen. Naast deze afdelingen is er een 12-tal stafbureaus en instituten, die rechtstreeks onder het gezag van de directeur vallen. Tegenover de 4248 ambtenaren zijn in het gehele formele onderwijs op glo-, voj- en vosniveau in totaal 8827 leerkrachten voltijds werkzaam, inclusief 3567 bij het gesubsidieerd onderwijs. Verder 113 parttimers voor lto en 504 parttimers voor vos (bron: Afd. Personeelszaken MinOWC).

Ruim de helft van de 328 lagere scholen en van de 109 voj-scholen valt onder het beheer van religieuze organisaties w.o. de Evangelische Broedergemeente Suriname, het Rooms Katholiek Bijzonder Onderwijs, de Stichting Scholen met de Bijbel, de American Methodist Episcopal Church (AMEC), de Sanathan Dharm, de Arya Dewaker, de Surinaamse Moeslim Associatie, de Wesleyaanse Gemeente, de Zevende Dag Adventisten, de Stichting Islamitische Gemeenten Suriname en de Stichting

Volle Evangelie. Deze scholen worden gesubsidieerd door de overheid. Het MinOWC betaalt het salaris van de leerkrachten, maar de organisaties selecteren en rekruteren zelf hun leerkrachten. Voorts ontvangen deze scholen sinds 1 januari 2002 het zeer geringe bedrag groot SRD. 30,00 per leerling per jaar voor lokaalhuur, administratiekosten en leermiddelen. Hoewel deze scholen door het MinOWC gedeeltelijk worden voorzien van leermiddelen, verdient de subsidie aan de besturen van de bijzondere scholen anno 2009 een reële aanpassing.

Naast deze particuliere scholen, die als “bijzondere scholen” worden aangeduid, is er nog een gering aantal particuliere scholen en opleidingen, die zonder overheidssubsidie middels heffing van schoolgeld opereren. Alle particuliere scholen en opleidingen vallen echter wel onder het toezicht van het MinOWC.

2.5.2 Knelpunten in de onderwijsadministratie

Ondanks het relatief grote aantal personen en diensten, blijkt dat zeer belangrijke functies niet of onvoldoende vervuld worden. In het kader van het “Primary Education Project” (SU-0023) werd in juli 2001 een consultatiemissie vervuld met als doel een actieplan voor te stellen om te komen tot: (1) versterking van de strategische rol van het MinOWC; (2) vergroting van de schoolautonomie en versterking van schoolmanagement (Claudia Uribe, 2001). De missie stelt in haar rapport dat hoewel het uitgavenniveau van de sector de laatste jaren is afgenomen, alleen dan een toename van de uitgaven gezocht moet worden als “clear strategies to improve the efficiency in its administration have been put in place”. Ter vermindering van de verspilling adviseert Uribe enkele functies van het MinOWC en in het bijzonder de hoofdafdeling Technische Diensten uit te besteden. Volgens Uribe leerde een onderzoek dat van enkele afdelingen de functionarissen gefrustreerd waren door de vele bureaucratische lagen via welke men moest navigeren om iets gedaan te krijgen of een respons te ontvangen van hogere niveaus (ibid: 6-7).

Van 4-22 juli 2006 heeft de Unesco-deskundige Malcolm M. Mercer, een internationale consultant op het gebied van onderwijsplanning, management en financiering, op verzoek van de Directeur van Onderwijs, een bezoek gebracht aan Suriname.

Het doel van de missie was, dat hij, op grond van de strategische documenten van het MinOWC en het resultaat van bijeenkomsten met stakeholders, de volgende werkzaamheden moest verrichten:

- 1 advies geven met betrekking tot de planning en het management van het onderwijs in Suriname;
- 2 het, samen met de MinOWC-staf, ontwikkelen van een (A) Raamwerk voor een Actieplan en (B) een monitor- en evaluatiesysteem voor de implementatie van het Sectorplan Onderwijs 2004- 2008, het SPO I.

Het rapport van de consultant is vastgelegd in het document: “Education Planning Consultancy 4th -22nd July 2006” Final report; Augustus 2006. On behalf of Cluster office for the Caribbean; The Towers, Kingston, Jamaica.

Ten aanzien van het SPO I is Mercer van mening dat gelet op de ontwikkeling van het SEP, verwacht mocht worden dat SPO I een gedetailleerd implementatiedocument zou zijn conform de “project appraisal documents” van de Wereldbank of IDB. Vanuit dit perspectief constateert hij een aantal beperkingen in SPO I, w.o.: geen

duidelijk meetbare doelen in termen van de begunstigden (leerlingen/studenten); weinig prestatie-indicatoren; geen duidelijke link tussen de programma's, de logframe en de activiteiten. Hij is echter van mening dat het niet wijs zou zijn amendementen voor het SPO I voor te stellen. Hij acht het belangrijker om het document te gebruiken om te geraken tot een hiërarchie van duidelijke doelen voor elk sub-sectorprogramma (Mercer: p. 3). Evenwel dient vastgesteld te worden dat het SPO I geformuleerd is als een middentermijnplan met geïdentificeerde projecten voor 5 jaar, en niet bedoeld was als een "gedetailleerd implementatieplandocument". Dit geldt overigens eveneens voor SPO II. Wel bestaat voor de uitvoering behoefte aan vertaling van het SPO II in opeenvolgende jaarplannen die verder worden uitgewerkt in actieplannen.

Mercer heeft voorts naast de talrijke discussies met sleutelfunctionarissen een seminar over sectorbenadering (SWAp) en een "Education Planning Workshop" georganiseerd. Hij heeft ook voorstellen gedaan voor het opzetten van een EMIS en een nieuwe structuur voor het Directoraat Onderwijs. Beide komen in grote lijnen overeen met de voorstellen zoals die in dit sectorplan zijn opgenomen.

Talrijke diensten en dienstonderdelen hebben sinds jaren te kampen met een structureel tekort aan gekwalificeerd kader. Hiertoe kunnen zeker worden gerekend de volgende vitale dienstonderdelen: Onderzoek & Planning, Begeleiding, Curriculumontwikkeling, Examenbureau en de gehele Onderwijsinspectie. Rekrutering en behoud van gekwalificeerd personeel voor deze dienstonderdelen wordt belemmerd door de vigerende bezoldigingssystemen bij de overheid, die niet attractief zijn om te kunnen concurreren op de arbeidsmarkt. Functies bij deze diensten op het ministerie blijken zelfs minder gewaardeerd te worden dan die op de scholen. Het nieuwe bezoldigingsbesluit (Fiso) blijkt hierin geen verandering te hebben gebracht.

Noodzakelijk scholenbezoek door de Onderwijsinspectie en de Begeleidingsdienst wordt sinds jaren ernstig belemmerd door gebrekkige bemensing en transport-faciliteiten inclusief het ontbreken van een adequate transport-toelage. Het gebrekkig functioneren van het MinOWC wordt gedeeltelijk toegeschreven aan de zeer gespecialiseerde structuren en gefragmenteerde processen. Deze werken ook belemmerend op innovatie en creativiteit in de onderdelen en het geheel, en maken de organisatie niet-responsief op de externe omgeving.

Het ministerie heeft een sterke centralistische (gezags)structuur, terwijl zo goed als alle ondersteunende dienstverlening vanuit Paramaribo wordt gedaan. Alleen de afdeling Inspectie Basisonderwijs beschikt over posten in de districten, die overigens over te weinig middelen beschikken om optimaal te functioneren. Vanuit het ministerie is er weinig contact met de scholen. Formele communicatiekanalen tussen scholen en het ministerie zijn zwak en de scholen krijgen weinig of geen bezoek van de Inspectie. (IDB, Chapman & Levens, 1997: 2-3; Claudia Uribe, 1999). Een van de consequenties van de gecentraliseerde structuur is dat alle curricula vanuit het MinOWC worden ontwikkeld en vastgesteld zonder de scholen daarbij te betrekken. In een andere studie stelt Levens vast dat scholen niet worden betrokken in het planningsproces of in de volgende activiteiten die centraal worden geregeld: evaluatie van prestaties van school en leerkrachten; renovatie van schoolgebouwen; distributie van leermiddelen etcetera; transport van leerlingen en leerkrachten. Ze gaat verder in op de supervisie van de leerkrachten (vanuit MinOWC in plaats van door de school

zelf), van het inspectieapparaat, van de examens en van de materiaal- en leermiddelenvoorziening (Levens, 2000: 16-20).

De Inspectie Basisonderwijs beschikt in de meeste districten over dependances, waardoor de inspecteur naast de reguliere taken ook als coördinator optreedt voor de diverse dienstonderdelen. Als vertegenwoordiger van het ministerie is hij tevens aanspreekpunt voor het onderwijsveld. De onderwijsinspecties zullen zodanig moeten worden ingericht dat zij specifiek belast worden met de kwaliteitsbewaking van het onderwijsgebeuren. De inspecties voor het basisonderwijs, het voj en het vos hebben alle te kampen met een tekort aan inspecteurs om een adequaat en regulier scholenbezoek mogelijk te maken. Voor het hoger onderwijs, dat de laatste jaren een flinke groei doormaakt, ontbreekt een inspectieapparaat helemaal. Het scholenbezoek door de inspecties wordt nog ernstig belemmerd door de gebrekkige geldende vervoerstoelagen. Kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het inspectieapparaat is een conditio sine qua voor de kwaliteitsbewaking van het onderwijs.

Onlangs zijn de inspecties door VVOB geïntroduceerd en getraind in het SDL-concept, waarbij een team van inspecteurs een school gedurende 2 dagen doorlicht op een aantal kritieke variabelen. In deze benadering die in Nederland bekendstaat als integraal toezicht wordt gefocust op de school als geheel in plaats van inspectie van de leerkracht of het schoolhoofd.

De in het SPO I voorgestelde en in het Beleidsplan 2005-2010 opgenomen herstructurering van de onderwijsadministratie is evenals de vergroting van de schoolautonomie en versterking van het schoolmanagement vooralsnog niet ter hand genomen. Voor een adequate besturing en beheersing van de kerntaken en processen inclusief de voorgenomen hervormingen in het onderwijs blijft de herstructurering van het Directoraat Onderwijs noodzakelijk.

Met de verzameling en verwerking van nationale onderwijsstatistieken en -indicatoren is recentelijk door de afdeling Planning en Onderzoek in samenwerking met het VVOB een belangrijke stap gezet met de uitgifte van jaarboeken. Tot heden zijn door de volgende publicaties uitgegeven:

- Jaarboek Onderwijsindicatoren 2006-2007 voor glo en voj
- Jaarboek 2008-2009 voor glo, voj en vos, met de intentie ook het hoger onderwijs mee te nemen
- Jaarboek 2009-2010 voor glo, voj en vos

Tevens heeft deze afdeling twee documenten gepresenteerd mbt schoolmapping. Het ministerie beschikt nu over een reeks kwantitatieve indicatoren om onderwijsprestaties vast te stellen en om op een effectieve wijze beleid te ontwikkelen en uit te voeren. Vergelijkingen van sleutelindicatoren met andere landen om de eigen prestaties beter te beoordelen worden hierdoor mogelijk gemaakt.

2.5.3 Knelpunten in de uitvoering van het Sectorplan 2004-2010

In het recente Rapport Joint Review Sectorplan Onderwijs 2004-2008 wordt met betrekking tot de implementatie van het sectorplan o.m. gesteld dat: “de problematiek

van de sector zoals die in 2003 in het sectorplan werd beschreven blijkt in vele opzichten eind 2008 niet wezenlijk veranderd”.

Vastgesteld wordt dat in de situatie van de fysieke infrastructuur wel duidelijk een grote stap vooruit werd gezet t.o.v. 2003. Het rapport vervolgt met: “Daarentegen moet worden vastgesteld dat nog weinig is veranderd aan de inefficiënte wijze van functioneren van het ministerie en de relatief lage output van de onderwijsadministratie. Als gevolg hiervan is in de praktijk weinig terecht gekomen van de mooi geformuleerde beleidsdoelstellingen die elk op zich nog hun waarde houden. Het sectorplan voorzag hiertoe in ruime middelen die slechts voor een klein deel zijn benut, en die weinig effect hebben gesorteerd” (feb 2009: 33).

Ten aanzien van de lage realisatiegraad van het sectorplan wordt nog het volgende vastgesteld: “Terwijl het sectorplan in zijn uitvoering reeds over de 70% van de geplande periode van 5 jaren is gevorderd blijkt slechts een beperkt deel van de geplande activiteiten uitgevoerd, zijn slechts weinig van de geplande bestedingen gerealiseerd, en kunnen weinig zichtbare resultaten worden getoond. De totale begroting van het Sectorprogramma was geraamd op € 37 miljoen, maar na bijna 4 jaren is hiervan slechts 34% besteed”. Dit geldt volgens het rapport “niet voor de infrastructuurprojecten”. De geplande infrastructuurprojecten bij de beide grootste financieringsbronnen (Sectorfonds en IDB) vormen de uitzonderingen. Het rapport constateert voorts een 5-tal knelpunten in de uitvoering van het sectorplan t.w.: (1) zwak ownership; (2) zwakke organisatie; (3) omslachtige en onduidelijke sectorfonds-procedures; (4) zwakke donorcoördinatie; (5) niet effectieve toepassing incentives. Op elk dezer knelpunten wordt nader ingegaan (ibid: 39-42).

Ten aanzien van ownership wordt geconstateerd dat het sectorplan dat is uitgewerkt door een externe consultant, voorgelegd is aan een ruime groep van stakeholders, en formeel is goedgekeurd door beide regeringen (Sur. en Ned.) daarna onvoldoende tot een eigen planningsinstrument is uitgewerkt. “Door de zwakke betrokkenheid bij het programma werden de instrumenten ook tijdens de uitvoering niet alsnog uitgevoerd... In grote lijnen kan hetzelfde overigens worden vastgesteld bij de uitvoering van het BEIP” (ibid: 39).

Wat de organisatie betreft, stelt het rapport dat terwijl op papier een PMU de financiering en uitvoering van de projecten moet bespoedigen, de output van de PMU en de meeste PIU's gering bleek. “Het MinOWC heeft ervoor gekozen om de PMU met eigen staf te bemensen. De structuren en organen binnen het MinOWC om het Sectorfonds (moet zijn Sectorplan) uit te voeren en op te volgen zijn echter onduidelijk gedefinieerd in relatie tot de bestaande organisatiestructuur. Zij zijn niet adequaat bemest, blijken niet afdoende te functioneren en leveren te weinig output”. Het rapport pleit ervoor om op korte termijn één centrale PMU daadwerkelijk het totale sectorplan te laten monitoren en aansturen, en die een duidelijke rol te laten spelen bij de gewenste donorcoördinatie (ibid: 40).

Volgens de voor de sector in 2008 bijgestelde AO “is op het MinOWC een PMU ingesteld, terwijl voor de uitvoering van de grotere projecten afzonderlijke Project Implementatie Units (PIU) zijn opgezet”. De PMU, die verantwoordelijk gesteld wordt voor de uitvoering van het Sectorprogramma, is verantwoording verschuldigd

aan de Directeur van Onderwijs en staat in nauw contact met het Strategisch Management Team (SMT), dat wordt voorgezeten door de Directeur Onderwijs. Tussen de Directeur Onderwijs en de PMU functioneert nog een Programma Begeleidingscommissie (PBC), eveneens onder voorzitterschap van de Directeur Onderwijs. “Vanaf eind 2007 heeft de PMU een eigen hoofd, en in de daarop volgende maanden is de bemensing opgevoerd van enkele parttimeleden tot 4 fulltime functionarissen. De SMT, PBC, Stuurgroep/NOAR en werkgroepen blijken evenwel slechts constructies op papier (ibid: 24-25).

Van de sectorfondsprocedures wordt opgemerkt dat: “Door het inschakelen van MinPLOS in de financieringsprocedure is een extra schakel aan de keten toegevoegd. Onduidelijk is wat de toegevoegde waarde is van het oordeel van MinPLOS over de KB (kredietbehoefte) en AA (autorisatieaanvraag). Bovendien leeft nog de neiging op een te laag niveau te willen interveniëren (micromanagement)”.

Volgens het rapport zien de meeste (maar niet alle) betrokken donoren/financiers het MinOWC graag een veel actievere rol spelen in de donorcoördinatie en daarin het voortouw nemen teneinde te komen tot meer efficiënte afstemming van de programma's. “Recentelijk is wel een goed begin hiermee gemaakt ... Vooral met betrekking tot de geplande hervorming van het basisonderwijs en de in het sectorplan opgenomen herstructureringsprogramma's lijkt goede afstemming van de initiatieven van de verschillende ontwikkelingspartners een noodzaak”(ibid: 41).

Over incentives vermeldt het rapport: “Wie extra werkt ten behoeve van het sectorfonds kan in aanmerking komen voor incentives. Ook andere donoren zouden het toekennen van incentives toelaten, terwijl ook de staatsbegroting (in mindere mate) extra betaling van 10% van het basissalaris toestaat voor extra prestaties. ... Het huidige systeem van de incentives wordt echter als ondoorzichtig ervaren en het fungeert zeker niet als prikkel tot buitengewone prestaties”.

Tot zover een samenvatting van de in de Joint Review behandelde knelpunten in de uitvoering van het SPO I.

Uit de talrijke consultaties van hoofden van vitale diensten door de consultant (MOC Consultancy) blijkt dat binnen het directoraat voor de uitvoering van de reguliere taken geen sprake is van gestructureerd werkoverleg, verticaal niet (top-down, noch bottom-up) en horizontaal niet. Beleidsinstructies en directieven vanuit de strategische top ontbreken zo goed als helemaal, waardoor de dienstleidingen elk naar eigen inzichten en vermogen proberen leiding te geven. Voor zover er in de top en het middenkader overleg plaatsvindt, geschiedt dat incidenteel en dan nog veelal bij calamiteiten. Op operationeel niveau is wel sprake van onderlinge samenwerking tussen de diensten die direct met de scholen te maken hebben zoals de inspecties, de onderwijsbureaus, de Begeleidingsdienst en het Examenbureau.

3. VISIE, MISSIE EN KERNWAARDEN

3.1 Inleiding

De visie, missie en kernwaarden van het ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur zijn tot stand gekomen na een serie werksessies, waarbij is uitgegaan van de kerntaken en verantwoordelijkheden, de huidige en de gewenste situatie.

Het MinOWC is samen met meerdere stakeholders verantwoordelijk voor de uitvoering van het sectorplan onderwijs. Daarbij is er een 7 tal beleidsgebieden geïdentificeerd en nader uitgewerkt in haar strategisch plan 2017 - 2022.

De beleidsgebieden het sectorplan rakende die verder in hoofdstuk 4 zullen worden uitgewerkt zijn:

- Hervorming van het onderwijssysteem in Suriname
- Professionalisering van het onderwijs
- Administratieve hervorming onderwijsinstellingen
- Wetgeving en kwaliteitszorg
- Institutionele versterking onderwijsinstellingen

In dit hoofdstuk zal ook aandacht besteedt worden aan de lange termijn visie voor het onderwijs welke leidend zal zijn voor alle te formuleren doelen, strategien en acties in het kader van de hervorming en professionalisering van het onderwijs. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de behandeling van de strategische doelstellingen.

3.2 Visie MinOWC

In het strategisch beleidsplan 2017 – 2022 is de volgende visie geformuleerd:

In 2022 is het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur leidinggevend in de Caricom v.w.b. structuur, management en performance op het gebied van hoogwaardig, mensvriendelijk onderwijs, cultuur ontwikkeling en wetenschap, met het oog op het afleveren van competente burgers.

3.3 Missie MinOWC

In het strategisch beleidsplan 2017 – 2022 is de volgende missie geformuleerd:

Het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur biedt middels faciliteiten en middelen, innovatief, creatief, kwalitatief hoogwaardig op maat gesneden onderwijs, welke toegankelijk is voor een ieder en gestoeld op milieubewustzijn, wetenschapsbeoefening en cultuurbeleving in een rechtvaardig onderwijssysteem.

Dit doen wij door:

1. Het ontwikkelen van een veilig, inspirerend en interactief leer- en werkklimaat
2. Het afleveren van zelfstandige, verantwoordelijke en assertieve burgers
3. Het beleven en conserveren van cultuur

3.4 De lange termijn visie voor het onderwijs

Bij de formulering van de lange termijn visie voor het Onderwijs in Suriname, waarin de hervorming van het systeem tot zijn recht moet komen, hebben er tenminste drie belangrijke vertrekpunten gegolden, t.w. de “Sustainable Development Goals”

(SDG's), de "21th Century Learning Skills" en het Ontwikkelingsprogramma 2012 – 2016, 2016 - 2021.

Uiteraard hebben de visie en missie zoals vermeld in het strategisch beleidsplan 2017 – 2022 van het MinOWC ook een wezelijke bijdrage geleverd in de denktrend.

Uit de verschillende sessies zijn er 6 lange termijn visies geformuleerd, waarvan alle overeenkomsten, met de nodige aanvulling van de leiding van het ministerie zijn samengesmolten tot onderstaande visie.

“In 2030 is het onderwijs zodanig verbeterd dat vanaf het primair tot en met het tertiair onderwijs de leerlingen c.q. studenten verantwoordelijkheid leren dragen voor hun eigen toekomst, in lijn met de “SGD’s” en de “21st Century Learning Skills”, waarbij ons onderwijs, in partnerschap, zowel nationaal als internationaal wordt opgetrokken tot een hoger niveau, voor wat betreft mensvriendelijk en hoogwaardig onderwijs, cultuurontwikkeling en wetenschap met het oog op het afleveren van competente burgers”.

Volledigheidshalve geven wij een nadere toelichting op de belangrijkste bestandsdelen van de laneg termijn visie.

De Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties zijn de doelstellingen die de wereld zich stelt richting 2030 om aan duurzame ontwikkeling te werken. De 17 hoofddoelstellingen en 169 subdoelstellingen vormen het belangrijkste internationaal duurzaamheidskader voor de komende 15 jaar. De 5 peilers van de SDG's zijn namelijk, Vrede, Mens, Planeet, Voorspoed en Partnerschap. De factor mens is onverweild het belangrijkste vertrekpunt.

Voor het MinOWC zijn de nummers 4, 5, 8, 10, 11, 12 en 17 in achtgenomen bij de formulering van de lange termijn onderwijsvisie (zie fig. ...).

Fig.

De 21st Century Learning Skills kunnen worden beschouwd als een variatie van vaardigheden voor leerlingen die door de jaren heen dienen te worden ontwikkeld, teneinde te kunnen slagen in deze informatietijdperk waarin wij leven. Deze vaardigheden worden verdeeld in drie grote groepen / typen, te weten: 1. Learning skills; 2. Literacy skills en 3. Life skills. Deze 3 groepen/typen worden afzonderlijk weer verder verdeeld in een totaal van 12 varianten.

Ad. 1. De varianten van de learning skills, ook wel genoemd de 4C's, zijn onder andere: kritisch denken (critical thinking), creatief denken (creative thinking), samenwerken (collaborating) en communiceren (communicating).

- Ad. 2. Literacy skills worden verder verdeeld in: informatie vaardigheden (information skills), media vaardigheden (media skills) en technologische vaardigheden (technology skills).
- Ad. 3. De varianten van de life skills zijn, namelijk: flexibiliteit (flexibility), initiatief zijn (initiative), sociale vaardigheden (social skills), productiviteit (productivity) en leiderschap (leadership).

De lijst beschrijft vrij goed hoe de leerkracht of docent zich dagelijks dient op te stellen; die is de leider van de klas. Echter, wanneer leerlingen of studenten zich steeds als volgelingen opstellen, zullen zij deze bovengenoemde vaardigheden nooit ontwikkelen noch aanleren. Onderzoek en exploratie zijn enkele hulpmiddelen om deze vaardigheden te ontwikkelen en/ of te ontplooien. Daarnaast kunnen groepsopdrachten helpen bij het ontwikkelen van de leiderschapskwaliteiten van de lerende (n).

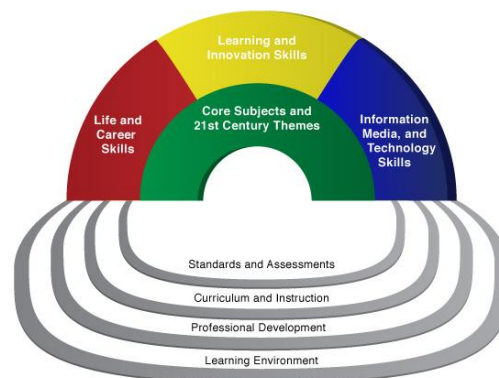

Fig.

In het ontwikkelingsprogramma 2012 – 2016 staat hetvolgende opgenomen over het onbderwijs:

“Ons onderwijssysteem moet meer de kloof gaan dichten tussen het bestaand onderwijsaanbod en de concrete behoeften van de arbeidsmarkt. Onderwijs moet bijdragen tot het ontwikkelen van een maatschappij waarin mensen hun leven zelf kunnen vormgeven en in staat zijn samen te leven met anderen, een maatschappij waarin burgers verantwoordelijkheid willen en kunnen nemen voor zichzelf en hun omgeving. Om die betekenis van onderwijs te verduidelijken, worden vier functies van onderwijs onderscheiden: de kwalificatiefunctie voor het individu, de socialisatiefunctie, de selectie- en allocatiefunctie en de kwalificatiefunctie voor de arbeidsmarkt”.

In het OP 2017 – 2021, welke nog in behandeling isbij de DNA, is er een strategisch doel voor het onderwijs verwoord, die als volgt luidt:

“Het ontwikkelen van een onderwijssysteem dat de multi-etnische, multiculturele en veeltalige Surinaamse samenleving weerspiegelt en waarvan aangepaste programmas, het onderwijs toegankelijker maken en jonge en oudere burgers in staat stelt zich hun hele-leven-lang-te-scholen waardoor zij op nationaal, regionaal en internationaal niveau beter kunnen participeren, vooral in de arbeidsmarkt, wetenschap en technologie”.

4. DOELEN EN STRATEGIEËN

4.1 Algemeen

Vanuit de Visie, Missie, de SWOT-analyse en de lange termijn visie voor het onderwijs, is een 5 tal hoofddoelen (beleidsgebieden/domeinen) gekozen die in een periode van 5 – 10 jaar gerealiseerd moeten worden. Uit deze beleidsgebieden zijn voor de komende 2 – 4 jaar strategische doelstellingen geformuleerd.

Deze strategische doelstellingen zijn heel specifiek. Het gaat in deze om meetbare eindresultaten die binnen 5 jaar gehaald moeten worden. Strategische doelstellingen geven antwoord op tenminste 1 fundamentele vraag:

“Wat willen wij bereiken?” Zij worden bepaald op beleidsniveau en worden verder vertaald naar operationeel niveau (1 jaar) en functie gerichte werkplanning (dagelijkse werkzaamheden).

Voor de beleidsperiode 2017-2022 zijn de strategische doelstellingen van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur verbonden aan de volgende zeven beleidsdomeinen/gebieden:

1. Hervorming van het Onderwijssysteem in Suriname
2. Professionalisering van het onderwijs
3. Administratieve hervorming onderwijsinstellingen
4. Institutionele versterking onderwijs instellingen
5. Wetgeving en kwaliteitszorg

4.2 Beleidsgebied Hervorming van het Onderwijssysteem in Suriname

De volgende algemene doelen gesteld voor de onderwijshervorming:

1. *een meer effectief en efficiënt onderwijssysteem;*
2. *een rechtvaardig onderwijssysteem, dat gelijke kansen biedt aan iedereen;*
3. *een internationaal concurrerende beroepsbevolking;*
4. *een educatiesysteem dat diensten aanbiedt die voldoen aan vastgestelde kwaliteitsstandaarden*

4.2.1 Strategische doelstellingen

Voor de komende 4 jaren zullen hoofdzakelijk de volgende accenten worden gelegd op het gebied van hervorming van het educatie systeem in Suriname:

1. Het ongedaan maken van ongelijkheden in het scholenstelsel per 2021
2. Het evalueren, aanpassen van de huidige vakkenpakketten en implementeren van de gereviseerde vakkenpakketten, urentabellen en curricula van het primair onderwijs in het kader van het optimaliseren van het onderwijsproces in 2020
3. Het ontwikkelen van een nationaal curriculum voor het secundair onderwijs in het kader van het optimaliseren van het onderwijsproces in 2020
4. Het verbeteren van instrumenten binnen het onderwijs ter verhoging van de overgangs- en slagingspercentage, in 2020
5. Het verlengen van de beschikbare schooltijd (08.00u – 13.00u) voor onderwijsactiviteiten in 2020
6. Het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen vanaf het primair tot het hoger onderwijs per 2022
7. Het uitbreiden en verbeteren van het huidig onderwijssysteem, toegespitst op de doelgroep, waardoor gelijke kansen geborgen zijn, binnen 4 jaar
8. Het aanbieden van onderwijs op alle niveaus gericht op de behoefte van de arbeidsmarkt per 2020

9. Het ontwikkelen van eindtermen voor elke onderwijstypen en –niveaus gericht op de arbeidsmarkt in 2020
10. Het verbeteren van de toegankelijkheid in het hoger onderwijs, rekening houdend met differentiatie en decentralisatie, binnen 2 jaar

4.3 Beleidsgebied Professionalisering van het onderwijs

Professionalisering van het onderwijs gaat samen met de vernieuwing van het onderwijs systeem en blijft een continu proces. In de komende 4 jaren zijn een aantal prioriteitsgebieden geïdentificeerd. Het is van belang dat in het professionaliseringstraject steeds rekening gehouden wordt met wat de markt vraagt, maar vooral met hoe de student het beste begeleidt kan worden door het leerproces. Met andere woorden opleiding, training en bijscholing van onderwijsgeevenden zijn randvoorwaarden. Daarbij zal ook aandacht besteedt worden aan de inrichting van de school, de lokalen en de toepasbaarheid van de leerstof.

4.3.1 Strategische doelstellingen

1. Het ontwikkelen en verzorgen van op maat gesneden trainingen met betrekking tot mensvriendelijk en/of kindvriendelijk onderwijs aan leerkrachten.
2. Het ontwikkelen en verzorgen van monitoring en evaluatie, waarna er regelmatig monitoring en coaching plaatsvindt
3. Tegen 2020 de technologie binnen het onderwijs optimaliseren en verhogen
4. Een gestructureerd onderwijs administratie middels een onderwijs management database
5. Het versterken van faciliteiten om de beoogde onderwijsresultaten te realiseren
6. Het ontwikkelen van een voorlichtings- en een awareness programma gericht op kennismaking met de en verantwoordelijkheid binnen 2 jaren

4.4 Beleidsgebied Administratieve Hervorming onderwijsinstellingen

Binnen dit beleidsgebied zal hoge prioriteit gegeven worden aan decentralisatie van het onderwijs, door een herverdeling van de verantwoordelijkheid op beleids- en operationeel gebied. De landelijke instelling van schoolbesturen zal hier de nodige aandacht krijgen.

4.4.1 Strategische doelstellingen

Voor de komende 4 jaren zullen hoofdzakelijk de volgende accenten worden gelegd op het gebied van administratieve hervorming van onderwijsinstellingen

1. Binnen twee jaar vaststellen van de rol van het districtsbestuur in het kader van decentralisatie van het onderwijsbeleid
2. Binnen twee jaar vaststellen van de wijze van overname van taken en budgetten
3. Binnen drie jaar de verzelfstandiging van het openbaar schoolbestuur
4. Het ontwikkelen van een database om de gemeenschap te voorzien van informatie binnen 4 jaar

4.5 Beleidsgebied Institutionele versterking onderwijsinstellingen

Leermiddelen, materiaal en materieel vormen noodzakelijke randvoorwaarden het geven en ontvangen van goed onderwijs. Scholen moeten daarom institutioneel

versterkt worden, door hen te voorzien van de juiste literatuur, ergonomisch meubilair en communicatie mogelijkheden.

4.5.1 Strategische doelstellingen

Voor de komende 4 jaren zullen hoofdzakelijk de volgende accenten worden gelegd op het gebied van institutionele versterking onderwijsinstellingen:

1. Het versterken van SNTA om opleidingen op MBO niveau te internationaliseren in 2020
2. Het versterken van faciliteiten om de beoogde onderwijsresultaten te realiseren (not smart)
- 3.

4.6 Beleidsgebied Wetgeving en Kwaliteitszorg

Wetgeving en kwaliteitszorg gaan hand in hand bij het bewaken, op peil houden en verbeteren van het niveau van het onderwijs in elk land. Onze onderwijs wetgeving is zwaar verouderd en er bestaat geen gestructureerd systeem voor kwaliteitszorg voor het onderwijs.

4.6.1 Strategische doelstellingen

Voor de komende 4 jaren zullen hoofdzakelijk de volgende accenten worden gelegd op het gebied van wetgeving en kwaliteitszorg:

1. Het optimaliseren van het educatiesysteem dat diensten aanbiedt volgens NOVA standaarden in 2020
2. Het instellen en verbeteren van een intern kwaliteitszorg systeem in lijn met de visie van het MinOWC en het daarmee vigerend toetsingskader (NOVA) in 2020
3. Het instellen en optimaliseren van een kwaliteitszorg systeem op alle onderwijsniveaus en instellingen voor cultuureducatie in 2020
4. In 2020 zijn alle hoger kader opleidingen geaccrediteerd
5. Het versterken van SNTA om de opleidingen op MBO niveau te internationaliseren in 2020
6. Ongedaan maken van ongelijkheden in het scholenstelsel
7. Binnen 4 jaar vaststellen van regelgeving met betrekking tot het ontwikkelen en uitvoeren van kwaliteitsprogramma's voor het tertiair onderwijs

4.7 Dakardoelen en strategieën

De hiervoor behandelde doelen en strategieën zijn volledig in lijn met de zes doelen en strategieën van Dakar. Op het World Education Forum, gehouden in Dakar in 2000 erkende men dat de doelstellingen van Jomtien, Thailand (1990) bekend als EFA, (Education for All) niet gehaald waren. Op het Forum heeft de wereldgemeenschap zich als collectief gecommitteerd de volgende zes doelen te bereiken:

1. Het uitbreiden en verbeteren van de comprehensieve vroege kindercare en het onderwijs, in het bijzonder van de meest kwetsbare en achtergestelde groepen.
2. Garanderen dat in 2015 alle kinderen, in het bijzonder de meisjes, kinderen in moeilijke omstandigheden en diegenen die behoren tot etnische minderheden, toegang hebben tot volledig gratis, afgerond en verplicht lager onderwijs van goede kwaliteit.
3. Garanderen dat in de leerbehoeften van jonge mensen en volwassenen wordt voorzien door rechtvaardige toegang tot de juiste en meest geschikte onderwijs/leer- en "life skills"-programma's.

4. Het bereiken van 50% verbetering in de niveaus van volwassenenalfabetisatie in het jaar 2015, in het bijzonder voor vrouwen, en rechtvaardige toegang tot basisonderwijs en “lifelong learning” voor alle volwassenen.
5. Het elimineren van genderongelijkheden in het primair en secundair onderwijs tegen het jaar 2005 en het bereiken van gendergelijkheid in het onderwijs tegen het jaar 2015. De focus moet daarbij gericht zijn op het garanderen van de volledige en gelijke toegang van meisjes tot en het bereiken van basisonderwijs van goede kwaliteit.
6. Het verbeteren van alle aspecten van de kwaliteit en het garanderen van uitmuntendheid van allen, zodat erkende en meetbare onderwijsresultaten door allen worden bereikt, in het bijzonder in lezen, rekenen en de essentiële “life skills”.

Om deze doelen te bereiken zijn de strategische doelen in een apart document nader uitgewerkt. In dat strategisch actieplan is ook een operationeel plan opgenomen.

5 PROGRAMMABESCHRIJVINGEN

Literatuur

1. AdeKUS, Faculteit der Technologische Wetenschappen; December 2003; Beleidsplan FTeW 2004 en verder. Visie, missie en doelstelling. Paramaribo.
2. AdeKUS, Faculteit der Maatschappijwetenschappen; mei 2007; Koersen op erkenning en talentontwikkeling: Strategisch Plan Faculteit Maatschappij Wetenschappen (concept). Paramaribo.
3. Basic Education Improvement Project: Operation Manual and Guidelines, Suriname, January 2004; IDB.
4. BEIP, IDB/ MinOWC, 2004.
5. CARICOM; 19 maart 2008; The Georgetown Declaration on Building a Region Fit for Children for the survival, development, protection, dignity, and participation of Children within the Caribbean Community. www.caricom.org
6. CARICOM/COHOSOD; 17-19 maart 2008; Twelfth Special Meeting of the Council for
7. Delors, Jaques (Chairman): "Learning the Treasure within"; UNESCO 1996.
8. Dougal, M. and Piras, C. 1998. Suriname Education Sector Study. Washington D.C.: IDB.
9. IMF 2009 ; IMF Article IV mission 2009.
10. Inter American Development Bank: Access, Equity and Performance, 2002.
11. VI th Inter-American Meeting of Ministers of Education in Quito; August 2009: Better opportunities for the youth of the Americas: Rethinking Secondary Education.
12. Mc Ginn, N. and Welsh, T. 1999. Decentralization of education: why, when, what and how.
13. MDF: Quick Sector Scan onderwijs, nov 2001.
14. MDF Training & Consultancy BV; mart 2009; Joint Review Sectorplan Onderwijs 2004 – 2008. Paramaribo.
15. Ministerie van Financiën; 2009; Financiële Nota 2010. Paramaribo.
16. Ministerie van RO en MinOWC; 2001: "Basic Learning Needs in the Suriname Hinterland; Deelcongres Onderwijs Binnenland; 17- 19 maart 2000".
17. MinOWC; 1995; Raamprogramma Onderwijssamenwerking MinOWC/OC&W. Paramaribo.
18. ____; 1997; Bureau Hoger Onderwijs: Aspecten van het Hoger Onderwijs. Paramaribo.
19. ____; Basic Life Skills Commissie; 1999; Beleidsplan Basic Life Skills Programma Republiek Suriname. Paramaribo.

20. ____; december 2002. Surinaams Educatief Plan (SEP), Een Strategisch plan voor de sector onderwijs en volksonwikkeling in Suriname voor de komende 15 à 20 jaar. Paramaribo.
21. ____; november 2004; Sectorplan Onderwijs 2004 – 2008. Paramaribo.
22. ____; 2006. Beleidsnota 2005 – 2010. Paramaribo.
23. ____; juli 2007; Plan Herstructurering c.q. Herinrichting van het Voortgezet Onderwijs op Seniorenniveau (vos)Paramaribo.
24. ____; Afdeling Onderzoek & Planning; 2009. Jaarboek Onderwijsindicatoren 2007 – 2008. Paramaribo.
25. ____; Afdeling Onderzoek & Planning; 2009. Schoolmapping Rapport. Paramaribo.
26. MinOWC – BEIP; 2005; Basic Education Improvement Program: Agreement No. 1521/OC-SU., Suriname
27. _____; februari 2009; Concept wet op het 11-jarig Basis Onderwijs. Paramaribo.
28. _____; maart 2009; Actieplan voor de ontwikkeling en invoering van het nieuwe 11-jarige basisonderwijs van Suriname, Concept versie. Paramaribo.
29. MinOWC – Bendt Training & Consultancy; november 2005; Haalbaarheidsstudie Verzelfstandiging Voj- en Vos-scholen. Paramaribo.
30. MinOWC, Plos en VVOB; oktober 2008; Programma Operationeel Plan (POP) PROGRESS (periode 2008 – 2010). Paramaribo.
31. MinOWC, VVOB en Unicef; 2009; Ik geloof in jou! Leerlinggericht en kindvriendelijk onderwijs: dromen en durven, denken, doen. Paramaribo.
32. Mintzberg, Henry 1998. Organisatiestructuren. Schoonhoven. Academic Service; Economie en Bedrijfskunde/ Prentice Hall.
33. Natin, 2004. Het Natin na 30 jaar. Paramaribo.
34. OAS; 2005: “School Management and Educational Certification for Development and Accreditation of Key and Basic Labour Competencies at the Upper Secondary Level (Project SED/AICD/AE-183-03)”; Port of Spain, Trinidad and Tobago.
35. OAS; november 2007: “Hemispheric Commitment to Early Childhood Education” en “Guidelines for Early Childhood Education Programming”. Cartagena de Indias, Colombia. www.oas.org
36. OAS/Inter-American Committee on Education (CIE); maart 2008; Workplan 2008 – 2009.
37. SOZAVO; 2005; Beleidsdocument ECD: Vroege Kindontwikkeling. Paramaribo.

38. Standaert, Roger 2001. Inspectorates of Education in Europe. A critical analysis. Acco Leuven/Leusden.
39. UNDP; 2008; UNDP Human Development Report 2008.
40. UNESCO EFA; 2000; “The Dakar Framework for Action: Education for All: Meeting our Collective commitments”; Dakar Senegal 26- 28 April 2000.
41. UNESCO/IIEP; Carron, G. and de Grauwe, A; 2000. Audit of the Organization and Management of the Grenada Ministry of Education; IIEP, Paris.
42. UNESCO – MinOWC; 2006; Evaluation Report UNESCO – MinOWC Project: Upgrading Teacher in the Interior, Monitoring Report Kansverbetering. Paramaribo.
43. UNESCO/PRELAC EFA; March 2007; Quality Education For All: A Human Rights Issue: Educational Policies within the Framework of the II Inter Government Meeting of the Regional Project in Education and the Caribbean. Background Document. Buenos Aires.
www.unesdoc.unesco.org/images/0015/001502/150273e.pdf
44. UNESCO; 1990 Jomtien, Thailand; “The World Declaration on Education for All” and “The Framework for Action”.
45. UNESCO; 1994: The Salamanca Statement and Framework for Action On Special Needs Education”; World Conference on Special Needs Education: Access and Quality”; Salamanca, Spain, 7- 10 juni 1994.
46. _____; October 1998; World Conference on Higher Education. Higher Education in the Twenty-first Century: Vision and Action, Working Document. Paris.
47. _____; idem; Challenges and task for the Twenty-first Century. Paris.
48. _____; idem; Vision and Action and Framework for Priority Action for Change and Development in Higher Education. Paris.
49. UNESCO; 2000; “World Education Report: The right to education”.
50. UNESCO; 2001; Cochabamba, Columbia: Regional Education Project for Latin America and the Caribbean (Preloc 2001-2015), Paris.
51. UNESCO; Education for All: An International Strategy to operationalize the Dakar Framework for Action on Education for All (EFA); April 2002.
52. UNICEF; 2007; A Human Rights-based Approach to Education for All: A Framework for the realisation of Children’s Right to Education and Rights within Education. www.unicef.org .
53. VVOB; 2009; Jaarrapporten: Kansverbetering Leerlingen Basisonderwijs Binnenland Suriname; LEARN: Leerling- en ervaringsgerichte aanpak van het Regulier Nationaal Basisonderwijs; Kwaliteitszorg op het Natin – mbo; Onderwijs Informatie Systeem; Training Stagementoren Voortgezet Onderwijs.

54. Valies, W. e.a. Commissie Evaluatie Kweekschoolonderwijs: Rapport Evaluatie Kweekschoolonderwijs. Maart 2001.
55. Verenigde Naties; 1948; Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: artikel 26.
56. World Bank; 2000: "Caribbean Education Strategy"; Washington DC.
57. http://www.ibe.unesco.org/fileadm/user_upload/Policy_Dialogue_48th_ICE/CONFINTED_48-5_Conclusions_english.pdf
58. <http://unesco.org/en/confinteavi>